

บทบาทของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ช่วง ค.ศ. 2017 - 2024
: การแสวงหาอำนาจในระดับภูมิภาค

CHINA'S ROLE IN THE GOLDEN TRIANGLE SPECIAL ECONOMIC ZONE
FROM 2017 – 2024 : THE PURSUIT OF REGIONAL POWER

ภัทลัดดา ศรีวิพันธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2567

บทบาทของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ช่วง ค.ศ. 2017 - 2024

: การแสวงหาอำนาจในระดับภูมิภาค

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการทูตและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปีการศึกษา 2567

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

CHINA'S ROLE IN THE GOLDEN TRIANGLE SPECIAL ECONOMIC ZONE
FROM 2017 – 2024 : THE PURSUIT OF REGIONAL POWER

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of MASTER OF POLITICAL SCIENCE
(Diplomacy and International Relations)
Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University
2024
Copyright of Srinakharinwirot University

สารนิพนธ์

เรื่อง

บทบาทของเงินในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ช่วง ค.ศ. 2017 - 2024

: การแสวงหาอำนาจในระดับภูมิภาค

ของ

ภัทลัดดา ศรีวิพันธ์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการทูตและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าสารนิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิวพล ชมภูพันธ์) (อ. ดร.ศิบดี นพประเสริฐ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิพิมพ์ ศรีบัลลังก์)

ชื่อเรื่อง	บทบาทของเงินในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ช่วง ค.ศ. 2017 - 2024 : การแสวงหาอำนาจในระดับภูมิภาค
ผู้วิจัย	ภัทลัดดา ศรีวิพันธ์
ปริญญา	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2567
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิวพล ชมภูพันธ์

การค้นคว้าอิสระนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของเงินในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำช่วง ค.ศ. 2017 – 2024 โดยมุ่งตรวจสอบยุทธศาสตร์และกลไกที่เงินใช้ในการแสวงหาอำนาจในระดับภูมิภาค ภายใต้กรอบแนวคิดสังคมนิยมเชิงรุก ซึ่งการค้นคว้าอิสระครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารทางวิชาการ รายงานนโยบาย บทความวิจัย หนังสือพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ และแหล่งข้อมูลจากองค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาของเงินในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง โดยผลการศึกษาพบว่า เงินมีบทบาทเชิงยุทธศาสตร์ในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำผ่านการจัดวางอำนาจเชิงโครงสร้าง โดยใช้กลไกหลากหลาย อาทิ การลงทุนภายใต้โครงการหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง การให้ความช่วยเหลือทางการเงินผ่านธนาคารจีน การใช้บริษัทเอกชนที่มีสายสัมพันธ์กับรัฐ และการควบคุมห่วงโซ่อุปทานในพื้นที่ ซึ่งการดำเนินการเหล่านี้ส่งผลให้เงินสามารถสร้างระบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ประเทศเจ้าบ้านมีแนวโน้มพึ่งพิงเงินในระยะยาวทั้งในมิติเศรษฐกิจ การเมือง และภูมิรัฐศาสตร์

คำสำคัญ : เงิน, เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ, สังคมนิยมเชิงรุก, มหาอำนาจระดับภูมิภาค, การจัดวางอำนาจเชิงโครงสร้าง

Title	CHINA'S ROLE IN THE GOLDEN TRIANGLE SPECIAL ECONOMIC ZONE FROM 2017 – 2024 : THE PURSUIT OF REGIONAL POWER
Author	PATLADDA SRIWIPAN
Degree	MASTER OF POLITICAL SCIENCE
Academic Year	2024
Thesis Advisor	Assistant Professor Siwapon Chompupun

This independent study aims to examine China's role in the Golden Triangle Special Economic Zone during 2017 – 2024, focusing on the strategies and mechanisms employed by China in its pursuit of regional power. The research adopts the theoretical framework of Offensive Realism and employs a qualitative methodology. It relies on secondary data analysis from academic literature, policy reports, research articles, electronic newspapers, and publications from international organizations related to China's development projects in the Greater Mekong Subregion. The findings reveal that China plays a strategic role in the Golden Triangle through the establishment of structural power. This is achieved by employing multiple mechanisms, such as investment under the Belt and Road Initiative, financial assistance through Chinese banks, the use of state-linked private enterprises, and the control of local supply chains. These actions enable China to build long-term economic relationships, resulting in increasing dependence by host countries on China across economic, political, and geopolitical dimensions.

Keyword : China Golden Triangle Special Economic Zone Offensive Realism Regional Hegemony Structural Power

กิตติกรรมประกาศ

ฉันคว้าอิสระฉบับนี้ จะไม่สามารถสำเร็จได้หากปราศจากความช่วยเหลือจากอาจารย์ที่ปรึกษาฉันคว้าอิสระหลัก ผศ.ดร.ศิวพล ชมภูพันธ์ ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะ ติดตามการจัดทำ และให้ความสำคัญกับกระบวนการจัดทำฉันคว้าอิสระฉบับนี้จนสามารถสำเร็จลงอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งขอขอบพระคุณ อ.ดร.ศิปดี นพประเสริฐ ประธานกรรมการสอบฉันคว้าอิสระ ที่กรุณาให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขฉันคว้าอิสระให้มีความครบถ้วนและสมบูรณ์มากขึ้น ตลอดจนคุณอาจารย์ สาขาวิชาการทูตและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาการ องค์ความรู้ หลักคิดที่สำคัญที่ผู้จัดทำได้นำมากลั่นกรองและร้อยเรียงเป็นฉันคว้าอิสระฉบับนี้ ซึ่งมุ่งหวังว่าจะถูกนำไปใช้เพื่อประโยชน์ต่อประเด็นด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในบริบทเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อไป

ขอขอบคุณ สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ ทั้งคณะเจ้าหน้าที่ ผู้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงาน พี่น้อง และเพื่อน ที่มีส่วนช่วยบริหารจัดการ ไปจนถึงมีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็น ตลอดจนภาระงานด้านความมั่นคงกิจการชายแดนและประเทศรอบบ้าน ที่เป็นส่วนประกอบสำคัญที่มอบองค์ความรู้ และก่อให้เกิดแนวคิดการจัดทำฉันคว้าอิสระฉบับนี้ขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา พี่ชาย อย่างสุดซึ้ง ที่สนับสนุนผู้วิจัยในทุกด้านจนผ่านพ้นช่วงเวลาที่ยากลำบากมาได้ ตลอดจนญาติ พี่ น้อง ผู้ใกล้ชิด ที่มอบพลังบวกและมีความเชื่อมั่นในตัวผู้วิจัย รวมถึงให้การสนับสนุนการศึกษาต่อในระดับปริญญาโทมาบัดนี้ จนสามารถจัดทำฉันคว้าอิสระได้สำเร็จ ขอขอบคุณบุคคลใกล้ชิดทุกคนที่ให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ และอยู่เป็นเพื่อน แม้ว่าจะทำวิจัยดีดึ้นมีดคำแคไหน

ท้ายที่สุด ขอขอบคุณตัวเองที่ไม่ยอมแพ้ต่อการจัดทำฉันคว้าอิสระฉบับนี้ ที่มีความเพียรพยายามและสามารถทะลุขีดจำกัดของตัวเองในหลายเรื่องจนฝ่าฟันมาได้จนถึงวันนี้ แม้ว่าจะเผชิญความยากลำบากจากการเรียนพร้อมกับการทำงานที่ทำทลายความสามารถในการบริหารจัดการเวลาอย่างมาก และขอบคุณทุกสิ่งทั้งบนดาดฟ้าให้พบเจอกับกัลยาณมิตร สถานที่ดี และประสบการณ์ที่น่าจดจำในระหว่างที่ศึกษา ณ ที่แห่งนี้

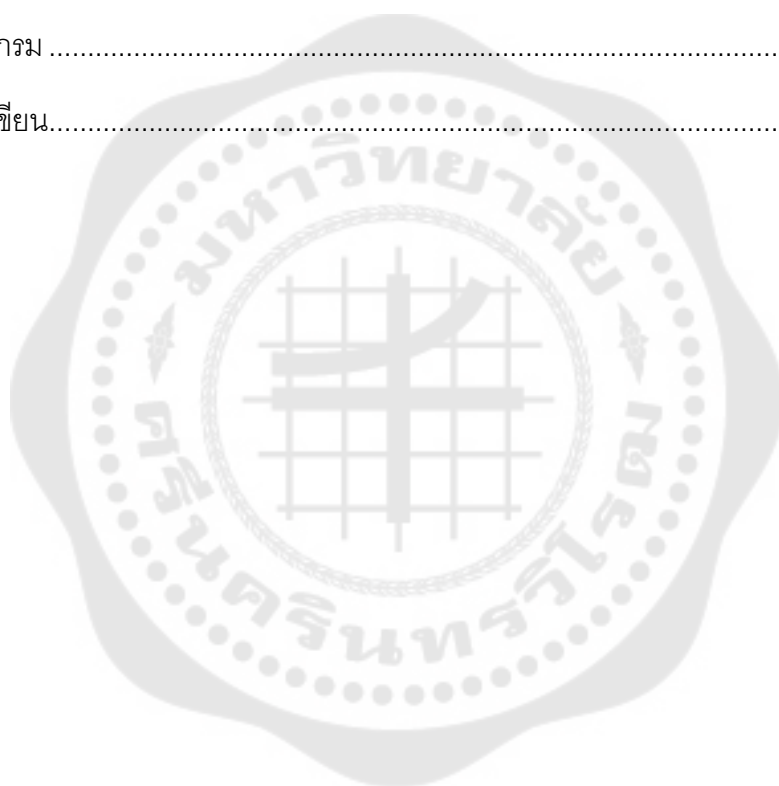
ภัทลัดดา ศรีวิพันธ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ	1
1.2 คำถามวิจัย.....	2
1.3 สมมติฐาน.....	2
1.4 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.5 ขอบเขตการวิจัย	2
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
บทที่ 2.....	4
แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย.....	4
2.2 ทบทวนวรรณกรรม	7
บทที่ 3.....	15
ระเบียบวิธีวิจัย	15
3.1 ประเภทของการวิจัย	15
3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	15
3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	16
3.4 กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์.....	16

บทที่ 4	17
ผลการศึกษา.....	17
4.1 ลักษณะของบทบาทจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ	17
4.2 ยุทธศาสตร์ของจีนในการแสวงหาอำนาจในระดับภูมิภาค	19
4.3 กลไกที่จีนใช้ในการขยายอิทธิพลในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ	21
4.3.1 โครงการ Belt and Road Initiative (BRI)	22
4.3.2 การลงทุนโดยตรงจากภาคเอกชนของจีน (Chinese Foreign Direct Investment: FDI) ..	24
4.3.3 ธนาคารเพื่อการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank: AIIB)	26
4.3.4 การจัดหาแหล่งเงินทุนผ่านโครงการของรัฐและสถาบันการเงินจีน	28
4.3.5 การส่งเสริมการค้าและการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจผ่านความร่วมมือทวิภาคีและ กรอบความร่วมมือระดับภูมิภาค	30
4.3.6 การให้ความช่วยเหลือทางการเงินและสินเชื่อพิเศษแก่ประเทศในภูมิภาค	31
4.3.7 การผูกขาดการค้าและการครอบงำห่วงโซ่อุปทานของจีนในภูมิภาคเขตเศรษฐกิจพิเศษ สามเหลี่ยมทองคำ.....	34
4.3.8 การควบรวมกิจการเชิงยุทธศาสตร์ของบริษัทเอกชนจีนในภูมิภาคเขตเศรษฐกิจ พิเศษสามเหลี่ยมทองคำ.....	36
4.3.9 การสร้างโครงข่ายธุรกิจและการควบคุมทุนข้ามชาติในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ สามเหลี่ยมทองคำ	37
4.4 การจัดวางอำนาจเชิงโครงสร้างของจีน: กลไกการออกแบบระบบและความจำเป็นของรัฐเจ้า บ้านในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ.....	39
4.5 รูปแบบการเชื่อมโยงระหว่างกลไกของจีนกับโครงสร้างเศรษฐกิจในสามเหลี่ยมทองคำ: จาก ผลประโยชน์เศรษฐกิจสู่การจัดวางอำนาจเชิงยุทธศาสตร์	44
4.6 การมีส่วนร่วมของบริษัทเอกชนจีนกับโครงสร้างเศรษฐกิจในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ สามเหลี่ยมทองคำ.....	46

สรุปผลของบทที่ 4 ผลการศึกษา	47
บทที่ 5	49
บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	49
บทสรุป	49
อภิปรายผล	51
ข้อเสนอแนะ	54
บรรณานุกรม	55
ประวัติผู้เขียน	62

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

นับตั้งแต่ศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา สาธารณรัฐประชาชนจีนได้ขยายบทบาทของตนอย่างก้าวกระโดดทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาค จากประเทศที่เคยเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจภายในจีนได้เปลี่ยนสถานะของตนมาเป็นหนึ่งในผู้เล่นหลักในเวทีระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งถือเป็นภูมิภาคสำคัญที่มีทั้งทรัพยากร สายการคมนาคมระหว่างประเทศ และตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ที่เอื้อต่อการแผ่ขยายอิทธิพล (Suisheng, 2020; Mark, 2018) จีนได้ดำเนินนโยบายเชิงรุกมากขึ้นในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การลงทุน โครงสร้างพื้นฐาน และความร่วมมือทางการเมืองกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงโดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนที่มีศักยภาพสูงแต่ถูกควบคุมจากรัฐเพียงบางส่วน นั่นคือ เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ (Mekong Institute, 2022)

เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ตั้งอยู่ในจุดบรรจบของสามประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สหภาพเมียนมา และราชอาณาจักรไทย เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษด้านภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และสังคม โดยมีสถานะกึ่งอิสระภายใต้การสนับสนุนจากรัฐแต่ดำเนินงานโดยกลุ่มทุนข้ามชาติ (Vilay, 2023) ภายใต้กรอบของการพัฒนาเศรษฐกิจ จีนได้เข้าไปมีบทบาทในพื้นที่ดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงปี ค.ศ. 2017 – 2024 ซึ่งเป็นช่วงที่จีนผลักดันยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative: BRI) อย่างจริงจัง ทั้งในรูปแบบของการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ท่าเรือ ถนน และระบบโลจิสติกส์ และในรูปแบบของการสนับสนุนทางการเงิน การส่งออกทุนและแรงงาน ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์แนบแน่นกับรัฐบาลท้องถิ่นและกลุ่มทุนในพื้นที่ (Vannarith, 2021)

บทบาทของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำในช่วงเวลาดังกล่าว จึงไม่ใช่เพียงแค่การเข้ามามีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่สะท้อนถึงกระบวนการแสวงหาอำนาจและอิทธิพลเชิงโครงสร้างในระดับภูมิภาคอย่างชัดเจน คำนึงว่าอิทธิพลฉบับนี้จึงเลือกใช้นโยบาย "สัจนิยมเชิงรุก" (Offensive Realism) ซึ่งเชื่อว่ารัฐมีเป้าหมายสูงสุดในการแสวงหาอำนาจให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อเพิ่มโอกาสการอยู่รอดในระบบระหว่างประเทศที่ไร้ศูนย์กลางควบคุม และนำไปสู่การเป็น "มหาอำนาจระดับภูมิภาค (Regional Hegemony)" ซึ่งอธิบายว่ารัฐมหาอำนาจย่อมพยายามเป็นผู้ครอบครองอำนาจสูงสุดในภูมิภาคของตนเอง เพื่อลดแรงเสียดจากรัฐอื่น และขยายขอบเขตของอิทธิพลอย่างมั่นคง (Mearsheimer, 2001)

บทบาทของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำช่วง ค.ศ. 2017 – 2024 โดยจีนมิได้จำกัดบทบาทตนเพียงแค่เศรษฐกิจ หากแต่มีความพยายามเชิงยุทธศาสตร์ในการสร้างฐานอำนาจในภูมิภาคผ่านการผูกโยงทางโครงสร้างพื้นฐาน การเงิน และความสัมพันธ์เชิงสถาบันกับประเทศเพื่อนบ้าน ดังนั้น คำนวณว่าอิสระฉบับนี้จึงมุ่งศึกษาบทบาทของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ยุทธศาสตร์และกลไกที่จีนใช้ พร้อมทั้งศึกษาการแสวงหาอำนาจของจีนในระดับภูมิภาคในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ

1.2 คำถามวิจัย

จีนมีบทบาทอย่างไรในการใช้กลไกเชิงโครงสร้างในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำเพื่อสร้างอำนาจในระดับภูมิภาคในช่วงปี ค.ศ. 2017 – 2024

1.3 สมมติฐาน

การดำเนินนโยบายในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำของจีนสะท้อนความพยายามในการสร้างอำนาจเหนือเชิงโครงสร้าง (Structural Power) และเจตนารมณ์แห่งความทะเยอทะยานเชิงมหาอำนาจระดับภูมิภาค (Hegemonic Aspiration) ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ผ่านกลไกด้านเศรษฐกิจ สถาบัน และภูมิรัฐศาสตร์ในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ

1.4 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์และกลไกของจีนในการขยายอิทธิพลผ่านเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ช่วง ค.ศ. 2017 – 2024
2. เพื่อประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดสังคมนิยมเชิงรุก (Offensive Realism) ในการขยายพลวัตของการแสวงหาอำนาจของจีนในระดับภูมิภาค

1.5 ขอบเขตการวิจัย

1. **ขอบเขตเนื้อหา** มุ่งศึกษาบทบาทของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ โดยเน้นการวิเคราะห์เชิงยุทธศาสตร์ว่าการกระทำของจีนในพื้นที่ดังกล่าวสะท้อนกระบวนการแสวงหาอำนาจในระดับภูมิภาคอย่างไร โดยใช้กรอบแนวคิดสังคมนิยมเชิงรุก (Offensive Realism) และแนวคิดการเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาค (Regional Hegemony) ในการอธิบายพฤติกรรมของจีนผ่านการลงทุน เครือข่ายอิทธิพล และการจัดวางยุทธศาสตร์ทางภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ

2. **ขอบเขตพื้นที่** ศึกษาบทบาทของจีนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ (Golden Triangle Special Economic Zone) ซึ่งตั้งอยู่ในแขวงบ่อแก้วของ สปป.ลาว โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างจีนกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง ได้แก่ สปป.ลาว เมียนมา และไทย

3. **ขอบเขตเวลา** ครอบคลุมช่วงเวลา ระหว่างปี ค.ศ. 2017 – 2024 ซึ่งเป็นช่วงที่จีนเพิ่มบทบาทและขยายอิทธิพลในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำอย่างชัดเจน โดยมีการลงทุนจำนวนมาก การจัดตั้งโครงการเชิงยุทธศาสตร์ และการเสริมสร้างเครือข่ายอำนาจในระดับภูมิภาคอย่างเป็นระบบ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการแสวงหาอำนาจของจีนในระดับภูมิภาค ค้นคว้าอิสระฉบับนี้จะช่วยให้เข้าใจถึงพฤติกรรมและกลยุทธ์ของจีนในการขยายอิทธิพลในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง โดยเน้นการวิเคราะห์การแสวงหาอำนาจของจีนผ่านการลงทุน การสร้างเครือข่ายอิทธิพล และการวางยุทธศาสตร์ทางภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำในช่วง ค.ศ. 2017 – 2024

2. การนำเสนอแนวทางในการวิเคราะห์พฤติกรรมของรัฐในเชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งการใช้ทฤษฎีสัจนิยมเชิงรุกและแนวคิดการเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาคในการอธิบายพฤติกรรมของจีนในค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สามารถช่วยให้เข้าใจถึงการขยายอำนาจของรัฐในภูมิภาคและผลกระทบจากการกระทำเหล่านี้ของจีนต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

ทฤษฎีสัจนิยมเชิงรุก (Offensive Realism) เป็นแนวคิดสำคัญภายใต้ขอบเขตของสัจนิยมใหม่ (Neorealism) ซึ่งถือกำเนิดขึ้นในช่วงหลังสงครามเย็นเพื่ออธิบายพฤติกรรมของรัฐในระบบระหว่างประเทศที่ปราศจากองค์กรสูงสุดในการควบคุมความมั่นคงของทุกฝ่าย แนวคิดนี้ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบโดย จอห์น เจ. เมียร์สไฮเมอร์ (John J. Mearsheimer) นักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศชาวอเมริกัน ซึ่งเสนอกรอบแนวคิดที่เน้นถึงแนวโน้มของรัฐมหาอำนาจในการแสวงหาอำนาจเชิงรุกในระบบระหว่างประเทศเพื่อเสริมสร้างความอยู่รอดและผลประโยชน์ของตนในระยะยาว (Mearsheimer, 2001)

หลักการพื้นฐานของทฤษฎีสัจนิยมเชิงรุกประกอบด้วยสมมติฐานหลักห้าประการ ได้แก่ (1) ระบบระหว่างประเทศมีลักษณะอนาธิปไตย (Anarchy) กล่าวคือ ไม่มีอำนาจกลางหรือผู้บังคับบัญชาที่สามารถกำกับพฤติกรรมของรัฐได้อย่างสมบูรณ์ (2) รัฐต่าง ๆ ถือเป็นหน่วยการเมืองหลัก (Primary Actors) ที่ดำเนินการในระดับปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยมีความสามารถที่ไม่เท่ากัน (Unequal Capabilities) (3) รัฐมีอาจทราบเจตนาที่แท้จริงของรัฐอื่นได้โดยสมบูรณ์ (Uncertainty of Intentions) (4) ความอยู่รอดเป็นเป้าหมายสูงสุดของรัฐ (Survival as the primary goal) และ (5) รัฐต่าง ๆ เป็นนักคิดเชิงเหตุผล (Rational Actors) ที่มีความสามารถในการคำนวณผลประโยชน์และวางแผนการดำเนินนโยบายเพื่อแสวงหาความได้เปรียบสูงสุด เมื่อพิจารณาจากสมมติฐานทั้งห้านี้ เมียร์สไฮเมอร์เสนอว่าในโลกที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน รัฐไม่อาจไว้วางใจรัฐอื่นได้อย่างแท้จริง ส่งผลให้เกิดการแข่งขันเพื่อแสวงหาอำนาจอย่างต่อเนื่อง รัฐมหาอำนาจจึงมิได้มุ่งเพียงรักษาสถิตแห่งอำนาจ (Balance of Power) แต่กลับพยายามเพิ่มพูนอำนาจของตนให้ได้มากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ โดยเฉพาะในบริบทของการขยายอิทธิพลในระดับภูมิภาคและระดับโลก (Mearsheimer, 2001)

แนวคิดสัจนิยมเชิงรุกเน้นว่า รัฐจะไม่หยุดอยู่ที่สถานะ “พอเพียง” หรือเพียงแค่การรักษาความมั่นคงขั้นพื้นฐานเท่านั้น หากแต่จะดำเนินนโยบายเชิงรุกเพื่อยกระดับสถานะของตนอย่างต่อเนื่อง และในกรณีของรัฐมหาอำนาจ (Great Power) เป้าหมายสูงสุดคือการกลายเป็น “มหาอำนาจระดับภูมิภาค” (Regional Hegemon) หรือแม้แต่ “มหาอำนาจระดับโลก” (Global Hegemon) หากโอกาสเอื้ออำนวย โดยรัฐมหาอำนาจจะใช้กลไกหลากหลาย ทั้งการทูต การทหาร เศรษฐกิจ หรือการสร้างพันธมิตร เพื่อผลักดันเป้าหมายเชิงอำนาจเหล่านี้

(Mearsheimer, 2001) อีกประเด็นสำคัญที่ทฤษฎีสัจนิยมเชิงรุกเน้นย้ำคือเรื่องของความไม่ไว้วางใจระหว่างรัฐ (The Security Dilemma) ซึ่งหมายถึงภาวะที่รัฐแม้จะเพิ่มอำนาจของตนเพื่อปกป้องความมั่นคง แต่กลับทำให้รัฐอื่นเกิดความหวาดระแวงและตอบโต้ด้วยการเพิ่มอำนาจของตนเช่นกัน เป็นวงจรที่กระตุ้นการแข่งขันเชิงโครงสร้างในระบบอนาธิปไตย ภายใต้บริบทเช่นนี้ รัฐจึงต้องแสดงศักยภาพและแสวงหาอิทธิพลเพื่อป้องกันตนจากการตกเป็นเป้าของอำนาจฝ่ายตรงข้าม ซึ่งแนวโน้มดังกล่าวส่งผลให้เกิดการจตุรัสยุทธศาสตร์เชิงรุกที่เน้นการขยายอิทธิพลมากกว่าการป้องกัน (Tang Shiping, 2009)

ในทางทฤษฎี เมียร์ไชเมอร์ยังได้แย้งแนวคิด “สัจนิยมเชิงรับ” (Defensive Realism) ที่เสนอว่ารัฐควรรักษาสมดุลแห่งอำนาจเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง โดยเขาให้เหตุผลว่าในสภาพแวดล้อมที่ไร้ความแน่นอน การพึ่งพิงเพียงมาตรการป้องกันไม่เพียงพอต่อการอยู่รอดในระยะยาว รัฐจึงต้องกลายเป็น “นักแสวงหาอำนาจสูงสุด” (Power Maximizers) มากกว่า “นักแสวงหาอำนาจในระดับเหมาะสม” (Security Maximizers) ทั้งนี้เมียร์ไชเมอร์อธิบายต่อว่า รัฐมหาอำนาจจะไม่ยินยอมให้รัฐอื่นมีอำนาจเทียบเท่าในภูมิภาคของตน โดยเฉพาะในกรณีที่รัฐหนึ่งสามารถครอบงำภูมิภาคได้ จะส่งผลให้เกิดความได้เปรียบเชิงยุทธศาสตร์อย่างยั่งยืน เช่น การควบคุมช่องทางการค้า ทรัพยากรสำคัญ หรือพันธมิตรทางภูมิรัฐศาสตร์ (Mearsheimer, 2001) นี่จึงเป็นแรงผลักดันที่กระตุ้นให้รัฐมหาอำนาจดำเนินนโยบายขยายอิทธิพลในลักษณะของการจัดระเบียบภูมิภาคตามแบบแผนของตนเอง

การเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาค (Regional Hegemony) คือสถานะที่รัฐมหาอำนาจหนึ่งสามารถครอบครองอิทธิพลเชิงอำนาจในภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่งอย่างโดดเด่นและมั่นคงเหนือรัฐอื่น ๆ ในภูมิภาคเดียวกัน ซึ่งรวมถึงการครอบงำทางการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคงในบริเวณภูมิศาสตร์นั้น ๆ อย่างยั่งยืน ความเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาคจึงหมายถึงการที่รัฐนั้นมีความสามารถในการกำหนดทิศทางและเงื่อนไขของระบบภูมิภาคผ่านการจัดระเบียบและควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างรัฐย่อยในภูมิภาคนั้น โดยรัฐอื่นจะต้องยอมรับสถานะและบทบาทของมหาอำนาจดังกล่าวในฐานะผู้กำหนด “กฎเกณฑ์” ของภูมิภาค (Mearsheimer, 2001)

ทฤษฎีสัจนิยมเชิงรุก (Offensive Realism) ซึ่งเป็นหนึ่งในกรอบทฤษฎีหลักในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ มุ่งเน้นว่ารัฐมหาอำนาจจะพยายามเพิ่มพูนอำนาจและความมั่นคงของตนเองโดยการแสวงหาอำนาจเหนือรัฐอื่นในภูมิภาคเดียวกัน เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากคุกคามภายนอกและลดความไม่แน่นอนในระบบอนาธิปไตย (Mearsheimer, 2001) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รัฐมหาอำนาจจะมุ่งเป้าหมายให้ตัวเองเป็นมหาอำนาจในระดับภูมิภาคก่อน เนื่องจาก

การบรรลุสถานะมหาอำนาจระดับภูมิภาคนั้นถือเป็นฐานรากสำคัญสู่การเป็นมหาอำนาจระดับโลก (Global Hegemony) ในอนาคต การครอบงำภูมิภาคจึงไม่ใช่เป้าหมายปลายทางแต่เป็นบันไดขั้นสำคัญที่รัฐมหาอำนาจต้องพิชิตให้ได้ ภายใต้ทฤษฎีสัจนิยมเชิงรุก เมียร์ไชเมอร์ เสนอว่าระบบระหว่างประเทศมีลักษณะ อนาธิปไตย (Anarchy) ซึ่งหมายความว่า ไม่มีองค์การระหว่างประเทศหรือสถาบันใดที่มีอำนาจสูงสุดเพียงพอที่จะควบคุมหรือยับยั้งพฤติกรรมของชาติได้อย่างเด็ดขาด ส่งผลให้รัฐต้องดำเนินการภายใต้หลัก “การพึ่งพิงตนเอง (Self-Help)” เพื่อธำรงความอยู่รอด (Survival) ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของรัฐในโลกที่ไร้ซึ่งผู้ควบคุม ทั้งนี้ เนื่องจากรัฐไม่สามารถวางใจในเจตนา (Intentions) ของรัฐอื่นได้ และไม่อาจแน่ใจได้ว่าในอนาคตรัฐอื่นจะเปลี่ยนจากพันธมิตรกลายเป็นภัยคุกคามหรือไม่ การสะสมอำนาจจึงกลายเป็นยุทธศาสตร์หลักในการสร้างความมั่นคงให้ตนเอง โดยเฉพาะในหมู่รัฐมหาอำนาจ (Mearsheimer, 2001) โดยเมียร์ไชเมอร์ เสนอว่ารัฐมหาอำนาจทุกรัฐมีแนวโน้มที่จะแสวงหาอำนาจสูงสุด (Maximize Power) ในระบบอนาธิปไตย กล่าวคือ พวกเขาจะไม่พอใจแค่เพียงการรักษาสถานะที่เป็นอยู่ (status quo) หากแต่จะพยายามขยายอิทธิพลและเพิ่มศักยภาพทางอำนาจของตนให้มากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ จนกว่าจะบรรลุภาวะที่ไม่มีรัฐใดในภูมิภาคเดียวกันสามารถแข่งขันหรือขัดขวางตนได้ ซึ่งสถานะนั้นเรียกว่า “มหาอำนาจระดับภูมิภาค (Regional Hegemon)” (Mearsheimer, 2001)

ทั้งนี้ การจัดระเบียบภูมิภาคผ่านการเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาคจะมีบทบาทในการสร้าง “ระบบภูมิภาค” (Regional Order) ที่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจและกฎเกณฑ์เฉพาะตัว โดยรัฐที่เป็นมหาอำนาจจะใช้ทั้งกลไกทางการเมือง การทูต และการทหารควบคู่กับกลไกทางเศรษฐกิจ เช่น การลงทุน โครงสร้างพื้นฐาน และการกำหนดนโยบายทางการค้า เพื่อสร้างเครือข่ายของพันธมิตรและการพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Interdependence) ในภูมิภาค (Keohane & Joseph, 1977) นอกจากนี้ มหาอำนาจระดับภูมิภาคยังมุ่งป้องกันไม่ให้รัฐอื่น ๆ ในภูมิภาคสามารถก้าวขึ้นมาเป็นคู่แข่งที่มีอำนาจเทียบเท่าหรือท้าทายความเป็นผู้นำของตน ซึ่งส่งผลให้เกิดการแข่งขันและความขัดแย้งในระดับภูมิภาคอย่างต่อเนื่องในระบบที่ไม่มีอำนาจกลางกำกับ (anarchic system) (Bull, 1977) ดังนั้น การเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาคจึงไม่ได้จำกัดอยู่แค่การใช้กำลังทหารเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการใช้ “อำนาจเชิงโครงสร้าง” (Structural Power) ในการจัดการและสร้างกรอบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐในภูมิภาค เช่น การกำหนดเงื่อนไขของการค้า การจัดการเส้นทางคมนาคมและพลังงาน รวมถึงการสร้างสถาบันหรือกลไกความร่วมมือในภูมิภาคที่เอื้อให้เกิดการควบคุมและจำกัดบทบาทของรัฐอื่น ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า

การเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาคเป็นปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนและหลากหลายมิติ (Pustovitovskij & Jan-Frederik, 2012)

กรณีศึกษา จีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ความพยายามของจีนในการขยายอิทธิพลผ่านนโยบายต่าง ๆ เช่น Belt and Road Initiative (BRI) หรือการสนับสนุนเขตเศรษฐกิจพิเศษต่าง ๆ สามารถมองได้ว่าเป็นกลไกสำคัญที่จีนใช้ในการเสริมสร้างสถานะมหาอำนาจระดับภูมิภาค ผ่านการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจและความมั่นคงที่เชื่อมโยงจีนกับประเทศในภูมิภาค ซึ่งการดำเนินนโยบายเหล่านี้ช่วยให้จีนสามารถควบคุมเส้นทางการค้าและขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังใช้การทูตและความร่วมมือทางทหารเพื่อรักษาความได้เปรียบในเชิงยุทธศาสตร์ (Ferdinand, 2016)

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีสัจนิยมเชิงรุกให้กรอบแนวคิดที่เน้นมุมมองเชิงโครงสร้างของระบบระหว่างประเทศ โดยถือว่าความไร้ระเบียบ ความไม่แน่นอน และเป้าหมายในการอยู่รอดเป็นแรงจูงใจสำคัญที่ผลักดันให้รัฐ โดยเฉพาะรัฐมหาอำนาจ มุ่งแสวงหาอำนาจเชิงรุกอย่างต่อเนื่อง เพื่อบรรลุสถานะที่มีความได้เปรียบและปลอดภัยที่สุดในระยะยาว แนวคิดนี้จึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งต่อการศึกษาพฤติกรรมของจีนในบริบทการขยายอิทธิพลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำซึ่งเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ทางภูมิรัฐศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อยุทธศาสตร์ระยะยาวของจีนในศตวรรษที่ 21

แนวคิดการเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาคจึงเป็นกรอบทฤษฎีที่สำคัญในการทำความเข้าใจพฤติกรรมและยุทธศาสตร์ของรัฐมหาอำนาจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทที่รัฐเหล่านั้นพยายามขยายบทบาทและอิทธิพลในภูมิภาคของตนอย่างต่อเนื่อง ผ่านการสร้างระบบภูมิภาคที่รัฐอื่น ๆ ต้องยอมรับบทบาทของตน และเป็นกลไกสำคัญในการรักษาความได้เปรียบทางยุทธศาสตร์ในระบบระหว่างประเทศที่ไร้ศูนย์กลางควบคุม

2.2 ทบทวนวรรณกรรม

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของจีนในเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ

นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 20 เป็นต้นมา เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำได้กลายเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญของการลงทุนจากจีน โดยมีงานวิจัยหลายชิ้นที่เน้นการวิเคราะห์บทบาทของจีนในด้านเศรษฐกิจและภูมิรัฐศาสตร์ในภูมิภาคนี้ อันจะเห็นได้จากงานของ Laungaramsri (2014) ในบทความ *"Territorialisation of the Lao frontier: The case of the Golden Triangle Special Economic Zone"* มุ่งวิเคราะห์ว่าการพัฒนาเขตเศรษฐกิจดังกล่าว

เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปนโยบายรัฐให้สอดคล้องกับกลไกตลาดแบบเสรีนิยมใหม่ (Neo - liberalization) ซึ่งเปิดทางให้กลุ่มทุนจีนเข้ามามีบทบาทอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะบริษัทคิงส์โรมัน (Kings Romans) ที่เป็นศูนย์กลางของการลงทุนในพื้นที่นี้ (Laungaramsri Pinkaew, 2014) นอกจากนี้ งานของ Baird (2019) ในบทความ “*Chinese Land Investments and State Territorialization in the Sino – Lao Borderlands*” ได้สะท้อนให้เห็นว่า การลงทุนของจีนในพื้นที่ชายแดนลาวไม่เพียงแต่เป็นเรื่องเศรษฐกิจ หากแต่ยังเป็นกลไกในการเปลี่ยนแปลงการจัดการอำนาจของรัฐลาวผ่าน “การทำให้พื้นที่เป็นของรัฐ” (state territorialization) โดยจีนมีบทบาทเป็นผู้สร้างสถาปัตยกรรมใหม่ของความสัมพันธ์เชิงอำนาจในพื้นที่ผ่านโครงการลงทุนขนาดใหญ่ โดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐานและเกษตรอุตสาหกรรม (Baird, 2019)

นอกจากนี้ งานของ Pholsena (2023) ในบทความ “*Laos–China Infrastructure Cooperation: Legitimation and the Limits of Host-Country Agency*” ได้ชี้ให้เห็นว่า ความร่วมมือด้านโครงสร้างพื้นฐานระหว่าง สปป.ลาว กับจีน เป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่ไม่สมดุล โดยรัฐบาลลาวมีบทบาทจำกัดในการต่อรอง ขณะที่จีนสามารถใช้โครงสร้างความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์เหล่านี้เพื่อขยายอำนาจในระดับภูมิภาค (Pholsena Vathana, 2023) ข้อมูลเชิงประจักษ์นี้สอดคล้องกับบทความของ Lu (2020) ในบทความ “*Rubber’s Reach: Chinese Land Investments and State Territorialization in the Sino – Lao Borderlands*” ซึ่งเน้นย้ำบทบาทของจีนในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ เช่น พื้นที่ปลูกยางพารา ผ่านการจัดการกับพื้นที่ชายแดนแบบใหม่ที่ตอบสนองต่อผลประโยชน์ของจีนมากกว่ารัฐเจ้าของพื้นที่ (Lu, 2020) และในด้านความมั่นคงและอาชญากรรม งานของ Crisis Group (2023) ในบทความ “*Stepping into South East Asia’s Most Conspicuous Criminal Enclave*” ได้กล่าวถึงลักษณะของเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำว่าเป็นพื้นที่ที่มีการบริหารจัดการแบบ “กึ่งรัฐกึ่งทุน” ซึ่งเอื้อต่อการแสวงหาผลประโยชน์ของจีนและในบางกรณีมีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมผิดกฎหมาย (International Crisis Group, 2023) และในขณะที่ยบทความของ Jones et al. (2023) ที่ตีพิมพ์ในวารสาร Sustainability ของ MDPI ในหัวข้อ Experimental Governance and Statecraft in the Laos Golden Triangle Special Economic Zone ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบการปกครองที่ยืดหยุ่นและกึ่งอิสระ ซึ่งเอื้อต่อการลงทุนของทุนจีน และทำให้รัฐลาวไม่สามารถควบคุมพื้นที่นี้ได้อย่างเต็มที่ (Hameiri & Li, 2023) ซึ่งก่อให้เกิดพื้นที่พิเศษทางการปกครองที่เอื้อต่อการลงทุนของจีน และในบางกรณีมีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมผิดกฎหมาย

ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงการขยายอิทธิพลของจีนในพื้นที่ที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของรัฐอย่างเต็มรูปแบบ

แม้ว่างานวิจัยข้างต้นจะให้ภาพรวมที่ชัดเจนเกี่ยวกับการลงทุนของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคง แต่ยังมีข้อจำกัดสำคัญที่งานวิจัยนี้จะเข้ามาเติมเต็ม กล่าวคือ จากงานที่กล่าวไปข้างต้น จะเน้นการวิเคราะห์ในมุมเศรษฐกิจการเมือง (Political Economy) หรือการพัฒนาเชิงพื้นที่ (Spatial Development) โดยขาดการใช้กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีจากความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างทฤษฎี **สังคมนิยมเชิงรุก (Offensive Realism)** และแนวคิด **การเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาค (Regional Hegemony)** เพื่ออธิบายพฤติกรรมของจีนในลักษณะของการแสวงหาอำนาจ (Power - Maximizing Behavior) (Mearsheimer, 2001) (Schweller, 1998) ซึ่งการศึกษาโดยใช้ทฤษฎีของ Mearsheimer (2001) ในบทความเรื่อง “*The Tragedy of Great Power Politics*” และ Schweller (1998) ในบทความเรื่อง “*Deadly Imbalances: Tripolarity and Hitler's Strategy of World Conquest*” ช่วยให้เข้าใจมิติของการขยายอิทธิพลของจีนในฐานะประเทศมหาอำนาจที่พยายามบรรลุสถานะมหาอำนาจระดับภูมิภาคผ่านกลยุทธ์ที่หลากหลาย เช่น การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างพันธมิตรกับรัฐบาลเจ้าของพื้นที่ และการใช้อำนาจเชิงบีบบังคับที่แฝงเร้น (Coercive Diplomacy) (Mearsheimer, 2001) (Schweller, 1998) การเชื่อมโยงทฤษฎีนี้กับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ปรากฏในงานของ Laungaramsri (2014), Baird (2019) และ Pholsena (2023) สามารถตีความพฤติกรรมของจีนได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ว่าไม่ใช่เพียงเรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจ” แต่คือกลไกทางยุทธศาสตร์ที่มีเป้าหมายเพื่อยกระดับสถานะของจีนในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

กล่าวโดยสรุปได้ว่างานวิจัยดังกล่าวจะไม่เพียงแต่สะท้อนถึงบทบาทของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำตามข้อเท็จจริงเชิงพื้นที่เท่านั้น หากแต่ยังเสนอกรอบการวิเคราะห์ใหม่ที่เชื่อมโยงมิติของ **การแสวงหาอำนาจระดับภูมิภาค (Regional Power Projection)** กับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจในระดับภูมิภาค

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาค (Regional Hegemony)

การศึกษาความเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาค (Regional Hegemony) ของจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจบทบาทของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ โดยในบริบทของทฤษฎีสังคมนิยมเชิงรุก (Offensive Realism) นักวิชาการ

อย่าง Mearsheimer (2001) ให้เหตุผลว่า ประเทศมหาอำนาจมีแนวโน้มที่จะขยายอิทธิพลอย่างต่อเนื่องเพื่อความอยู่รอดในระบบอนาธิปไตยระหว่างประเทศ ซึ่งการกระทำของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ก็อาจถูกตีความว่าเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามในการแสวงหาความเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาคในลุ่มแม่น้ำโขง (Mearsheimer, 2001) ในส่วนของงาน Godwin (2004) ในบทความเรื่อง "China as Regional Hegemon?" วิเคราะห์กลยุทธ์ของจีนในการสถาปนาความเป็นผู้นำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยใช้วิธีการทางเศรษฐกิจ การทูต และการเชื่อมโยงด้านวัฒนธรรม ชี้ให้เห็นว่าจีนไม่ได้ใช้วิธีการก้าวร้าวโดยตรงในการครอบงำภูมิภาค แต่เลือกใช้วิธีที่ค่อยเป็นค่อยไปผ่านการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ที่เน้นการลงทุนระยะยาวในระบบสัมพันธ์พิเศษกับรัฐบาลลาว โดยหากอ้างอิงจากงานดังกล่าว จะช่วยเสริมแนวคิดที่ว่า การลงทุนของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ มีเป้าหมายมากกว่าการค้าขายทั่วไป แต่มุ่งสร้างฐานอำนาจถาวรในภูมิภาค (Godwin, 2004)

ในทำนองเดียวกัน งานของ Shambaugh (2018) ในบทความ "Life in China's Asia: What Regional Hegemony Would Look Like" ได้กล่าวถึงลักษณะของภูมิภาคเอเชีย หากจีนกลายเป็นผู้นำอย่างสมบูรณ์ โดยชี้ว่าความเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาคของจีนจะประกอบด้วย การควบคุมทางเศรษฐกิจอย่างแน่นหนา ความสัมพันธ์ทวิภาคีกับรัฐเพื่อนบ้านที่ไม่เท่าเทียม และการใช้นโยบายต่างประเทศที่ตั้งอยู่บนผลประโยชน์แห่งรัฐ (Shambaugh, 2018) งานของ Shambaugh ให้กรอบวิเคราะห์สำคัญในการประเมินว่าเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำคือจุดยุทธศาสตร์ที่จีนใช้เพื่อทดลองบทบาทของตนในฐานะผู้กำหนดทิศทางทางเศรษฐกิจและความมั่นคงในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (Shambaugh, 2018)

อย่างไรก็ตาม มีมุมมองที่ตั้งคำถามถึงศักยภาพของจีนในการเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาคอย่างยั่งยืน อันจะเห็นได้จากงานของ Sutter (2020) ในบทความเรื่อง "China Won't Achieve Regional Hegemony" ได้ชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดของจีน ทั้งในด้านเศรษฐกิจภายในที่เปราะบาง ความขัดแย้งเชิงภูมิรัฐศาสตร์กับเพื่อนบ้าน และแรงต้านจากมหาอำนาจอื่น เช่น สหรัฐฯ (Sutter, 2020) ทั้งนี้ จากงานบทความข้างต้นนี้ สามารถนำมาเป็นแนวทางในการประกอบวิจัยเพื่อชี้ให้เห็นว่า การขยายอิทธิพลของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ แม้จะเป็นรูปธรรม แต่ก็เผชิญข้อจำกัดจากบริบทภายนอกที่ซับซ้อน ทำให้ยังไม่สามารถครอบงำภูมิภาคได้เต็มรูปแบบ นอกจากนี้ บทความเรื่อง "Shades of Red: Assessing China's Hegemony in the Belt and Road" (2022) จากวารสาร JWSR ได้เสนอว่า ความเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาค

ของจีนนั้นไม่ได้เป็นแบบเบ็ดเสร็จ แต่เป็นลักษณะของ "อำนาจเชิงโครงสร้าง" (Structural Power) ที่จีนใช้สร้างความพึงพิงในเชิงระบบผ่านโครงการ Belt and Road Initiative (BRI) ซึ่งเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำก็เป็นหนึ่งในโครงการที่สะท้อนแนวโน้มดังกล่าว (JWSR, 2022) โดยการศึกษาจากงานบทความข้างต้นในมิติดังกล่าว สามารถให้นักวิจัยสามารถวิเคราะห์เชิงลึกว่าจีนใช้อำนาจเชิงโครงสร้างเพื่อเปลี่ยนสมดุลอำนาจในกลุ่มแม่น้ำโขงได้อย่างไร

สุดท้าย บทความจากวารสาร The Chinese Journal of International Politics (2023) ที่ใช้ชื่อ "Southeast Asia amid Sino-US Competition: Power Shift and Strategic Uncertainty" ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความพยายามของจีนในการสถาปนาความเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาคในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีนัยสำคัญต่อสมดุลอำนาจในระดับโลก โดยเฉพาะในบริบทของการแข่งขันกับสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้ช่วยให้การวิเคราะห์บทบาทของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ มีมิติทางยุทธศาสตร์ที่ลึกซึ้งขึ้น โดยสามารถอธิบายการลงทุนของจีนในพื้นที่ชายแดนลาว - เมียนมา - ไทย ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการตอบโต้การแข่งขันอำนาจกับสหรัฐในภูมิภาค (Zhang, 2023)

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาอำนาจในระดับภูมิภาคและกรณีศึกษาจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ

แนวคิดเรื่อง "การแสวงหาอำนาจในระดับภูมิภาค" (Regional Hegemony) ได้กลายมาเป็นเครื่องมือทางทฤษฎีสำคัญในการวิเคราะห์พฤติกรรมของประเทศมหาอำนาจในระบบระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้กรอบของทฤษฎีสัจนิยมเชิงรุก (Offensive Realism) ที่เสนอโดย John J. Mearsheimer (2001) ในงาน *The Tragedy of Great Power Politics* ที่มองว่ารัฐมหาอำนาจมีแนวโน้มจะแสวงหาอำนาจจนกว่าจะสามารถครองความเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาคได้ เพื่อเพิ่มโอกาสในการอยู่รอดของตนเองในระบบที่ไร้ศูนย์กลาง (Anarchy) และเต็มไปด้วยความไม่แน่นอน (Mearsheimer, 2001) การขยายอิทธิพลของจีนผ่านโครงการโครงสร้างพื้นฐาน การให้เงินกู้ รวมถึงการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษในกลุ่มแม่น้ำโขง จึงสามารถวิเคราะห์ได้ในฐานะกลยุทธ์ของจีนในการสถาปนาความเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

จากงานของ Christopher Godwin (2003) ได้ศึกษาไว้ในบทความ *China as Regional Hegemon?* ว่าจีนมีการแสดงบทบาทเชิงรุกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยไม่จำกัดอยู่แค่ด้านการทูตและเศรษฐกิจ แต่ยังรวมถึงการสร้างโครงสร้างสถาบันที่จีนสามารถกำกับอิทธิพลได้ในระยะยาว งานนี้สนับสนุนแนวคิดที่ว่าเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำไม่ได้เป็นเพียงโครงการพัฒนาในเชิงเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการขยายอิทธิพลเชิงภูมิรัฐศาสตร์ของจีน

ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทที่งานวิจัยชิ้นนี้ต้องการเน้นย้ำ คือ การใช้โครงการเศรษฐกิจเพื่อยึดโยงอำนาจทางยุทธศาสตร์ในภูมิภาค (Godwin, 2003) นอกจากนี้ บทความจาก *Foreign Affairs* (2017) เรื่อง *Life in China's Asia: What Regional Hegemony Would Look Like* ได้เสนอมุมมองว่า “ความเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาค” ของจีนไม่จำเป็นต้องดำเนินผ่านความขัดแย้งทางทหารเท่านั้น หากแต่ดำเนินผ่านเครือข่ายของการพึ่งพิงทางเศรษฐกิจ ความร่วมมือด้านโครงสร้างพื้นฐาน และการจัดสรรทรัพยากรที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับบทบาทนำของจีนในภูมิภาค ผลลัพธ์คือ การควบคุมเชิงอ้อม (Indirect Control) ผ่านระบบสัมพันธภาพที่ไม่เท่าเทียม ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของความเป็นมหาอำนาจในบริบทหลังสงครามเย็น การที่จีนสามารถจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำร่วมกับรัฐบาลลาว โดยให้บริษัทจีนเป็นผู้ดำเนินการหลักและได้รับสิทธิพิเศษอย่างกว้างขวาง จึงอาจไม่ใช่เพียงการค้าขายแดนทั่วไป หากแต่เป็น “ยุทธศาสตร์การยึดโยงภูมิรัฐศาสตร์” ที่ใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือบรรลุเป้าหมายด้านอำนาจในระยะยาว (Foreign Affairs, 2017)

ขณะเดียวกัน งานวิจัยเชิงประจักษ์ร่วมสมัยจากบทความของ *Journal of Current Chinese Affairs* (2024) ในหัวข้อ *Elite Perceptions of a China-Led Regional Order in Southeast Asia* ชี้ให้เห็นว่า รัฐบาลเล็กในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เริ่มมีการรับรู้ถึงความเสี่ยงและโอกาสที่มากับบทบาทนำของจีน โดยเฉพาะในแง่ที่จีนเข้ามากำหนดวาระการพัฒนาและควบคุมทรัพยากรอย่างเข้มข้น ซึ่งสะท้อนชัดในบริบทของเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำที่รัฐบาลลาวให้สิทธิประโยชน์แก่ภาคเอกชนจีนในลักษณะที่อาจบั่นทอนอธิปไตยในระยะยาว จากบทความดังกล่าวนี้จึงสามารถใช้เพื่อแสดงให้เห็นถึงมุมมองจากภายในภูมิภาค ที่บ่งบอกว่าจีนมิได้เป็นเพียงผู้สนับสนุนการพัฒนา แต่เป็นผู้ประกอบยุทธศาสตร์เพื่อแสวงหาอำนาจอย่างเป็นระบบ (Journal of Current Chinese Affairs, 2024) อย่างไรก็ตาม มีข้อโต้แย้งจากบทความของ *The Washington Quarterly* (2020) ในเรื่อง *China Won't Achieve Regional Hegemony* ที่เสนอว่าจีนอาจไม่สามารถสถาปนาความเป็นมหาอำนาจได้อย่างแท้จริง เพราะประเทศเพื่อนบ้านจำนวนมากมีแนวโน้มต่อต้านการครอบงำของจีน หรือเลือกใช้นโยบายถ่วงดุลกับอำนาจอื่น เช่น สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น บทความดังกล่าวนี้มีประโยชน์ในแง่ที่สามารถนำมาใช้เพื่อสะท้อนข้อจำกัดและแนวต้านของภูมิภาคที่จีนต้องเผชิญ แม้ในพื้นที่อย่างเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำที่จีนดูเหมือนจะมีอำนาจควบคุมสูง (The Washington Quarterly, 2020)

เมื่อพิจารณา ร่วมกับงานของ Lu (2020), Baird (2019), และ Pholsena (2023) ที่ชี้ให้เห็นถึงการลงทุน การให้สัมปทานที่ดิน และการจัดโครงสร้างอำนาจในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จะพบว่า โครงการในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำสะท้อนถึงรูปแบบใหม่ของการแสวงหาอำนาจในระดับภูมิภาคที่ไม่ใช้กำลังทหาร หากแต่ใช้การสร้างข้อพิพาททางเศรษฐกิจและสถาปนาความสัมพันธ์ที่ไม่สมดุล อันนำไปสู่เป้าหมายการครองอำนาจเหนือภูมิภาคในระยะยาว

จากการทบทวนวรรณกรรมในหัวข้อเกี่ยวกับบทบาทของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ช่วง ค.ศ. 2017 – 2024 : การแสวงหาอำนาจในระดับภูมิภาค ทำให้สามารถสังเคราะห์ประเด็นสำคัญต่อการกำหนดแนวทางการศึกษาต่อของคณาจารย์ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในสามมิติหลัก ได้แก่ มิติทางทฤษฎี มิติบริบทเชิงพื้นที่ และมิติเชิงประจักษ์เกี่ยวกับบทบาทของจีน ในมิติทางทฤษฎี งานวิจัยหลายชิ้นได้หยิบยกทฤษฎีสัจนิยม (Realism) มาใช้อธิบายพฤติกรรมของจีนในเวทีระหว่างประเทศ แต่ยังคงขาดการนำเสนอผ่านมุมมองของ สัจนิยมเชิงรุก (Offensive Realism) อย่างเป็นระบบ ซึ่งงานวิจัยของ Mearsheimer แม้จะให้กรอบที่แข็งแกร่งเกี่ยวกับการแสวงหาอำนาจของรัฐมหาอำนาจ แต่ยังไม่ถูกประยุกต์ใช้อย่างเฉพาะเจาะจงกับบริบทของเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ คณาจารย์จึงได้นำกรอบทฤษฎีดังกล่าวมาประยุกต์เข้ากับกรณีศึกษาของจีน โดยมุ่งเน้นวิเคราะห์พฤติกรรมการขยายอิทธิพลของจีนในฐานะรัฐที่มีเป้าหมายในการเป็น “มหาอำนาจระดับภูมิภาค” (Regional Hegemon) ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งยังเป็นมุมมองที่ไม่ค่อยได้รับการพิจารณาอย่างลึกซึ้งในงานวิจัยที่มีอยู่

ในมิติบริบทเชิงพื้นที่ งานวิจัยที่ผ่านมามักวิเคราะห์พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำในฐานะพื้นที่ชายแดนที่มีปัญหาความมั่นคงหรือพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษโดยเน้นด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ เช่น การลงทุน การท่องเที่ยว หรือการค้าข้ามแดน อย่างไรก็ตามงานเหล่านั้นกลับไม่ให้ความสำคัญกับมิติด้าน ยุทธศาสตร์ของรัฐมหาอำนาจ ที่เข้าไปมีบทบาทในพื้นที่ดังกล่าว การทบทวนวรรณกรรมจึงช่วยให้เห็นถึงช่องว่างที่สำคัญ นั่นคือ การไม่เชื่อมโยงบทบาทของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำเข้ากับภาพใหญ่ของยุทธศาสตร์การขยายอำนาจ ซึ่งเป็นแนวทางที่คณาจารย์จะพัฒนาและนำเสนอ และในมิติเชิงประจักษ์ งานวิจัยหลายชิ้นได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการลงทุนของจีนใน สปป.ลาว เมียนมา และไทย โดยเฉพาะโครงการด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ท่าเรือ ด้านการค้า และโครงการ BRI อย่างไรก็ตามงานส่วนใหญ่ยังไม่ได้วิเคราะห์เชิงลึกถึง ความเชื่อมโยงระหว่างการลงทุนเหล่านี้กับเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ของจีน คณาจารย์จึงต่อยอดด้วยการใช้กรอบทฤษฎีสัจนิยมเชิงรุก

ในการตีความนัยเชิงยุทธศาสตร์ของพฤติกรรมจีน โดยจะวิเคราะห์ว่าการลงทุนและการเข้ามามีบทบาทของจีนในพื้นที่ดังกล่าวนั้นมีลักษณะเป็นเครื่องมือของการสร้างอิทธิพลที่แฝงด้วยเป้าหมายในการยึดครองอำนาจอำนาในระดับภูมิภาค

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ค้นคว้าอิสระฉบับนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีลักษณะเป็นการวิเคราะห์เชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมุ่งศึกษาบทบาทของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำในช่วงปี ค.ศ. 2017 – 2024 ผ่านการใช้กรอบแนวคิดสังคมนิยมเชิงรุก (Offensive Realism) และแนวคิดความเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาค (Regional Hegemony) เพื่ออธิบายพฤติกรรมเชิงยุทธศาสตร์ของจีนในการแสวงหาอำนาจในระดับภูมิภาค โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือและสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ เช่น งานวิจัยทางวิชาการ เอกสารรายงานขององค์กรระหว่างประเทศ รายงานของรัฐบาลจีน และประเทศเพื่อนบ้าน สื่อมวลชนระหว่างประเทศที่มีความน่าเชื่อถือ รวมถึงฐานข้อมูลออนไลน์ของสถาบันวิชาการ

3.1 ประเภทของการวิจัย

ค้นคว้าอิสระฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีลักษณะเป็นการวิจัยกรณีศึกษา (Case Study Research) ซึ่งเน้นการศึกษารายกรณีแบบเจาะลึก (in-depth) โดยเลือกกรณี “เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ” ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นพื้นที่ศึกษาหลัก เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงกลยุทธ์เชิงโครงสร้างที่จีนใช้ในการขยายอิทธิพลในภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง อันเป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับเป้าหมายการแสวงหาอำนาจในระดับภูมิภาคตามแนวคิดสังคมนิยมเชิงรุก

3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. **เอกสารวิชาการ:** เช่น บทความวิจัยในวารสารนานาชาติ หนังสือทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ และรายงานของสถาบันวิจัยนโยบาย
2. **รายงานขององค์กรระหว่างประเทศ:** เช่น Asian Development Bank (ADB) World Bank United Nations Development Programme (UNDP) ASEAN รวมถึงรายงานของสถาบันภายในจีน เช่น China Development Bank และสถาบันยุทธศาสตร์แห่งชาติจีน
3. **รายงานของรัฐบาล:** เช่น รายงานนโยบายความร่วมมือระดับทวิภาคีและพหุภาคีของจีนกับ สปป.ลาว เมียนมา และไทย รวมถึงแผนแม่บทของ Belt and Road Initiative (BRI), แผนพัฒนาโครงการ AIIB และรายงานของคณะกรรมการการเศรษฐกิจของ สปป.ลาว

4. **สื่อมวลชนระหว่างประเทศ:** เช่น South China Morning Post, The Diplomat, Nikkei Asia, Xinhua News, CGTN และ BBC
5. **เว็บไซต์ทางการและฐานข้อมูลออนไลน์:** เช่น เว็บไซต์กระทรวงการต่างประเทศจีน สำนักงานเขตเศรษฐกิจพิเศษ สปป.ลาว ธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (AIIB) และ Silk Road Fund

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานฉบับนี้ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) แบบมีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่

1. กลไกที่จีนใช้ในการขยายอิทธิพล (เช่น BRI, AIIB, เงินทุนสนับสนุน)
2. พฤติกรรมเชิงยุทธศาสตร์ของจีนในบริบทสามเหลี่ยมทองคำ
3. ความทะเยอทะยานในระดับภูมิภาคของจีน
4. ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างจีนกับประเทศในกลุ่มน้ำโขง

3.4 กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีสัจนิยมเชิงรุก (*Offensive Realism*) ซึ่งเสนอโดย John J. Mearsheimer โดยเน้นย้ำถึงธรรมชาติของรัฐในระบบระหว่างประเทศที่มุ่งแสวงหาอำนาจเพื่อความอยู่รอดผ่านการขยายอิทธิพลในระดับภูมิภาค และแนวคิดความเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาค (*Regional Hegemony*) ซึ่งเป็นสถานะเป้าหมายของรัฐมหาอำนาจในการครอบงำภูมิภาคหนึ่งโดยไม่มีคู่แข่งที่มีศักยภาพเทียบเท่า โดยกรอบแนวคิดดังกล่าวถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการตีความพฤติกรรมและนโยบายของจีนในบริบทของเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำในบทที่ 5 ของงานฉบับนี้

บทที่ 4

ผลการศึกษา

บทนี้นำเสนอผลการศึกษาจากการวิเคราะห์ข้อมูลทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำในช่วงปี ค.ศ. 2017 – 2024 โดยมุ่งเน้นการตรวจสอบพฤติกรรมของจีนผ่านโครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การลงทุนเชิงโครงสร้างพื้นฐาน และกลไกเชิงยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ที่จีนใช้ในการขยายอิทธิพลในระดับภูมิภาค ภายใต้กรอบแนวคิดสังคมนิยมเชิงรุก (Offensive Realism) และแนวคิดความเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาค (Regional Hegemony) ผลการศึกษานี้แบ่งออกเป็นประเด็นย่อยตามโครงสร้างของคำถามวิจัยและวัตถุประสงค์ของงาน เพื่อให้เห็นภาพรวมของพฤติกรรมและกลไกที่จีนดำเนินการอย่างชัดเจนก่อนจะนำไปสู่การอภิปรายและสรุปผลในบทถัดไป

4.1 ลักษณะของบทบาทจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ

ในช่วงระยะเวลาเจ็ดปี ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2017 จนถึงปี ค.ศ. 2024 สาธารณรัฐประชาชนจีนได้ดำเนินบทบาทที่มีนัยสำคัญยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่บรรจบกันของสามประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และราชอาณาจักรไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขงตอนบนของแขวงบ่อแก้ว ตั้งอยู่ที่พื้นที่ สปป.ลาว ซึ่งเป็นที่ตั้งของ “เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ” ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นภายใต้การดำเนินงานของกลุ่มทุนคิงส์โรมัน Kings Romans ซึ่งเป็นบริษัทจีนที่มีสายสัมพันธ์แน่นแฟ้นกับรัฐบาลท้องถิ่นของ สปป.ลาว และมีการเชื่อมโยงกับทุนจีนแผ่นดินใหญ่โดยตรง (Christopher, 2024) ซึ่งการขยายตัวของอิทธิพลจีนในพื้นที่ดังกล่าวไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในระดับการลงทุนทางเศรษฐกิจเท่านั้น หากแต่ยังครอบคลุมถึงมิติอื่น ๆ ได้แก่ การเจาะระบบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น การรวบรวมความร่วมมือกับกลุ่มทุนท้องถิ่นและชนชั้นนำของสปป.ลาว การขยายการควบคุมผ่านโครงสร้างพื้นฐาน การสื่อสารและระบบการเงิน โดยจีนไม่ได้ดำรงบทบาทเพียงในฐานะนักลงทุนต่างชาติเท่านั้น หากแต่ได้พัฒนาไปสู่การเป็นผู้มีบทบาทเชิงยุทธศาสตร์ในการจัดวางอำนาจเชิงโครงสร้างในระดับภูมิภาคผ่านช่องทางต่าง ๆ อันสอดคล้องกับเป้าหมายของจีนในการแสวงหาความเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาค (Regional Hegemony) (Christopher, 2024)

ช่วง ค.ศ. 2017 บทบาทของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำส่วนใหญ่ มักดำเนินไปในรูปแบบของการลงทุนภาคเอกชน โดยเฉพาะในเขตบ่อแก้ว แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว ซึ่งเป็นที่ตั้งของ เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ที่บริหารโดยคิงส์โรมัน Kings Romans

Group โดยมีนักธุรกิจชาวจีนเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ และการลงทุนของจีนในช่วงก่อนปี ค.ศ. 2017 มุ่งเน้นไปที่กิจการโรงแรม กาสโน ร้านอาหาร และการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว และนักลงทุนจากจีนโดยตรง อย่างไรก็ตาม หลังปี ค.ศ. 2017 เป็นต้นมา โดยเฉพาะภายใต้การนำของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้นำสูงสุดของพรรคคอมมิวนิสต์จีน เป็นสมัยที่สองในปี ค.ศ. 2017 บทบาทของจีนในพื้นที่นี้ได้ขยายตัวอย่างเข้มข้นและมีทิศทางที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ระดับชาติของจีนอย่างชัดเจน (Christopher, 2024)

ประการแรก จีนได้เพิ่มระดับการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ที่มีผลผูกพันเชิงยุทธศาสตร์ เช่น การสนับสนุนการก่อสร้างทางหลวงเชื่อมต่อระหว่างจีนตอนใต้กับเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ผ่านเมืองหลวงพระบางและแขวงบ่อแก้วของ สปป.ลาว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนเชื่อมโยงระบบโลจิสติกส์ของจีนกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะผ่านโครงการเส้นทางรถไฟจีน - ลาว (China-Laos Railway) ซึ่งเริ่มดำเนินการในปี ค.ศ. 2016 และเปิดให้บริการเมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 2021 เส้นทางนี้ไม่เพียงแต่เพิ่มความสะดวกด้านการค้าและการท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้จีนสามารถขยายอิทธิพลเชิงโครงสร้างในภูมิภาคได้อย่างมั่นคง (Dwyer & Oehlers, 2024)

ประการที่สอง จีนได้ขยายบทบาทของตนในด้านการจัดตั้งธุรกิจภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยเฉพาะในสาขาที่มีความสำคัญต่อการควบคุมทรัพยากรและการกำหนดทิศทางของกิจกรรมเศรษฐกิจในพื้นที่ เช่น การจัดตั้งกิจการเกษตรกรรมสมัยใหม่ที่มีการนำเข้าเทคโนโลยีจากจีน การขยายเครือข่ายอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารและยา การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมพลังงาน และการลงทุนในกิจการสื่อสารโทรคมนาคม ทั้งนี้ ธุรกิจต่าง ๆ เหล่านี้ไม่เพียงแต่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐจีนผ่านนโยบาย “ส่งเสริมให้บริษัทจีนออกไปลงทุนในต่างประเทศ” (Go Out Policy) และ “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” (Belt and Road Initiative: BRI) เท่านั้น แต่ยังได้รับสิทธิประโยชน์จากรัฐบาลลาวที่ให้สิทธิพิเศษแก่นักลงทุนต่างชาติภายใต้กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนฉบับใหม่ ปี ค.ศ. 2016 (Soukamneuth & Baird, 2023)

ประการที่สาม บทบาทของจีนยังปรากฏอย่างเด่นชัดในมิติของการสนับสนุนรัฐบาลท้องถิ่น โดยเฉพาะการจัดตั้งโครงการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ การบริจาคอุปกรณ์ทางการแพทย์และการศึกษารวมถึงการมอบทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนจากแขวงบ่อแก้วให้เดินทางไปศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยในจีน โดยมาตรการเหล่านี้มีส่วนช่วยในการสร้างความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างรัฐบาลลาวกับรัฐจีน อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการส่งผ่านคุณค่าทางการเมือง เศรษฐกิจ (Dwyer & Oehlers, 2024)

ช่วงปี ค.ศ. 2017 – 2024 บทบาทของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ มีลักษณะที่หลากหลายและดำเนินการอย่างเป็นระบบผ่านกลไกทางเศรษฐกิจ การลงทุน และการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ในระดับทวิภาคีและพหุภาคี โดยบทบาทดังกล่าวปรากฏในหลายมิติ ได้แก่ บทบาทในฐานะผู้ลงทุนรายใหญ่ในโครงสร้างพื้นฐาน บทบาทในฐานะผู้ผลักดันความร่วมมือทางเศรษฐกิจชายแดน และบทบาทในฐานะผู้ส่งเสริมการเติบโตของเมืองเศรษฐกิจที่อยู่ภายใต้อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของจีน (Voros & Somsack, 2020) อีกทั้งลักษณะเด่นของบทบาทจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำคือการลงทุนโดยตรงจากกลุ่มทุนจีนในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริการ การท่องเที่ยว การพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ และกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ตอบสนองผลประโยชน์ของนักลงทุนจีน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือการเข้ามาบริหารจัดการพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำโดยบริษัท Kings Romans Group ซึ่งเป็นกลุ่มทุนที่มีสายสัมพันธ์กับนักธุรกิจชาวจีน โดยได้รับสัมปทานจากรัฐบาลลาว ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2007 และมีการขยายบทบาทอย่างชัดเจนในช่วงปี ค.ศ. 2017 – 2024 โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาเมืองเศรษฐกิจ การตั้งศูนย์กลางกาสิโน และโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับนักลงทุนและนักท่องเที่ยว (Dwyer & Oehlers, 2024) และในด้านความร่วมมือระหว่างรัฐ จีนได้ใช้กลไกความร่วมมือกับรัฐบาลลาว ผ่านโครงการต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกับนโยบายระดับชาติของจีน เช่น Belt and Road Initiative (BRI) ซึ่งถูกบูรณาการเข้ากับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ โดยในช่วงปี ค.ศ. 2017 – 2023 โครงการรถไฟจีน - ลาว ซึ่งเป็นหนึ่งในโครงการสำคัญของ BRI มีบทบาทเชื่อมต่อพื้นที่ทางยุทธศาสตร์ของ สปป.ลาว กับมณฑลยูนนานของจีน และส่งผลให้เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำกลายเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญมากขึ้นในแง่การเป็นจุดผ่านทางด้านเศรษฐกิจและโลจิสติกส์ (Voros & Somsack, 2020)

กล่าวได้ว่าลักษณะของบทบาทจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำระหว่างปี ค.ศ. 2017 – 2024 ได้ก้าวข้ามจากการเป็นนักลงทุนเอกชนไปสู่การเป็นผู้จัดวางอำนาจเชิงยุทธศาสตร์ในภูมิภาค โดยจีนได้ใช้การลงทุน โครงสร้างพื้นฐาน และความร่วมมือกับรัฐบาลท้องถิ่นเป็นกลไกในการกำหนดโครงสร้างของพื้นที่และสร้างพลวัตใหม่ให้กับความสัมพันธ์เชิงอำนาจในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

4.2 ยุทธศาสตร์ของจีนในการแสวงหาอำนาจในระดับภูมิภาค

ระหว่างปี ค.ศ. 2017 – 2024 จีนได้ดำเนินยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศที่มีเป้าหมายชัดเจนในการแสวงหาอำนาจเหนือภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งครอบคลุม สปป.ลาว เมียนมา ไทย โดยยุทธศาสตร์ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวทาง “การฟื้นฟูความยิ่งใหญ่ของจีน”

(Rejuvenation of the Chinese Nation) ที่ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้ประกาศไว้ในปี ค.ศ. 2017 หลังจากการประชุมสมัชชาใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์จีน ครั้งที่ 19 (Chheang & Paltemaa, 2022) ภายใต้บริบทนี้ จีนจึงมิได้จำกัดบทบาทของตนอยู่เพียงในลักษณะของผู้มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจ หากแต่ได้ขยายตัวเข้าสู่การเป็นผู้จัดวางอำนาจทางยุทธศาสตร์ผ่านยุทธศาสตร์นโยบายภายนอก ที่มีโครงสร้างรองรับอย่างเป็นระบบ โดยยุทธศาสตร์ของจีนในการแสวงหาอำนาจในระดับภูมิภาค สามารถกล่าวได้สี่ประการ

ประการแรก ยุทธศาสตร์ “ก้าวรออกไป Going Out Policy” หรือ “Zou chu qu” คือ การส่งเสริมให้รัฐวิสาหกิจจีนและนักธุรกิจจีนออกไปลงทุนในต่างประเทศให้มากขึ้น ซึ่งเริ่มใช้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1999 ได้รับการปรับปรุงและเสริมความเข้มข้นในช่วงปี ค.ศ. 2017 – 2024 ให้กลายเป็นเครื่องมือทางการเมือง – เศรษฐกิจในการส่งเสริมให้รัฐวิสาหกิจและบริษัทจีนเข้าไปลงทุนในต่างประเทศ (Zhang, 2024) โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวเชิงยุทธศาสตร์ เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งตั้งอยู่บริเวณรอยต่อระหว่าง สปป.ลาว เมียนมา และ ไทย เขตนี้ถูกมองว่าเป็น “ประตู” เชิงภูมิศาสตร์ที่เชื่อมโยงจีนตอนใต้กับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Chheang & Paltemaa, 2022) โดยรัฐบาลจีนได้สนับสนุนให้บริษัทจีน เช่น คิงส์โรมัน (Kings Romans Group) และบริษัทที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างพื้นฐาน เข้าไปลงทุนในลักษณะที่เป็น ทั้งเศรษฐกิจและความมั่นคง จึงเห็นได้ว่าความต่อเนื่องของนโยบาย “Going Out Policy” กลายเป็นฐานรองรับการวางรากฐานของอำนาจจีนในระดับภูมิภาคอย่างเป็นระบบ

ประการที่สอง ยุทธศาสตร์ “การทูตของประเทศมหาอำนาจที่มีลักษณะเฉพาะแบบจีน” หรือ “Major Country Diplomacy with Chinese Characteristics” ซึ่งประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้นำมาใช้เป็นแนวทางหลักของการทูตจีนตั้งแต่ปี ค.ศ. 2017 เป็นต้นมา มีเป้าหมายในการยกระดับสถานะของจีนในเวทีระหว่างประเทศจากเดิมที่เน้น “การลุกขึ้น” (Standing Up) ไปสู่ “การเป็นผู้นำ” (Leading Role) จีนจึงมีความพยายามอย่างชัดเจนในการเป็นผู้จัดระเบียบภูมิภาค (Regional Order Maker) โดยเฉพาะในกลุ่มแม่น้ำโขงซึ่งมีความสำคัญทางเศรษฐกิจและภูมิรัฐศาสตร์ ซึ่งการใช้ยุทธศาสตร์ทางการทูตผ่านกลไกต่าง ๆ เช่น ความร่วมมือแม่โขง - ล้านช้าง (Lancang - Mekong Cooperation: LMC) จัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 2016 แต่มีบทบาทเด่นชัดในช่วงปี ค.ศ. 2018 – 2023 ถือเป็นหนึ่งในโลกที่สำคัญที่จีนใช้เพื่อสร้างการพึ่งพิงของประเทศกลุ่มน้ำโขงต่อเงินทุนและโครงการพัฒนาที่มาจากจีน โดยเฉพาะในด้านทรัพยากรน้ำ โครงสร้างพื้นฐาน และการขนส่งข้ามพรมแดน (Cabestan, 2019)

ประการที่สาม ยุทธศาสตร์ Belt and Road Initiative (BRI) หรือ “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” ที่เปิดตัวอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. 2013 ภายใต้รัฐบาลของประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ได้กลายเป็นเครื่องมือหลักในการจัดวางอำนาจเชิงโครงสร้างของจีนในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงอย่างเป็นทางการเป็นระบบมากยิ่งขึ้น ในช่วงปี ค.ศ. 2017 – 2024 โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ “สายแผ่นดิน” (Silk Road Economic Belt) ซึ่งครอบคลุมการสร้างเครือข่ายคมนาคมและพลังงานที่เชื่อมโยงจีนตอนใต้ผ่านญวนนานลงสู่ สปป.ลาว ไทย และเมียนมา ตัวอย่างสำคัญ ได้แก่ โครงการรถไฟจีน - ลาว ที่เปิดดำเนินการในเดือน ธันวาคม ค.ศ. 2021 และเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายเชื่อมต่อกับเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ อย่างมีนัยสำคัญ โดยโครงการนี้ไม่ได้เป็นเพียงแค่ระบบคมนาคม แต่ยังเป็นเครื่องมือทางภูมิรัฐศาสตร์ ที่จีนใช้เพื่อขยาย “การควบคุมทางภูมิศาสตร์” (Geopolitical Control) ผ่านการครอบครองโครงสร้างพื้นฐานที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ในภูมิภาค (Cabestan, 2019)

ประการที่สี่ ยุทธศาสตร์ของจีนในช่วงปี ค.ศ. 2017 – 2024 ยังรวมถึงการใช้ความช่วยเหลือทางการเงินและการพัฒนา (Development Assistance) เพื่อสร้างสายสัมพันธ์เชิงอำนาจ โดยรัฐบาลจีนได้ให้ความช่วยเหลือลาวและเมียนมาในรูปแบบของเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ (Concessional Loans) การลงทุนในโครงการโครงสร้างพื้นฐาน และการบริจาคอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ตัวอย่างเช่น ในปี ค.ศ. 2020 จีนได้บริจาคอุปกรณ์การแพทย์และเวชภัณฑ์ให้แก่รัฐบาลลาวเพื่อใช้ในการรับมือกับการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) รวมถึงการสนับสนุนทุนการศึกษาแก่นักเรียนจากพื้นที่ชายแดนเพื่อศึกษาต่อในจีน โดยมาตรการเหล่านี้มีผลในการสร้างความพึงพิงเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสถาบันต่อจีน ซึ่งถือเป็นกลยุทธ์เชิงอำนาจที่ลึกซึ้ง (Lowy Institute 2024; Kunming News 2020)

กล่าวโดยสรุปคือยุทธศาสตร์ของจีนในการแสวงหาอำนาจในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงระหว่างปี ค.ศ. 2017–2024 มิได้เป็นการดำเนินนโยบายอย่างกระจัดกระจายหรือขาดแบบแผน หากแต่เป็นการจัดวางอย่างเป็นระบบผ่านการบูรณาการของนโยบายภายนอกหลายมิติ ทั้งเชิงเศรษฐกิจ การทูต โครงสร้างพื้นฐาน และความร่วมมือทางสถาบัน เพื่อสร้าง “อำนาจเชิงโครงสร้าง” (Structural Power) ที่จีนสามารถใช้ควบคุมการตัดสินใจ การพึ่งพา และการจัดวางระเบียบของภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (AidData, 2017)

4.3 กลไกที่จีนใช้ในการขยายอิทธิพลในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ

นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2017 เป็นต้นมา จีนได้ขยายบทบาทของตนในเวทีระหว่างประเทศอย่างเข้มข้น ผ่านการดำเนินกลยุทธ์เชิงรุก (Offensive Strategy) โดยมีเป้าหมายในการสะสมอำนาจเพื่ออ้างและขยายสถานะของตนในระดับภูมิภาคและระดับโลก (AidData, 2023) หนึ่งในเวทีที่สำคัญ

ที่จีนมุ่งแสวงหาอิทธิพลคือภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง โดยเฉพาะเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ อันเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่จีนใช้ในการแทรกซึมอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองอย่างเป็นระบบ (Associated, 2020) เพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว จีนได้ใช้กลไกหลากหลายประเภทในการขยายอิทธิพล ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน การเงิน การพาณิชย์ และการลงทุน (United Nations Development Programme, 2021) กลไกเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงมาตรการทางเศรษฐกิจเท่านั้น หากแต่มีนัยทางการเมืองและความมั่นคงในระยะยาว โดยในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 2017 – 2024 กลไกเหล่านี้ถูกนำมาใช้ในการเสริมสร้างสถานะของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ อย่างเป็นรูปธรรม กลไกสำคัญที่สามารถจำแนกได้ ประกอบด้วย (1) โครงการ Belt and Road Initiative (BRI) (2) การลงทุนโดยตรงจากภาคเอกชนของจีน (Chinese Foreign Direct Investment: FDI) (3) ธนาคารเพื่อการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank: AIIB) (4) การจัดหาแหล่งเงินทุนผ่านโครงการของรัฐและสถาบันการเงินจีน (5) การส่งเสริมการค้าและการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจผ่านความร่วมมือทวิภาคีและกรอบความร่วมมือระดับภูมิภาค (6) การให้ความช่วยเหลือทางการเงินและสินเชื่อพิเศษแก่ประเทศในภูมิภาคเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ (7) การผูกขาดการค้าและการครอบงำห่วงโซ่อุปทานของจีนในภูมิภาคเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ (8) การควบรวมกิจการเชิงยุทธศาสตร์ของบริษัทเอกชนจีนในภูมิภาคเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ (9) การสร้างโครงข่ายธุรกิจและการควบคุมทุนข้ามชาติในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ โดยแต่ละกลไกมีลักษณะการทำงานเฉพาะที่เสริมกันในลักษณะบูรณาการเพื่อสร้างความสัมพันธ์แบบพึ่งพิงเชิงโครงสร้าง (Structural Dependence) ระหว่างจีนกับประเทศเจ้าบ้าน (AidData, 2023) (Associated, 2020) (United Nations Development Programme, 2021)

4.3.1 โครงการ Belt and Road Initiative (BRI)

โครงการ “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” หรือ Belt and Road Initiative (BRI) เป็นนโยบายยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศที่ริเริ่มโดยประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ของสาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อปี ค.ศ. 2013 โดยมีวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ การขนส่ง และการเมืองระหว่างประเทศจีนกับประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย แอฟริกา และยุโรป โดยผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและส่งเสริมความร่วมมือด้านการค้า การลงทุน และวัฒนธรรม (Albert, 2023) โดย BRI แบ่งออกเป็นสองส่วนหลัก ได้แก่ (1) เส้นทางสายไหมทางบก (Silk Road Economic Belt) ซึ่งมุ่งเน้นการเชื่อมโยงทางบกระหว่างจีนกับเอเชียกลางและยุโรป และ (2) เส้นทางสายไหมทางทะเลแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Maritime Silk Road) ซึ่งมุ่งเชื่อมโยงทางทะเลระหว่างจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แอฟริกา และตะวันออกกลาง (Albert, 2023)

ในบริบทของเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งตั้งอยู่บริเวณรอยต่อระหว่าง สปป.ลาว เวียดนาม และไทย โครงการ BRI ได้ถูกใช้เป็นกลไกหลักในการเสริมสร้างอิทธิพลของจีน ในภูมิภาคนี้อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะหลังปี ค.ศ. 2017 เป็นต้นมา จีนได้เร่งดำเนินโครงการ โครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่หลายโครงการที่เชื่อมโยงกับ BRI ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อพลวัต ของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ (Eylar, 2020) ตัวอย่างสำคัญที่สะท้อนบทบาทของ BRI ได้อย่างชัดเจนคือ โครงการรถไฟความเร็วปาน กลางจีน - ลาว (China – Laos Railway) ซึ่งเริ่มก่อสร้างในปี ค.ศ. 2016 และเปิดใช้งานอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม ค.ศ. 2021 (Belt and Road Portal, 2021)

โครงการรถไฟจีน - ลาวมีความยาวประมาณ 1,035 กิโลเมตร เชื่อมต่อจาก นครคุนหมิง มณฑลยูนนาน ไปยังนครหลวงเวียงจันทน์ โดยมีเส้นทางผ่านแขวงบ่อแก้วซึ่งอยู่ใกล้ กับพื้นที่ของเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ โดยการสร้างเส้นทางดังกล่าวนอกจาก จะช่วยลดต้นทุนในการขนส่งสินค้าและการเดินทางระหว่างจีนกับ สปป.ลาวแล้ว ยังเป็นเครื่องมือ เชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญของจีนในการเจาะเข้าสู่ภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงอย่างลึกซึ้งมากขึ้น ซึ่งการ มีโครงสร้างพื้นฐานที่ควบคุมโดยจีน เช่น สถานีรถไฟ ศูนย์โลจิสติกส์ และระบบการจัดการขนส่งสินค้า ทำให้จีนสามารถควบคุมและกำหนดทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเจ้าบ้าน ได้อย่างมีนัยสำคัญ (Vientiane Times, 2023) และ BRI ยังเอื้อต่อการขยายบทบาทของนักลงทุนจีน ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ โดยเฉพาะการร่วมมือระหว่างภาครัฐของลาวกับ บริษัทเอกชนจีนที่มีความใกล้ชิดกับรัฐ เช่น บริษัทดอกจำปา หรือ Dok Champa Group ซึ่งเป็น ผู้บริหารเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ มีสายสัมพันธ์ทางการเงินและการเมืองกับกลุ่มทุน จีนอย่างใกล้ชิด (KPL News, 2023) การลงทุนเหล่านี้มักเป็นลักษณะกึ่งผูกขาดหรือผูกขาด เต็มรูปแบบ โดยมีจีนเป็นผู้ควบคุมการดำเนินงานทั้งในด้านการบริหารโครงการ การจัดสรร ทรัพยากร และการแบ่งผลประโยชน์ ซึ่งส่งผลให้จีนสามารถสร้างอำนาจเชิงโครงสร้าง (Structural Power) ในระดับภูมิภาคได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากโครงการรถไฟจีน - ลาว แล้ว BRI ยังรวมถึงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ การสร้างนิคมอุตสาหกรรม และการจัดตั้งศูนย์กลาง การค้าระดับภูมิภาคในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ เช่น โครงการก่อสร้าง ศูนย์โลจิสติกส์ ในเมืองต้นผึ้ง และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงบันเทิงซึ่งนำไปสู่การขยายตัว ของอุตสาหกรรมกาสิโนและบริการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในหลายกรณีอยู่ภายใต้การกำกับของนักลงทุน จีนอย่างเบ็ดเสร็จ แม้รัฐบาลลาวจะเป็นเจ้าของพื้นที่โดยนิตินัย แต่ในทางปฏิบัติแล้วจีนมีอำนาจ

ในการบริหารจัดการและกำหนดทิศทางของเขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวเกือบทั้งหมด (KPL News, 2023)

สรุปได้ว่าโครงการ Belt and Road Initiative (BRI) ในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 2017 – 2024 ได้ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการขยายอิทธิพลของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ผ่านการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ การควบรวมกิจการโดยบริษัทจีน และการสร้างความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบ จีนสามารถเสริมสร้างอำนาจในระดับภูมิภาคได้อย่างยั่งยืน

4.3.2 การลงทุนโดยตรงจากภาคเอกชนของจีน (Chinese Foreign Direct Investment: FDI)

การลงทุนโดยตรงจากภาคเอกชนของจีน (Chinese Foreign Direct Investment: FDI) คือกระบวนการที่บริษัทหรือผู้ประกอบการจีนเข้าไปลงทุนในกิจกรรมทางเศรษฐกิจในต่างประเทศ โดยมีเป้าหมายเพื่อควบคุมหรือมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของกิจการในประเทศปลายทาง การลงทุนในลักษณะนี้อาจอยู่ในรูปแบบของการสร้างกิจการใหม่ การเข้าซื้อกิจการเดิม หรือการร่วมทุนกับภาคธุรกิจท้องถิ่น การลงทุนโดยตรงจากจีนมีพัฒนาการอย่างมีนัยสำคัญในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 ต่อเนื่องมาถึงต้นศตวรรษที่ 21 โดยได้รับแรงผลักดันจากนโยบายของรัฐบาลจีนที่มุ่งให้บริษัทภายในประเทศขยายบทบาทสู่ระดับสากล (Bellabona & Spigarelli, 2007)

จุดเริ่มต้นของการส่งเสริม FDI ของจีนอย่างเป็นระบบสามารถย้อนกลับไปได้ถึงนโยบาย “Go Global” (走出去战略 – Zou chuqu zhanlüe) ที่ประกาศใช้อย่างเป็นทางการในช่วงต้นทศวรรษ 2000 โดยรัฐบาลจีนสนับสนุนให้ภาคธุรกิจทั้งของรัฐและเอกชนออกไปลงทุนในต่างประเทศเพื่อแสวงหาทรัพยากร การเข้าถึงเทคโนโลยี และการขยายตลาดการค้า การผลักดันนโยบายนี้ดำเนินควบคู่กับการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วของจีน และการสะสมทุนขนาดใหญ่ที่เอื้อต่อการขยายตัวของกิจกรรมเศรษฐกิจข้ามพรมแดนของภาคเอกชน นอกจากนี้ รัฐบาลจีนยังได้จัดตั้งสถาบันการเงินเฉพาะกิจ เช่น ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศจีน และธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศจีน เพื่อสนับสนุนทางการเงินแก่โครงการลงทุนในต่างประเทศ โดยเฉพาะ (Bellabona & Spigarelli, 2007)

การลงทุนโดยตรงจากภาคเอกชนของจีน ได้กลายเป็นกลไกที่สำคัญในการขยายบทบาทของจีนในระดับภูมิภาค โดยเฉพาะในประเทศภูมิภาค การลงทุนโดยตรงจากภาคเอกชนมิได้เป็นเพียงกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั่วไป หากแต่เป็นเครื่องมือที่มีนัยยะเชิงโครงสร้าง ซึ่งรัฐบาลจีนใช้เพื่อสร้างความเชื่อมโยงเชิงสถาบัน ทุน และอำนาจในพื้นที่เป้าหมาย (Chen, 2021) (Gallagher, 2020) การที่ภาคเอกชนของจีนเข้าไปดำเนินธุรกิจในประเทศปลายทาง โดยเฉพาะในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ มิใช่กระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างเป็นอิสระ หากแต่เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายผลักดันจากรัฐจีนที่ให้การสนับสนุนเชิงโครงสร้างทั้งในด้านการเงิน การทูต และกฎระเบียบ (Huang & Liu, 2021)

ในช่วงปี ค.ศ. 2017 – 2024 FDI จากจีนได้หลั่งไหลเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำอย่างต่อเนื่อง โดยมีวัตถุประสงค์หลักสองประการ ได้แก่ (1) การขยายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของภาคเอกชนจีน และ (2) การฝังตัวของทุนจีนในโครงสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นเพื่อสร้างอิทธิพลอย่างเป็นระบบ (Thanh, 2022) นักลงทุนจีนในพื้นที่นี้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ เช่น กาสีโน โรงแรม รีสอร์ท อสังหาริมทรัพย์ ร้านค้าสำหรับนักท่องเที่ยว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดเล็ก เช่น ระบบไฟฟ้า ประปา ถนน และการจัดการขยะ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้าง “เมืองเศรษฐกิจพิเศษ” ที่มีลักษณะพึ่งพิงทุนและบุคลากรจากจีนเป็นหลัก (Wang et al., 2021) นอกจากการลงทุนในภาคบริการที่กล่าวมาข้างต้น FDI ของจีนยังครอบคลุมถึงภาคการเกษตรเชิงพาณิชย์ การประมง การพัฒนาเขตโลจิสติกส์ และการค้าชายแดน ซึ่งล้วนมีลักษณะมุ่งเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานของจีนกับภูมิภาคลุ่มน้ำโขงอย่างถาวร (Thompson, 2020) นักลงทุนจีนจำนวนไม่น้อยยังเข้าร่วมในโครงการร่วมทุนกับรัฐวิสาหกิจ สปป.ลาว หรือได้รับสัมปทานที่ดินจากรัฐบาลท้องถิ่นเพื่อพัฒนาโครงการในระยะยาว ซึ่งสะท้อนถึงการสถาปนา “รากฐานทางเศรษฐกิจ” ของจีนในพื้นที่เป้าหมายอย่างเป็นรูปธรรม (Pham & Lee, 2023)

FDI จึงทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเชื่อมโยงข้ามพรมแดนระหว่างจีนกับ สปป.ลาว ในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะในระดับจุลภาค อันได้แก่ ความเชื่อมโยงระหว่างนักธุรกิจจีนกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น เครือข่ายการค้า การจัดหาสินค้าและบริการจากจีน รวมถึงการนำเข้าแรงงานจีนมาทำงานในพื้นที่ โดยข้อมูลจากการ สปป.ลาวระบุว่า มีแรงงานจีนจำนวนมากทำงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำในช่วงเวลาดังกล่าว ส่งผลให้เขตพิเศษนี้มีลักษณะเป็น “enclave ทางเศรษฐกิจ” ที่มีอัตลักษณ์จีนอย่างเด่นชัด (International Institute for Asian Studies, 2020)

ในระดับนโยบาย กลไกของ FDI ยังได้รับการสนับสนุนจากโครงการพหุภาคีขนาดใหญ่ เช่น Belt and Road Initiative (BRI) ซึ่งทำหน้าที่สร้างความชอบธรรมและการประสานความร่วมมือระหว่างรัฐบาลลาวกับนักลงทุนจีน ตัวอย่างเช่น การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์และพลังงานในพื้นที่รอบเขตพิเศษที่ได้รับการสนับสนุนทั้งจากรัฐและเอกชนจีน โดย FDI จึงไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือของนักธุรกิจเอกชน แต่ยังทำหน้าที่เป็น

“ผู้ขับเคลื่อนนโยบายระหว่างประเทศ” (Policy Driver) อย่างไม่เป็นทางการให้กับรัฐจีนในการสถาปนาบทบาทของตนในภูมิภาค (International Institute for Asian Studies, 2020)

กล่าวโดยสรุป FDI จากจีนที่เข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำในช่วงปี ค.ศ. 2017–2024 มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากการลงทุนจากประเทศอื่น กล่าวคือ มีการบูรณาการกลไกของภาครัฐและเอกชนเพื่อบูรณาการเป้าหมายร่วมกันในการดึงดูดการลงทุน อำนวย และอิทธิพลของจีนในระดับภูมิภาคอย่างมีนัยสำคัญและต่อเนื่อง

4.3.3 ธนาคารเพื่อการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank: AIIB)

การจัดตั้งธนาคารเพื่อการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย หรือ AIIB (Asian Infrastructure Investment Bank) ในปี ค.ศ. 2015 ถือเป็นหนึ่งในกลไกเชิงสถาบันที่สำคัญที่สุดที่จีนใช้ในการขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจและการเมืองในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งมีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์อย่างยิ่งต่อเป้าหมายการสร้างอำนาจของจีนในระดับภูมิภาค AIIB เป็นธนาคารเพื่อการพัฒนาแบบพหุภาคีที่ริเริ่มโดยจีนเพื่อสนับสนุนการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะในเอเชีย ซึ่งเป็นภูมิภาคที่มีช่องว่างทางการพัฒนาที่จีนสามารถเข้ามาเติมเต็มในรูปแบบที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ Belt and Road Initiative (BRI) (Asian Infrastructure Investment Bank), 2016)

AIIB เริ่มดำเนินงานอย่างเป็นทางการในเดือนมกราคม ค.ศ. 2016 โดยสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน และมีประเทศสมาชิกก่อตั้งทั้งหมด 57 ประเทศ จีนเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ที่สุด ด้วยสัดส่วนหุ้นประมาณร้อยละ 30.34 และมีอำนาจลงคะแนนเสียงร้อยละ 26.06 ซึ่งทำให้จีนสามารถควบคุมทิศทางการตัดสินใจเชิงนโยบายภายในธนาคารอย่างมีนัยสำคัญ (Asian Infrastructure Investment Bank), 2016) ในระยะเวลาเพียงไม่ถึงทศวรรษ AIIB ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการผลักดันนโยบายการต่างประเทศของจีน โดยเฉพาะในประเทศกลุ่มแม่น้ำโขงซึ่งมีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจต่ำและต้องพึ่งพาเงินทุนสนับสนุนจากภายนอก (Wang, 2018)

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2017 เป็นต้นมา AIIB ได้จัดสรรเงินทุนให้แก่โครงการโครงสร้างพื้นฐานใน สปป. ลาวจำนวนมากหลายโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่แขวงบ่อแก้ว แขวงหลวงน้ำทา และแขวงอุดมไซ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงโดยตรงกับเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ตัวอย่าง

ที่สำคัญคือ โครงการปรับปรุงระบบถนนสายรองเพื่อเชื่อมต่อระหว่างจุดผ่านแดนบริเวณสามเหลี่ยมทองคำกับเขตเศรษฐกิจหลักของ สปป.ลาว โครงการดังกล่าวเริ่มต้นในปี ค.ศ. 2019 โดยได้รับเงินทุนสนับสนุนจาก AIIB จำนวน 150 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (Asian Infrastructure Investment Bank, 2019) (Asia Development Bank, 2020) ซึ่งจีนเป็นผู้ผลักดันผ่านบริษัทรับเหมาของตน เช่น บริษัทไชน่า โรด แอนด์ บริดจ์ คอร์ปอเรชัน หรือ China Road and Bridge Corporation (CRBC) และ บริษัทวิศวกรรมทางรถไฟแห่งประเทศจีน หรือ China Railway Engineering Corporation (CREC) (Lee, 2021) การให้ทุนในลักษณะนี้มีนัยไม่เพียงแต่ในมิติของการพัฒนาเศรษฐกิจ หากแต่เป็นการเปิดพื้นที่ให้กับอิทธิพลทางเศรษฐกิจและการเมืองของจีนแผ่นดินใหญ่

อีกทั้ง AIIB ยังมีบทบาทในการสนับสนุนโครงการพลังงานใน สปป.ลาว โดยเฉพาะในช่วงปี ค.ศ. 2020 – 2023 ซึ่งเป็นช่วงที่ สปป.ลาว ประสบปัญหาวิกฤตหนี้สาธารณะและไม่สามารถจัดหาแหล่งทุนจากตะวันตกได้เพียงพอ ในช่วงเวลาดังกล่าว AIIB ได้อนุมัติเงินกู้ให้แก่รัฐบาลลาวจำนวน 300 ล้านดอลลาร์สหรัฐเพื่อพัฒนาเขื่อนผลิตไฟฟ้าพลังน้ำในแขวงไชยะบุรี และแขวงหลวงพระบาง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความใกล้ชิดกับเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ (Smith & Nguyen, 2023) แม้ว่า AIIB จะเป็นองค์กรพหุภาคี แต่ในทางปฏิบัติ การเบิกจ่ายเงินกู้จำนวนมากกลับอำนวยความสะดวกแก่บริษัทจีนเกือบทั้งหมด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของ “จีนเป็นผู้ให้ทุนและจีนเป็นผู้ได้ประโยชน์” อันเป็นกลไกที่ทำให้ประเทศเจ้าบ้านตกอยู่ในความสัมพันธ์เชิงพึ่งพาโครงสร้าง (Structural Dependence) อย่างยาวนาน อย่างไรก็ตาม การจัดสรรเงินทุนและการบริหารโครงการส่วนใหญ่ยังคงมอบประโยชน์แก่บริษัทจีนเป็นหลัก ทำให้เกิดความสัมพันธ์เชิงพึ่งพาทางเศรษฐกิจและการเมืองในระยะยาวระหว่าง สปป.ลาวกับจีน (David, 2022)

นอกจากนี้ AIIB ยังมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนกระบวนการรวบรวมกิจการระหว่างบริษัทเอกชนของจีนกับกิจการพื้นถิ่นในลาวและเมียนมา ผ่านการปล่อยสินเชื่อและการอนุมัติเงินลงทุนในโครงการพัฒนาเมือง เช่น โครงการพัฒนาเมืองบ่อเต็น เมืองชายแดนทางตอนเหนือของ สปป.ลาว ซึ่งเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี ค.ศ. 2021 โดยมีเงินทุนส่วนหนึ่งมาจาก AIIB และบริษัทเอกชนจีน เช่น กลุ่มบริษัทโกลด์ดิงเพื่อการลงทุนและก่อสร้างมณฑลยูนนาน (Yunnan Construction and Investment Holding Group) เป็นผู้ดำเนินการหลัก โดย AIIB ทำหน้าที่เป็นผู้ประกันความเสี่ยงทางการเงินและสนับสนุนการอนุมัติการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลลาว ผลจากโครงการเหล่านี้คือการที่จีนสามารถมีอิทธิพลโดยตรงต่อการกำหนดโครงสร้างเศรษฐกิจของพื้นที่และมีบทบาทในการตัดสินใจเชิงนโยบายของท้องถิ่นอย่างแยบยล (Hillman, 2020)

กลไกของ AIIB แตกต่างจากองค์การการเงินพหุภาคีแบบดั้งเดิม เช่น ธนาคารโลก (World Bank) หรือธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) ที่มีโครงสร้างการบริหารแบบกระจายอำนาจ และมีระบบตรวจสอบถ่วงดุลมากกว่า การที่จีนเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ใน AIIB ทำให้ธนาคารแห่งนี้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญของนโยบายจีนยุคใหม่ที่ผสมผสานเศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคงเข้าไว้ด้วยกันในกรอบเดียวกัน นอกจากนี้ โครงการของ AIIB มักไม่กำหนดเงื่อนไขทางการเมืองที่เข้มงวด เช่น เรื่องสิทธิมนุษยชนหรือธรรมาภิบาลแบบตะวันตก ทำให้ประเทศกำลังพัฒนาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีแนวโน้มตอบรับเงินกู้ของ AIIB มากขึ้น ซึ่งส่งผลให้บทบาทของจีนในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงขยายตัวอย่างชัดเจนในช่วงปี ค.ศ. 2017 – 2024 (Asia Infrastructure Investment Bank, 2022)

กล่าวโดยสรุป AIIB ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือทางการเงินที่มีประสิทธิภาพสูงในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของจีนในการแผ่อิทธิพลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ ผ่านการสนับสนุนโครงการโครงสร้างพื้นฐาน พลังงาน การพัฒนาเมือง และการส่งเสริมบริษัทจีนให้เข้าถึงทรัพยากรของประเทศเพื่อนบ้าน โดยทั้งหมดนี้อยู่ภายใต้กรอบที่จีนสามารถควบคุมได้ทั้งในเชิงนโยบายและกลไกการดำเนินงาน ทั้งนี้ AIIB คือหนึ่งในเครื่องมือทางภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitical Tool) ที่สำคัญที่สุดของจีนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งถูกใช้ในการสถาปนาอำนาจนำในระดับภูมิภาค (Regional Hegemony) อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

4.3.4 การจัดหาแหล่งเงินทุนผ่านโครงการของรัฐและสถาบันการเงินจีน

การจัดหาแหล่งเงินทุนถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่เอื้อให้การขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของจีนในต่างประเทศสามารถดำเนินไปได้อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในบริบทของเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ต้องอาศัยเงินทุนจำนวนมากในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน พื้นที่เชิงพาณิชย์ และบริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รัฐบาลจีนได้พัฒนาแนวทางในการสนับสนุนการจัดหาแหล่งทุนให้กับนักลงทุนจีนในต่างประเทศผ่านกลไกของรัฐและสถาบันการเงินเฉพาะกิจหลายแห่ง โดยกลไกเหล่านี้ทำหน้าที่ทั้งในด้านการให้เงินกู้ เงื่อนไขพิเศษ การค้าประกันทางการเงิน รวมถึงการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงตลาดทุนของจีน (Huang & Liu, 2021)

ในช่วงปี ค.ศ. 2017–2024 การลงทุนของจีนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำได้รับแรงสนับสนุนจากสถาบันการเงินจีนหลายแห่ง โดยเฉพาะธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศจีน (Export-Import Bank of China) และธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศจีน (China Development Bank) ซึ่งเป็นองค์การการเงินภายใต้การกำกับของรัฐที่มีบทบาท

สนับสนุนโครงการต่างประเทศในลักษณะของ soft loan และเงินกู้ที่มีเงื่อนไขผ่อนปรน สถาบันเหล่านี้มีภารกิจสนับสนุนโครงการที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของรัฐ โดยเฉพาะโครงการที่เชื่อมโยงกับ Belt and Road Initiative (BRI) ซึ่งครอบคลุมถึงพื้นที่ในกลุ่มน้ำโขงและเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ (Huang & Liu, 2021)

เงินทุนที่มาจากแหล่งเหล่านี้มักถูกนำไปใช้ในการพัฒนาโครงการด้านการก่อสร้าง โรงแรม รีสอร์ท และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานสนับสนุน เช่น ถนน ระบบสาธารณูปโภค และบริการโลจิสติกส์ ตัวอย่างที่เด่นชัดได้แก่การพัฒนาโครงการของกลุ่มทุนจีนในพื้นที่พิเศษสามเหลี่ยมทองคำซึ่งได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากธนาคารจีนโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของการจัดหาเงินทุนเบื้องต้น การชำระคืนแบบผ่อนปรน หรือการประกันความเสี่ยงบางประเภท ซึ่งช่วยลดภาระของผู้ลงทุนและเพิ่มความมั่นใจในการดำเนินโครงการในพื้นที่ที่ยังมีข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Nedopil, 2021) นอกจากนี้รัฐบาลจีนยังได้พัฒนาโครงการในลักษณะของกองทุนร่วมทุน หรือพอร์ทัลการลงทุนในต่างประเทศที่มีรัฐเป็นผู้ค้ำประกัน หรือสนับสนุนในรูปแบบ การจัดหาเงินด้วยทุน (Equity Financing) โดยผ่านองค์กรอย่าง Silk Road Fund คือการระดมทุนในรูปแบบการร่วมลงทุนในหุ้นโดยกองทุนสายไหม (Silk Road Fund) และกองทุนภายใต้กรอบ BRI ซึ่งทำหน้าที่ให้เงินลงทุนแก่โครงการที่มีศักยภาพและเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ของจีนในระดับภูมิภาค (Silk Road Fund, 2020) เงินทุนจากแหล่งเหล่านี้ทำให้บริษัทจีนสามารถขยายโครงการในเขตเศรษฐกิจพิเศษได้โดยไม่ต้องพึ่งพาแหล่งทุนจากสถาบันการเงินท้องถิ่นใน สปป.ลาว ซึ่งยังมีข้อจำกัดในด้านขนาดทุนและความเสี่ยงของการปล่อยกู้ (WorldBank, 2022)

ในระดับนโยบาย การสนับสนุนด้านการเงินนี้ยังสอดคล้องกับการกำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำให้เป็นพื้นที่รองรับการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจในแนวเหนือ – ใต้ (North–South Corridor) ที่จีนมีบทบาทเป็นผู้นำในการผลักดัน โดยการลงทุนผ่านแหล่งเงินทุนจากจีนจึงมิได้มีเป้าหมายเพียงด้านผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของภาคเอกชน แต่ยังแฝงอยู่ด้วยเป้าหมายในการสร้าง “โครงข่ายความร่วมมือทางเศรษฐกิจ” ที่จีนสามารถมีบทบาทในระดับโครงสร้าง อันจะนำไปสู่การมีอิทธิพลในระยะยาว (Asian Development Bank, 2018)

กล่าวโดยสรุป การจัดหาแหล่งเงินทุนผ่านโครงการของรัฐและสถาบันการเงินของจีนเป็นกลไกเชิงสถาบันที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันการลงทุนของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำช่วงปี ค.ศ. 2017 – 2024 โดยเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ทุนจีนสามารถแทรกซึม

เข้าไปในพื้นที่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อเนื่อง และได้รับการคุ้มครองทางนโยบายจากรัฐแม่อย่างเป็นระบบ

4.3.5 การส่งเสริมการค้าและการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจผ่านความร่วมมือทวิภาคีและกรอบความร่วมมือระดับภูมิภาค

การส่งเสริมการค้าและการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจระหว่างจีนกับประเทศในกลุ่มน้ำโขงโดยเฉพาะกับ สปป.ลาว ได้รับการขับเคลื่อนผ่านกลไกความร่วมมือทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี โดยมีจุดมุ่งหมายในการเสริมสร้างความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ การลงทุน การพาณิชย์ และการขนส่งระหว่างประเทศ การดำเนินการในลักษณะนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเสริมบทบาทของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ เนื่องจากเอื้อให้ทุนจีนสามารถขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจข้ามพรมแดนได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้กรอบความร่วมมือที่มีความเป็นทางการและได้รับการรับรองจากทั้งสองฝ่าย (ASEAN-China Center, 2010)

ในระดับทวิภาคี ความร่วมมือระหว่างรัฐบาลจีนกับลาวได้มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะภายใต้กรอบความตกลงด้านเศรษฐกิจและการค้าทวิภาคี ซึ่งครอบคลุมทั้งการลดอุปสรรคทางภาษี การเปิดตลาดสินค้า การคุ้มครองการลงทุน ตลอดจนการประสานงานด้านโลจิสติกส์และด่านชายแดน ตัวอย่างสำคัญคือการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมด้านการค้าและความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างจีน – ลาว ซึ่งมีหน้าที่ดูแลความคืบหน้าของโครงการเศรษฐกิจสำคัญและส่งเสริมการอำนวยความสะดวกด้านการค้า โดยเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำถือเป็นหนึ่งในพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่ได้รับการกล่าวถึงในกรอบความร่วมมือดังกล่าว (China Children's Center, 2022) นอกจากนี้ จีนยังให้การสนับสนุนโครงการโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการค้า เช่น การเชื่อมโยงโครงข่ายถนนและระบบโลจิสติกส์ข้ามพรมแดน การพัฒนาท่าเรือชายแดน และศูนย์กระจายสินค้า ซึ่งช่วยลดต้นทุนการขนส่งสินค้าจากจีนเข้าสู่ สปป.ลาว และประเทศในกลุ่มน้ำโขง รวมถึงการเปิดเส้นทางการค้าใหม่ ๆ ผ่านทางรถไฟลาว – จีน ซึ่งเปิดให้บริการในช่วงปลายปี 2021 ทำให้การขนส่งสินค้าและบุคลากรจากจีนเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำสามารถดำเนินได้อย่างรวดเร็วและมีต้นทุนต่ำลง ซึ่งส่งผลเชิงบวกต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจจีนในพื้นที่ดังกล่าว (WorldBank, 2020)

ในระดับพหุภาคี จีนได้ใช้กรอบความร่วมมือระดับภูมิภาคเป็นช่องทางในการส่งเสริมบทบาทของตนในเศรษฐกิจกลุ่มน้ำโขง โดยเฉพาะผ่านกรอบความร่วมมือแม่โขง – ล้านช้าง (Lancang-Mekong Cooperation: LMC) ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 2016 และมีประเทศสมาชิกได้แก่ จีน เมียนมา สปป.ลาว ไทย กัมพูชา และเวียดนาม ความร่วมมือนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างการพัฒนา

ร่วมกันในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ การลงทุน โครงสร้างพื้นฐาน และการบริหารจัดการน้ำ ซึ่งล้วนมีผลกระทบต่อเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน รวมถึงสามเหลี่ยมทองคำโดยตรง

กรอบความร่วมมือแม่โขง – ล้านช้างยังมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนโครงการขนาดเล็ก และขนาดกลางที่ดำเนินการโดยภาคเอกชนและองค์กรท้องถิ่น ผ่าน “LMC Special Fund” ซึ่งจัดตั้งขึ้น โดยรัฐบาลจีนในปี ค.ศ. 2016 โดยให้การสนับสนุนทางการเงินแก่โครงการของประเทศสมาชิกที่มี เป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความเชื่อมโยง การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และความร่วมมือ ในระดับรากหญ้า (Lancang-Mekong Cooperation China Secretariat, 2021) โครงการเหล่านี้มีส่วน สำคัญในการเปิดพื้นที่ให้ทุนจีนสามารถขยายตัวผ่านกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่แฝงอยู่ในโครงการ ร่วมมือ ซึ่งได้รับความยินยอมจากรัฐบาลลาวและได้รับการหนุนเสริมในระดับนโยบายจากจีน อย่างเป็นระบบ ตัวอย่างเช่น โครงการพัฒนาโลจิสติกส์ชายแดน พัฒนาเกษตรกรรมสมัยใหม่ และโครงการการค้าแบบไร้รอยต่อ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจภูมิภาคที่มี จีนเป็นแกนกลาง

กล่าวโดยสรุป การส่งเสริมการค้าและการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจผ่านกรอบความร่วมมือ ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคีถือเป็นกลไกที่จีนใช้ในการวางรากฐานของความเชื่อมโยง ทางเศรษฐกิจข้ามพรมแดนกับ สปป.ลาว อย่างมีแบบแผน โดยเฉพาะในพื้นที่ เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งได้รับอานิสงส์จากการเปิดเส้นทางโลจิสติกส์ใหม่ การลดอุปสรรคทางการค้า และการสนับสนุนจากทั้งรัฐและภาคเอกชนจีน ทำให้พื้นที่ดังกล่าว กลายเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกับเครือข่ายเศรษฐกิจจีนในระดับ ภูมิภาคอย่างชัดเจน

4.3.6 การให้ความช่วยเหลือทางการเงินและสินเชื่อพิเศษแก่ประเทศในภูมิภาค

ความช่วยเหลือทางการเงินและสินเชื่อพิเศษจากจีนถือเป็นกลไกสำคัญ ในการขยายบทบาททางเศรษฐกิจและยุทธศาสตร์ของจีนในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง โดยเฉพาะ ใน สปป.ลาว เมียนมา และไทย กลไกนี้ไม่เพียงแต่ตอบสนองต่อความต้องการในการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานของประเทศเหล่านี้ แต่ยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจีนในการเสริมสร้าง เครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างประเทศที่อยู่ในแนวเส้นทาง Belt and Road Initiative (BRI) โดยการ ให้ความช่วยเหลือของจีนส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบของสินเชื่อระยะยาว ดอกเบี้ยต่ำ หรือไม่มี ดอกเบี้ย และเงินทุนสนับสนุนแบบให้เปล่า ซึ่งดำเนินผ่านสถาบันการเงินของรัฐ เช่น ธนาคาร เพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศจีน (Exim Bank of China) และธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่ง ประเทศจีน (China Development Bank) (AidData, 2021)

ความช่วยเหลือทางการเงินของจีนมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากกลไกเงินกู้ของสถาบันการเงินระหว่างประเทศแบบดั้งเดิม เช่น ธนาคารโลก หรือกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) โดยจีนมักเสนอเงื่อนไขที่เอื้อต่อผู้กู้ เช่น อัตราดอกเบี้ยต่ำ ระยะเวลาการชำระหนี้ที่ยาวนาน และระยะเวลาปลอดหนี้ (Grace Period) ที่ยืดหยุ่น ซึ่งเงื่อนไขเหล่านี้สอดคล้องกับบริบทของประเทศกำลังพัฒนาอย่าง สปป.ลาวและเมียนมา การจัดหาเงินทุนในลักษณะดังกล่าวจึงได้รับการตอบรับจากรัฐบาลลาวเป็นอย่างดี เนื่องจากสามารถช่วยเติมเต็มช่องว่างด้านงบประมาณสำหรับโครงการโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ชายแดนและเขตเศรษฐกิจพิเศษ เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ที่จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากแหล่งภายนอกเพื่อเร่งรัดการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ (AidData, 2021)

ช่วงปี ค.ศ. 2017 – 2024 จีนได้ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ สปป.ลาว ผ่านหลายโครงการที่เชื่อมโยงกับเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ โดยเฉพาะการพัฒนาโครงข่ายคมนาคมและโลจิสติกส์ เช่น การสนับสนุนโครงการพัฒนาเส้นทางถนนจากเมืองหลวงเวียงจันทน์เชื่อมต่อไปยังแขวงบ่อแก้วและชายแดนไทย ซึ่งเป็นเส้นทางที่เอื้อต่อการเข้าถึงเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการสนับสนุนการก่อสร้างระบบพลังงานในเขตพัฒนาเศรษฐกิจดังกล่าวเพื่อรองรับความต้องการด้านไฟฟ้าของภาคธุรกิจ ซึ่งหลายโครงการมีผู้รับเหมาหลักเป็นบริษัทจากประเทศจีน และใช้วัตถุดิบ อุปกรณ์ และแรงงานจากจีนเกือบทั้งหมด (AidData, 2021) นอกจากนี้ จีนยังให้สินเชื่อในลักษณะพิเศษเพื่อการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ เช่น โครงการรถไฟลาว – จีน ซึ่งเริ่มเปิดให้บริการในปี ค.ศ. 2021 และเป็นโครงการที่ใช้เงินกู้จากธนาคารจีนควบคู่กับการลงทุนร่วมระหว่างรัฐบาลลาวกับบริษัทจีน การพัฒนาเส้นทางรถไฟสายนี้ส่งผลโดยตรงต่อเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ เนื่องจากช่วยลดต้นทุนการขนส่งสินค้าและบุคลากรจากจีนเข้าสู่พื้นที่เศรษฐกิจชายแดน และเสริมสร้างบทบาทของพื้นที่ดังกล่าวในฐานะจุดเชื่อมต่อทางการค้าระหว่างจีนกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Diplomat, 2021)

ภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขง–ล้านช้าง (Lancang–Mekong Cooperation: LMC) จีนยังได้จัดตั้งกองทุนพิเศษที่เรียกว่า LMC Special Fund ซึ่งเป็นแหล่งเงินทุนที่ใช้สนับสนุนโครงการพัฒนาระดับท้องถิ่นและระดับประเทศในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง กองทุนดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนยุทธศาสตร์จีนต่อภูมิภาคอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง โดยเปิดโอกาสให้ทุนจีนสามารถเข้าร่วมในโครงการภาครัฐของประเทศเจ้าบ้านได้อย่างเป็นระบบ สำหรับกรณีของ สปป.ลาว กองทุน LMC ได้สนับสนุนโครงการพัฒนามากว่า 60 โครงการ มูลค่ารวมกว่า 18 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ครอบคลุมด้าน

การพัฒนาแหล่งน้ำ ระบบชลประทาน การจัดการภัยแล้ง และการบริการสาธารณสุข ซึ่งโครงการเหล่านี้มีส่วนช่วยเสริมความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ชายแดน และเอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ (Vientiane Times, 2024)

กรณีของ สปป.ลาว ความช่วยเหลือทางการเงินจากจีนมีบทบาทอย่างเด่นชัดในด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะการคมนาคมและพลังงาน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ตัวอย่างสำคัญคือโครงการรถไฟลาว – จีน ซึ่งเปิดให้บริการในปี ค.ศ. 2021 โดยจีนให้สินเชื่อพิเศษผ่าน Exim Bank of China จำนวนหลายพันล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อสนับสนุนโครงการในรูปแบบกู้ระยะยาว มีระยะปลอดหนี้ และอัตราดอกเบี้ยต่ำ นอกจากนี้ จีนยังให้สินเชื่อเพื่อสนับสนุนโครงการพัฒนาเส้นทางถนน การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานน้ำ และการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่แขวงบ่อแก้ว ซึ่งเป็นที่ตั้งของเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ โดยเฉพาะในช่วงปี ค.ศ. 2017 – 2024 การไหลเข้าของเงินทุนจีนผ่านโครงการเหล่านี้มีบทบาทโดยตรงในการเร่งให้เกิดการลงทุนจากภาคเอกชน และการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนที่สำคัญ (WorldBank, 2020)

กรณีของเมียนมา จีนให้ความช่วยเหลือทางการเงินในหลายลักษณะ ทั้งเงินกู้พิเศษและทุนสนับสนุนแก่โครงการยุทธศาสตร์ภายใต้กรอบความร่วมมือทวิภาคี อาทิ โครงการท่าเรือน้ำลึก “คย็อกพยู Kyaukphyu” และเขตเศรษฐกิจพิเศษที่เกี่ยวข้องกับเส้นทางเศรษฐกิจจีน – เมียนมา (China–Myanmar Economic Corridor) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ BRI โดยในช่วงปี ค.ศ. 2017 – 2024 จีนได้ให้สินเชื่อพิเศษเพื่อการพัฒนาโครงข่ายไฟฟ้า ระบบขนส่ง และโครงสร้างพื้นฐานในรัฐฉานและรัฐกะฉิ่น ซึ่งมีพรมแดนติดกับเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำและสามารถเชื่อมโยงโครงการของจีนใน สปป.ลาว กับเมียนมาได้ในอนาคต ความช่วยเหลือดังกล่าวช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเคลื่อนย้ายทุน แรงงาน และสินค้าเข้าสู่พื้นที่เศรษฐกิจชายแดน ซึ่งจีนให้ความสำคัญในฐานะจุดยุทธศาสตร์ของการลงทุนในภูมิภาคแม่น้ำโขง (Kyi, 2024)

กรณีของไทย แม้ว่าไทยจะเป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจพัฒนาแล้วมากกว่าสปป.ลาว และเมียนมา แต่จีนยังคงให้ความช่วยเหลือทางการเงินในลักษณะเฉพาะ เช่น เงินกู้พิเศษเพื่อการวิจัยและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ รวมถึงความร่วมมือด้านการเงินผ่านกรอบความร่วมมือระหว่างรัฐบาล เช่น โครงการรถไฟความเร็วสูงไทย – จีน ซึ่งเป็นโครงการร่วมทุนระหว่างรัฐบาลไทยและจีน โดยจีนให้ความช่วยเหลือในรูปแบบสินเชื่อระยะยาวเพื่อสนับสนุนเทคโนโลยีการก่อสร้าง ระบบราง และบุคลากร (Asian Development Bank, 2018) นอกจากนี้ จีนยังได้ส่งเสริมการตั้งกองทุนร่วมกับธนาคารของไทย เช่น ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

เพื่อสนับสนุนผู้ประกอบการรายย่อยที่มีความเชื่อมโยงกับเครือข่ายการค้าไทย – จีน โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นจุดเชื่อมต่อกับสปป.ลาวและเมียนมา และการให้สินเชื่อพิเศษของจีนยังขยายไปถึงการสนับสนุนโครงการระดับท้องถิ่นในไทย อาทิ การพัฒนาโครงข่ายโลจิสติกส์ในจังหวัดเชียงราย หนองคาย และนครพนม ซึ่งล้วนเป็นจังหวัดที่มีพรมแดนติดกับสปป.ลาว และมีศักยภาพสูงในการพัฒนาเศรษฐกิจเขตชายแดน (Office of the National Economic and Social Development Council 2023) การสนับสนุนจากจีนในลักษณะนี้แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการสร้าง “เครือข่ายการเงินเชิงยุทธศาสตร์” ที่มีเป้าหมายในการยกระดับการเชื่อมต่อระหว่างประเทศเพื่อนบ้านกับจีนอย่างเป็นระบบ และส่งเสริมบทบาทของจีนในฐานะประเทศผู้นำทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

กล่าวโดยสรุป การให้ความช่วยเหลือทางการเงินและสินเชื่อพิเศษแก่สปป.ลาว เมียนมา และไทย ในช่วงปี ค.ศ. 2017 – 2024 เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์และกลไกของจีนในการสนับสนุนโครงการโครงสร้างพื้นฐานและการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญ โดยเฉพาะเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งเป็นพื้นที่บรรจบของเส้นทางการค้าระหว่างประเทศและเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญที่จีนให้ความสำคัญต่อการขยายอิทธิพลในระดับภูมิภาคผ่านเครื่องมือทางเศรษฐกิจ

4.3.7 การผูกขาดการค้าและการครอบงำห่วงโซ่อุปทานของจีนในภูมิภาคเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ

การผูกขาดการค้าและการครอบงำห่วงโซ่อุปทานถือเป็นอีกหนึ่งกลไกสำคัญที่จีนใช้ในการเสริมสร้างบทบาททางเศรษฐกิจและความได้เปรียบเชิงยุทธศาสตร์ในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง โดยเฉพาะในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำในช่วงปี ค.ศ. 2017 – 2024 (Laungaramsri Pinkaew, 2014) การดำเนินกลไกดังกล่าวมีลักษณะที่สอดคล้องกับเป้าหมายของจีนในการควบคุมกระบวนการผลิต การขนส่ง การแปรรูป และการจำหน่ายสินค้าในภูมิภาค อันนำไปสู่การสร้างอิทธิพลเหนือระบบเศรษฐกิจชายแดนและโครงสร้างห่วงโซ่อุปทานในระดับภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง

เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ จีนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลากหลายประเภท โดยเฉพาะการค้าเกษตรกรรม การค้าอาหารทะเล สินค้าอุปโภคบริโภค และการบริการด้านการท่องเที่ยว ผ่านการลงทุนโดยตรงของภาคเอกชนจีนที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ ทั้งในรูปของทุน สัมปทาน และสิทธิประโยชน์ทางภาษี (Dwyer & Oehlers, 2024) กลุ่มทุนขนาดใหญ่ของจีน เช่น Kings Romans Group ซึ่งได้รับสิทธิบริหารพื้นที่

เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำภายใต้สัญญาระยะยาวจากรัฐบาลลาว ได้เข้าครอบงำกิจกรรมทางเศรษฐกิจแทบทั้งหมดภายในพื้นที่ ทั้งการค้าชายแดน การจัดจำหน่ายสินค้า การแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร ไปจนถึงบริการด้านการเงินและการท่องเที่ยว ส่งผลให้กลุ่มทุนจีนสามารถควบคุมกลไกการหมุนเวียนสินค้าและเงินทุนในระดับท้องถิ่นได้อย่างเบ็ดเสร็จ (Laungaramsri Pinkaew, 2014)

ลักษณะสำคัญของการผูกขาดการค้าคือ การที่จีนสามารถจัดระบบห่วงโซ่อุปทานในลักษณะปิด (Closed Supply Chain) ซึ่งเริ่มตั้งแต่การนำเข้าสินค้าจากจีนเข้าสู่พื้นที่ชายแดน สปป.ลาวหรือเมียนมา การกระจายสินค้าโดยผู้ประกอบการจีนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ และการส่งออกสินค้ากลับไปยังจีนหรือประเทศที่สามโดยใช้เครือข่ายโลจิสติกส์ที่จีนมีบทบาทในการพัฒนา เช่น ท่าเรือบ่อแก้ว เส้นทางรถไฟลาว – จีน และเส้นทางคมนาคมข้ามแดนผ่านแม่น้ำโขง ระบบการขนส่งที่จีนลงทุนพัฒนาเหล่านี้เอื้อให้เกิดการควบคุมกระแสการค้าในภูมิภาคโดยไม่ต้องพึ่งพาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศเจ้าบ้านอย่างเต็มรูปแบบ (Vientiane Times, 2023) นอกจากนี้ จีนยังดำเนินกลยุทธ์สร้างความพึ่งพาทางเศรษฐกิจแก่ประเทศเพื่อนบ้านผ่านการจัดตั้งเขตนิคมอุตสาหกรรมที่ดำเนินงานโดยบริษัทจีน เช่น นิคมแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรในแขวงบ่อแก้วและเมืองต้นผึ้ง ซึ่งกลุ่มทุนจีนมีบทบาทเป็นผู้รับซื้อวัตถุดิบ ผู้ควบคุมการผลิต และผู้จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ขั้นสุดท้าย การผูกขาดในลักษณะนี้ทำให้กลุ่มทุนท้องถิ่นหรือผู้ประกอบการใน สปป.ลาว เมียนมา และไทย มีบทบาทจำกัดในการเข้าถึงตลาดหรือแหล่งเงินทุน และต้องพึ่งพากลไกของจีนในเกือบทุกขั้นตอนของห่วงโซ่อุปทานการผลิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกิจการที่เกี่ยวข้องกับพลังงานและเหมืองแร่ จีนยังเป็นผู้ควบคุมการส่งออกวัตถุดิบและสินค้าที่จำเป็นต่อการผลิตของท้องถิ่น เช่น วัสดุก่อสร้าง เคมีภัณฑ์ และเทคโนโลยีที่ใช้ในอุตสาหกรรมแปรรูป (David, 2022)

ในมิติของการค้าออนไลน์และการค้าผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล จีนยังได้ขยายอิทธิพลผ่านการใช้ออปพลิเคชันและระบบชำระเงินดิจิทัลที่มีฐานการพัฒนาในจีน เช่น WeChat Pay และ Alipay ซึ่งถูกนำมาใช้ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำอย่างแพร่หลาย การใช้ระบบเหล่านี้ไม่เพียงแต่เอื้อต่อการดำเนินธุรกรรมของนักธุรกิจจีนในพื้นที่เท่านั้น แต่ยังลดบทบาทของสกุลเงินท้องถิ่นและระบบการเงินในประเทศเจ้าบ้าน ส่งผลให้เกิดการพึ่งพาทางการเงินและการค้าที่สูงขึ้นอย่างเป็นระบบ (Dwyer & Oehlers, 2024)

กล่าวโดยสรุป การผูกขาดการค้าและการครอบงำห่วงโซ่อุปทานโดยจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำในช่วงปี ค.ศ. 2017 – 2024 เป็นกลไกที่มีลักษณะสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค โดยจีนสามารถสร้าง

โครงข่ายการผลิตและการจำหน่ายที่อยู่ภายใต้การควบคุมของตนเอง และส่งผลต่อโครงสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นในลักษณะที่ทำให้ประเทศในภูมิภาคต้องพึ่งพาเงินทั้งในด้านวัตถุดิบ ตลาดแรงงาน การลงทุน และเทคโนโลยีในระยะยาว

4.3.8 การควบรวมกิจการเชิงยุทธศาสตร์ของบริษัทเอกชนจีนในภูมิภาคเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ

การควบรวมกิจการเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Mergers and Acquisitions: M&As) ของบริษัทเอกชนจีนในประเทศเพื่อนบ้านนับเป็นอีกหนึ่งกลไกที่มีบทบาทสำคัญในการขยายอิทธิพลของจีนในระดับภูมิภาค โดยเฉพาะในบริบทของการเข้าถึงทรัพยากร โครงสร้างพื้นฐาน และตลาดภายในของประเทศในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เช่น สปป.ลาว เมียนมา และไทย บริษัทเอกชนจีนได้ดำเนินกระบวนการควบรวมกิจการหรือเข้าซื้อหุ้นกิจการของบริษัทท้องถิ่นในสัดส่วนที่มีนัยสำคัญ เพื่อให้สามารถเข้าควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลัก อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างความเป็นเจ้าของกิจการในประเทศเจ้าบ้าน (Christopher, 2024)

ช่วงปี ค.ศ. 2017–2024 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นของการเข้าควบรวมกิจการโดยบริษัทจีนในกลุ่มอุตสาหกรรมสำคัญที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน เหมืองแร่ เกษตรกรรม อุตสาหกรรมแปรรูป และโลจิสติกส์ เช่น กรณีของบริษัท China National Chemical Corporation (ChemChina) และบริษัท Yunnan Construction and Investment Group ที่มีการเข้าร่วมทุนและเข้าซื้อกิจการในภาคการผลิตพลังงานไฟฟ้าพลังน้ำใน สปป.ลาว รวมถึงโครงการโรงไฟฟ้าขนาดเล็กในพื้นที่ชายแดนเมียนมา ในลักษณะที่เป็นการซื้อกิจการของเอกชนท้องถิ่นหรือร่วมทุนกับรัฐวิสาหกิจของประเทศเจ้าบ้าน (Li, 2023)

ในไทย การควบรวมกิจการโดยบริษัทจีนมีบทบาทในภาคการเกษตรและการแปรรูป เช่น การเข้าซื้อกิจการของโรงงานผลิตยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยบริษัทจีนสามารถจัดตั้งระบบห่วงโซ่อุปทานตั้งแต่การรับซื้อยางจากเกษตรกรไทยไปจนถึงการแปรรูปและส่งออกไปยังตลาดจีนโดยตรง ในลักษณะการควบคุมกิจการแบบเบ็ดเสร็จ นอกจากนี้ยังมีการร่วมทุนระหว่างบริษัทโลจิสติกส์จีนกับผู้ประกอบการไทยในการพัฒนาเส้นทางขนส่งสินค้าในพื้นที่ชายแดน โดยเฉพาะด่านเชียงของ – ห้วยทราย และแม่สอด – เมียวดี ซึ่งเป็นจุดเชื่อมต่อสำคัญในโครงข่ายเศรษฐกิจที่จีนให้ความสำคัญ (Li, 2023)

ในเมียนมา บริษัทจีนจำนวนมากได้เข้าซื้อหุ้นหรือกิจการในภาคพลังงานและเหมืองแร่ เช่น โครงการเหมืองทองคำ ทองแดง และแร่หายากในรัฐกะฉิ่น และรัฐฉาน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มี

ทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ การเข้าครอบครองกิจการเหล่านี้ไม่เพียงแต่เอื้อต่อการควบคุมแหล่งวัตถุดิบที่จำเป็นต่ออุตสาหกรรมของจีน แต่ยังช่วยขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจในพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อยุทธศาสตร์ภูมิรัฐศาสตร์ของจีนอีกด้วย (Li, 2023)

รูปแบบการควบรวมกิจการเชิงยุทธศาสตร์ของจีนมีความหลากหลาย ทั้งในลักษณะการเข้าซื้อกิจการทั้งหมด (Full Acquisition) การซื้อหุ้นบางส่วนที่มีสิทธิออกเสียง (Strategic Equity Investment) หรือการร่วมทุนในลักษณะโครงการร่วมดำเนินงาน (Joint Ventures) โดยบริษัทจีนมักจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐผ่านการให้สินเชื่อพิเศษจากธนาคารพาณิชย์ของจีน เช่น Bank of China และ China Development Bank รวมถึงการได้รับการสนับสนุนด้านข้อมูลและนโยบายจากหน่วยงานของรัฐบาลจีน เช่น กระทรวงพาณิชย์ (MOFCOM) และสำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาและปฏิรูปแห่งชาติ (NDRC) (Wang, 2022)

ในระดับโครงสร้าง กลไกการควบรวมกิจการยังสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของจีนในการผลักดันโครงการ Belt and Road Initiative (BRI) โดยบริษัทจีนที่เข้ามาควบรวมกิจการในภูมิภาคนี้มักมีความเชื่อมโยงกับโครงการพื้นฐานของ BRI ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การร่วมพัฒนาเขตอุตสาหกรรม การบริหารจัดการท่าเรือ หรือการเป็นผู้ให้บริการในโครงการโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ อันเป็นการขยายอิทธิพลจีนผ่านช่องทางของภาคเอกชนควบคู่กับกลไกของรัฐ (Ky, 2024)

กล่าวโดยสรุป การควบรวมกิจการเชิงยุทธศาสตร์ของบริษัทเอกชนจีนในประเทศเพื่อนบ้านในช่วงปี ค.ศ. 2017 – 2024 เป็นกลไกที่จีนใช้ในการยกระดับการควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจในภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง ผ่านการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างความเป็นเจ้าของและการดำเนินกิจการ โดยเฉพาะในภาคพลังงาน เกษตรกรรม และโลจิสติกส์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจระดับภูมิภาคและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การแสวงหาอำนาจของจีนในบริบทของการเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาค

4.3.9 การสร้างโครงข่ายธุรกิจและการควบคุมทุนข้ามชาติในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ

การสร้างโครงข่ายธุรกิจ (Business Networks) และการควบคุมทุนข้ามชาติ (Transnational Capital Control) เป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่จีนใช้เพื่อขยายอิทธิพลในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ การดำเนินยุทธศาสตร์นี้ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะภายในจีน หากแต่ครอบคลุมไปถึงการวางรากฐานทางเศรษฐกิจในภูมิภาคโดยผ่านการจัดตั้งเครือข่ายทางธุรกิจซึ่ง

เชื่อมโยงกับกลุ่มทุนใน สปป.ลาว เมียนมา และไทย โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างกลไกการควบคุมทุนในระดับภูมิภาคทั้งในทางตรงและทางอ้อม เพื่อเสริมสร้างความได้เปรียบเชิงโครงสร้างและสร้างสถานะพึ่งพิงในหมู่รัฐเจ้าบ้าน (Cabestan, 2019)

นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2017 เป็นต้นมา กลุ่มนักธุรกิจจีนจำนวนมากได้เข้ามาจัดตั้งกิจการในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ภายใต้การสนับสนุนอย่างเป็นทางการจากรัฐบาลจีนผ่านกลไกของกระทรวงพาณิชย์แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (Ministry of Commerce of the People's Republic of China) และธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าของจีน (China Exim Bank) โดยกิจการเหล่านี้ไม่ใช่เพียงการลงทุนระยะสั้น แต่เป็นการวางรากฐานทางเศรษฐกิจระยะยาว เช่น การจัดตั้งศูนย์กลางธุรกิจค้าส่งสินค้าอุปโภคบริโภคจากจีนในเขตต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2018 ซึ่งมีพื้นที่กว่า 50,000 ตารางเมตร โดยดำเนินการโดยบริษัท Yunnan Golden Economic Group ที่มีฐานการดำเนินงานในนครคุนหมิง (Yunnan Provincial Commerce Bureau) (Cabestan, 2019) โดยโครงข่ายธุรกิจที่เกิดขึ้นมีลักษณะเป็นกลุ่มทุนที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างแนบแน่นในลักษณะเครือข่าย (Networked Capitalism) โดยใช้กลยุทธ์การแบ่งงานกันระหว่างกลุ่มทุนจีนที่มีบทบาทในด้านการเงิน การจัดหา การขนส่ง และการค้าปลีก ทั้งนี้ในปี ค.ศ. 2020 สถานทูตจีนประจำเวียงจันทน์ได้จัดตั้ง “โครงการสนับสนุนผู้ประกอบการรุ่นใหม่จีนใน สปป.ลาว” (Young Chinese Entrepreneurs in Laos Program) โดยเปิดโอกาสให้บริษัทจีนรุ่นใหม่ที่มีฐานทุนในมณฑลยูนนานและกว่างซี สามารถเข้าไปจัดตั้งบริษัทลูกใน สปป.ลาวได้โดยได้รับสิทธิประโยชน์ด้านภาษีและการขออนุญาตสัมปทานแบบพิเศษจากรัฐบาลลาว (China Children's Center, 2022) นอกจากการสร้างเครือข่ายทุนจีนโดยตรงแล้ว ยังมีการสร้างกลุ่มทุนพันธมิตรในลักษณะทุนข้ามชาติที่มีฐานอยู่ในไทยและเมียนมา โดยเฉพาะการร่วมลงทุนกับกลุ่มทุนในจังหวัดเชียงรายของไทย ผ่านโครงการโลจิสติกส์ และศูนย์ค้าส่งสินค้านำเข้าจากจีน เช่น โครงการเขตโลจิสติกส์เชียงของ – ห้วยทราย ซึ่งเริ่มดำเนินการในปี ค.ศ. 2021 ภายใต้การร่วมทุนของบริษัทจีน ได้แก่ บริษัทเจิงตู อินเตอร์เนชันแนล เทรด หรือ Chengdu Southeast Trade Development Co., Ltd. กับกลุ่มทุนท้องถิ่นไทย การดำเนินการนี้แสดงให้เห็นถึงความพยายามของจีนในการผูกโยงทุนข้ามพรมแดนและลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาการลงทุนโดยตรงจากรัฐบาลจีนเพียงฝ่ายเดียว (Wang et al., 2021)

หนึ่งกรณีศึกษาที่สะท้อนให้เห็นถึงการควบคุมทุนข้ามชาติของจีนได้ชัดเจนคือ การจัดตั้งธนาคารท้องถิ่นที่ดำเนินการโดยกลุ่มทุนจีนภายใต้โครงสร้างนิติบุคคลของ สปป.ลาว เช่น “Lao – China International Bank” ที่จัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 2019 โดยเป็นการร่วมทุนระหว่างธนาคารเพื่อ

การลงทุนแห่งยูนนาน (Yunnan Investment Bank) กับ นักธุรกิจจีนในบ่อแก้ว ซึ่งธนาคารแห่งนี้มีบทบาทสำคัญในการปล่อยสินเชื่อและบริหารการเงินแก่ผู้ประกอบการจีนในพื้นที่ โดยไม่ต้องพึ่งพาระบบธนาคาร สปป.ลาวหรือเมียนมา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการสร้างระบบการเงินคู่ขนานที่อยู่ภายใต้การควบคุมของทุนจีนอย่างชัดเจน (WorldBank, 2020) ทั้งนี้ โครงข่ายธุรกิจของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำยังครอบคลุมถึงภาคการบริการและการท่องเที่ยว เช่น กลุ่มบริษัท คิงส์โรมัน (Kings Romans) ซึ่งไม่เพียงควบคุมกิจการด้านกาสิโนและโรงแรม หากแต่ยังเป็นเจ้าของธุรกิจร้านอาหาร ร้านค้าปลอดภาษี ศูนย์การค้า และบริการขนส่งระหว่างเมือง ซึ่งทำให้เกิดสถานะเศรษฐกิจแบบ “ทุนวงจรปิด” (Closed - Circuit Capitalism) คือมีการหมุนเวียนรายได้ภายในกลุ่มทุนจีนโดยจำกัดการมีส่วนร่วมของทุนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ อีกทั้ง ในเชิงโครงสร้าง เครือข่ายทุนจีนดังกล่าวได้สร้าง “ความเป็นสถาบันคู่ขนาน” (Parallel Institutions) ที่ทำงานควบคู่กับโครงสร้างเศรษฐกิจของรัฐเจ้าบ้าน กล่าวคือ แม้รัฐบาลลาว เมียนมา และไทย จะยังมีหน่วยงานราชการควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่เขตพิเศษ แต่กลุ่มทุนจีนกลับสามารถใช้อำนาจของตนผ่านระบบสัมปทาน สิทธิพิเศษ และทุนทางการเงิน ทำให้รัฐเจ้าบ้านต้องยอมรับอิทธิพลของเครือข่ายเหล่านี้โดยปริยาย (National Development and Reform Commission NDRC), 2015)

กล่าวโดยสรุป กลไกการสร้างโครงข่ายธุรกิจและการควบคุมทุนข้ามชาติถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสถาปนาอำนาจของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ โดยทำให้จีนสามารถฝังตัวอยู่ในระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นและควบคุมทิศทางของกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบ กลไกนี้ไม่เพียงตอบสนองต่อเป้าหมายทางเศรษฐกิจของจีน แต่ยังสอดคล้องกับแนวคิดสังคมนิยมเชิงรุก (Offensive Realism) ที่มุ่งหมายจะขยายอำนาจในระดับภูมิภาค และเสริมสร้างความเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาค (Regional Hegemony) ในลุ่มแม่น้ำโขง

4.4 การจัดวางอำนาจเชิงโครงสร้างของจีน: กลไกการออกแบบระบบและความจำนของรัฐเจ้าบ้านในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ

แนวคิดเรื่อง "อำนาจเชิงโครงสร้าง" (Structural Power) หมายถึง ความสามารถของประเทศหนึ่งในการกำหนดหรือจัดวางโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ การเมือง หรือสังคมให้ประเทศอื่น ๆ ต้องปฏิบัติตาม หรือปรับตัวให้สอดคล้องกับระบบที่ตนเป็นผู้เริ่มหรือนิยามไว้ ตัวอย่างเช่น การกำหนดกฎเกณฑ์ทางการค้า ระบบการเงิน หรือแนวทางการพัฒนา ที่ทำให้ประเทศอื่นเกิดภาวะพึ่งพา และยากที่จะหลุดออกจากระบบที่วางไว้ โดยไม่จำเป็นต้องใช้กำลังทหารหรือการแทรกแซงทางการเมืองโดยตรง (Pustovitovskij & Jan-Frederik, 2012)

จีนได้นำแนวทางนี้มาใช้ในหลายภูมิภาคของโลก โดยเฉพาะในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ที่ตั้งอยู่บริเวณพรมแดนระหว่าง สปป.ลาว เวียดนาม และไทย โดยตั้งอยู่ในแขวงบ่อแก้วของ สปป.ลาวเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญ การจัดวางอำนาจเชิงโครงสร้างของจีนในพื้นที่นี้มีความชัดเจนมากขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 2017 – 2024 ผ่านการดำเนินการอย่างเป็นระบบทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเงิน การลงทุน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (Eyler, 2020)

จีนจัดวางอำนาจเชิงโครงสร้าง คือ การพัฒนาและควบคุมโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ดังกล่าว เช่น ถนน R3A ซึ่งเชื่อมโยงระหว่างเมืองเชียงของของไทย เมืองห้วยทรายของสปป.ลาว และเมืองบ่อเต็นของ สปป.ลาว ก่อนเข้าสู่เมืองโมฮานาในมณฑลยูนนานของจีน เส้นทางนี้ไม่ได้เป็นเพียงการคมนาคมเท่านั้น แต่ยังเป็นเส้นเลือดเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงสินค้า เงินทุน และแรงงานจากจีนเข้าสู่ สปป.ลาว โดยตรง นอกจากนี้ จีนยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเส้นทางขนส่งทางน้ำผ่านแม่น้ำโขง และโครงการทางรถไฟลาว - จีนที่เริ่มเปิดใช้งานในปี ค.ศ. 2021 ซึ่งช่วยเสริมสร้างโครงสร้างการพึ่งพาทางเศรษฐกิจระหว่าง สปป.ลาวกับจีนในระดับที่ลึกซึ้ง (Eyler, 2020) อีกด้านหนึ่งของการจัดวางอำนาจเชิงโครงสร้างคือ การควบคุมด้านการเงินและสินเชื่อผ่านธนาคารจีน เช่น Export-Import Bank of China (Exim Bank) และ China Development Bank ซึ่งให้เงินกู้แก่รัฐบาลลาวและภาคเอกชนในโครงการขนาดใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับจีน เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ หรือโครงการโครงสร้างพื้นฐานที่เชื่อมโยงกับนโยบาย Belt and Road Initiative (BRI) เงินกู้เหล่านี้มักมีเงื่อนไขผูกพัน เช่น การใช้บริษัทรับเหมาก่อสร้างจากจีน การใช้วัสดุจากจีน หรือการให้สัมปทานการดำเนินงานแก่ฝ่ายจีนในระยะยาว ซึ่งทำให้ สปป.ลาวต้องพึ่งพาทางเศรษฐกิจและกลไกของจีนในหลายมิติ (The Diplomat, 2021)

ในเชิงกฎหมายและนโยบาย สปป.ลาวได้ออกมาตรการการอำนวยความสะดวกให้นักลงทุนจีน เช่น การให้สิทธิใช้ที่ดินระยะยาว การยกเว้นภาษีนำเข้า และการอนุญาตให้ใช้เงินหยวนเป็นสื่อกลางการชำระเงินในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ (Christopher, 2024) สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงการที่จีนสามารถออกแบบ “ระบบย่อยทางเศรษฐกิจ” ขึ้นในเขตพื้นที่ของประเทศอื่นได้โดยที่รัฐเจ้าบ้านให้การยอมรับหรือไม่สามารถคัดค้านได้มากนัก นอกจากนี้ การจัดวางอำนาจเชิงโครงสร้างยังปรากฏในระดับสังคมและวัฒนธรรม เช่น การที่บริษัทเอกชนจีนสามารถนำแรงงานจากจีนเข้ามาทำงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ การใช้ภาษาจีนในป้ายชื่อ ถนน ร้านค้า หรือเอกสารทางราชการในพื้นที่ดังกล่าว และการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมจีนอย่างต่อเนื่อง (Christopher, 2024) สิ่งเหล่านี้ไม่เพียงเป็นการขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจ แต่ยังเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมที่ส่งเสริมสถานะของจีนในฐานะ “ศูนย์กลางแห่งอำนาจ” ในพื้นที่ชายแดน

นโยบายระดับชาติของจีนอย่าง Belt and Road Initiative ก็มีบทบาทสำคัญในการผลักดันการจัดวางอำนาจเชิงโครงสร้างในพื้นที่นี้ โดยนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2017 จีนได้เร่งผลักดันให้พื้นที่สามเหลี่ยมทองคำกลายเป็นส่วนหนึ่งของแนวเศรษฐกิจจีน – อินโดจีน (China – Indochina Peninsula Economic Corridor) ซึ่งทำให้ สปป.ลาว กลายเป็นรัฐ “ผ่านทาง” (transit state) ที่เชื่อมโยงการค้าระหว่างจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Soukamneuth & Baird, 2023)

ในบริบทของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยเฉพาะภายใต้แนวคิดสังคมนิยมเชิงรุก (Offensive Realism) และกรอบวิเคราะห์เรื่องความเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาค (Regional Hegemony) การที่รัฐหนึ่งจะถูกพิจารณาว่ามีอำนาจ “เชิงโครงสร้าง” ในพื้นที่หนึ่ง มิใช่สิ่งที่สามารถวัดได้จากคำประกาศเชิงวาทกรรมหรือความตั้งใจทางการเมือง หากแต่ต้องพิจารณาจาก “ผลลัพธ์ของพฤติกรรมเชิงอำนาจที่ฝังลึกในโครงสร้าง” ของพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งส่งผลให้รัฐนั้นสามารถกำหนดพฤติกรรม หรือชี้แนวทางเลือกของรัฐอื่นในลักษณะที่รัฐเจ้าบ้านไม่สามารถปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงได้ (Baird, 2019) ในกรณีของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ จะพิสูจน์การมีอยู่ของอำนาจเชิงโครงสร้างได้ ก็ต่อเมื่อสามารถแสดงให้เห็นว่า จีนไม่ได้เป็นเพียง “ผู้เข้ามามีบทบาท” หากแต่ได้ “จัดวางระบบความสัมพันธ์ที่เอื้อให้จีนสามารถกำหนดเงื่อนไขหรือครอบงำ” พฤติกรรมของประเทศเจ้าบ้านในระยะยาว โดยอำนาจนี้ต้องสะท้อนออกมาในรูปของเงื่อนไขที่รัฐเจ้าของพื้นที่ไม่อาจหลุดพ้นได้ (Dwyer & Michael, 2022)

หลักฐานสำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงสถานะของจีนในฐานะผู้มีอำนาจเชิงโครงสร้างในพื้นที่นี้ เริ่มต้นจากลักษณะของการเข้ามามีบทบาทของจีน ซึ่งมีใช้การลงทุนในระดับพื้นฐานเท่านั้น หากแต่เป็นการออกแบบเครือข่ายของระบบเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐานในลักษณะที่รัฐเจ้าบ้านต้องพึ่งพาในทุกมิติ กล่าวคือ โครงการลงทุนของจีน เช่น ระบบรถไฟจีน – ลาว เส้นทางคมนาคมที่เชื่อมต่อกับสามเหลี่ยมทองคำ การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษโดยกลุ่มทุนจีน รวมถึงการจัดวางศูนย์กลางโลจิสติกส์ ล้วนมีลักษณะที่ทำให้รัฐเจ้าบ้านไม่สามารถบริหารจัดการเศรษฐกิจภายในพื้นที่ได้โดยปราศจากโครงสร้างเหล่านี้ ซึ่งนั่นคือ “การออกแบบความจำเป็น” ที่สะท้อนถึงอำนาจเชิงโครงสร้างอย่างแท้จริง นอกจากนี้ การที่บริษัทจีนจำนวนมากที่มีความสัมพันธ์กับรัฐบาลจีนหรือได้รับการสนับสนุนโดยตรงจากรัฐ เข้ามามีบทบาทในพื้นที่จนเกิดการ “ครอบครอง” โครงสร้างเศรษฐกิจในเขตสามเหลี่ยมทองคำ ยังเป็นอีกหนึ่งสัญญาณสำคัญที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนผ่านจากอำนาจทางเศรษฐกิจไปสู่อำนาจเชิงโครงสร้าง กล่าวคือ บริษัทเหล่านี้ไม่ได้เข้ามาแค่เพื่อแสวงหากำไร แต่เข้ามาพร้อมเงื่อนไขเชิงนโยบายที่ฝังอยู่ในสัญญาสัมปทาน การจัดการเขตเศรษฐกิจ และ

แม้กระทั่งการกำหนดรูปแบบของกิจกรรมในพื้นที่ ซึ่งรัฐเจ้าบ้านไม่สามารถควบคุมได้อย่างเบ็ดเสร็จ เช่น กรณี Kings Romans Group ที่สามารถบริหารจัดการพื้นที่เศรษฐกิจในลักษณะ “เขตปกครองพิเศษ” โดยไม่ต้องขึ้นตรงต่อหน่วยงานราชการของลาวโดยตรง สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่เพียงการมีอิทธิพลทางเศรษฐกิจ แต่คือการครอบครองเชิงสถาบันในระดับโครงสร้าง (Hameiri et al., 2021)

อีกประเด็นหนึ่งที่ชี้ให้เห็นถึงอำนาจของจีนในเชิงโครงสร้าง คือระดับของความพึ่งพิงเชิงนโยบายของประเทศเจ้าบ้าน โดยเฉพาะในแง่ของการเงิน รัฐบาลลาวมีระดับหนี้สาธารณะที่สูงต่อจีน โดยเฉพาะหนี้ที่เกิดจากโครงการโครงสร้างพื้นฐาน เช่น รถไฟหรือเขตพัฒนาเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังมีการกู้ยืมผ่านธนาคารของจีนหรือธนาคารเพื่อการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (AIIB) ซึ่งจีนเป็นผู้มีบทบาทหลักในสถาบัน ซึ่งหมายความว่า ลาวไม่สามารถตัดขาดจากจีนทางการเงินได้โดยไม่สูญเสียเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ การพึ่งพิงนี้นำไปสู่ข้อจำกัดในการตัดสินใจเชิงนโยบายของรัฐเจ้าบ้าน เพราะเมื่อเงินทุน โครงสร้างพื้นฐาน และกิจกรรมทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับประเทศเดียว รัฐเจ้าบ้านย่อมไม่สามารถดำเนินนโยบายที่สวนทางกับจีนได้โดยง่าย (Hameiri & Li, 2023) นอกจากนี้ ภายใต้เงื่อนไขของการพัฒนาแบบพึ่งพิง จีนยังสามารถกำหนดรูปแบบของ “เขตเศรษฐกิจพิเศษ” ให้มีลักษณะร่วมกันในหลายประเทศ เช่น ลาว เมียนมา และกัมพูชา ซึ่งเป็นการออกแบบระบบภูมิภาคในลักษณะ “Networked Structural Dependence” ที่จีนสามารถวางระบบและกติกาได้จากส่วนกลาง ขณะที่รัฐเจ้าบ้านกลายเป็นผู้ปฏิบัติตาม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสถานะของจีนในฐานะ “ผู้ออกแบบระบบ” หรือ Rule-setter อย่างชัดเจน (Hameiri & Li, 2023)

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบทั้งหมดนี้ร่วมกัน จะเห็นได้ว่า จีนไม่ได้เพียงเข้ามามีบทบาททางเศรษฐกิจหรือการลงทุน แต่ได้วางโครงสร้างที่ทำให้รัฐเจ้าบ้าน “อยู่ไม่ได้หากปราศจากจีน” และไม่สามารถต้านทานหรือเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ที่จีนออกแบบไว้ได้ในระยะยาว กล่าวคือ อำนาจเชิงโครงสร้างของจีนปรากฏอยู่ในรูปของความจำเป็นเชิงระบบ ที่รัฐเจ้าบ้านต้องปฏิบัติตามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สิ่งนี้เองที่เป็น “ตัวชี้วัดที่ประจักษ์” ว่า จีนมิได้เพียงขยายอิทธิพล แต่วางโครงสร้างอำนาจอย่างถาวรในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ (Green et al., 2021)

ความทะเยอทะยานของจีนในการเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาคในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไม่ใช่สิ่งที่แสดงออกมาในรูปแบบที่ตรงไปตรงมา เช่น การตั้งฐานทัพ การใช้กำลัง หรือการแทรกแซงทางทหารอย่างเปิดเผย หากแต่ปรากฏในรูปของกลไกเชิงโครงสร้างที่แยบยลและมีประสิทธิภาพยิ่งกว่า กล่าวคือ จีนไม่ได้มุ่งเข้าครอบงำประเทศรอบข้างผ่าน “คำสั่ง” หากแต่วางระบบและโครงข่ายที่ทำให้รัฐในภูมิภาคต้อง ปฏิบัติตามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยเหตุผลทางยุทธศาสตร์และโครงสร้าง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นคือ จีนสามารถบรรลุ (Achieve) สถานะของการมีอำนาจ

เชิงโครงสร้าง (Structural Power) ได้อย่างเป็นรูปธรรมในพื้นที่ เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งถือเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (Hameiri & Li, 2023)

การบรรลุอำนาจของจีนนั้น ไม่ได้เกิดจากการ “เสนอความร่วมมือ” แต่เกิดจากการจัดวาง “กลไกความสัมพันธ์” ที่สร้างความพึงพิงในระดับที่รัฐเจ้าบ้านไม่สามารถปฏิเสธได้ โดยเฉพาะในเขตสามเหลี่ยมทองคำระหว่างลาว เมียนมา และไทย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่จีนได้ดำเนินโครงการยุทธศาสตร์หลายโครงการมาตั้งแต่ปี 2017 ภายใต้กรอบ Belt and Road Initiative (BRI) โดยโครงการเหล่านี้ไม่ได้หยุดอยู่แค่การสร้างถนนหรือรถไฟ แต่ครอบคลุมไปถึงการลงทุนในนิคมอุตสาหกรรม โครงข่ายโลจิสติกส์ ศูนย์กลางการเงิน และธุรกิจบริการครบวงจรที่อยู่ภายใต้การควบคุมของกลุ่มทุนจีน (Laungaramsri Pinkaew, 2014) ซึ่งผลจากการจัดวางกลไกเหล่านี้คือการที่จีนสามารถสถาปนา “อำนาจเชิงโครงสร้าง” ที่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการใช้อำนาจโดยตรง แต่ฝังอยู่ในระบบเศรษฐกิจ ภูมิรัฐศาสตร์ และความสัมพันธ์เชิงสถาบันของภูมิภาคนี้อย่างแนบเนียน ตัวอย่างที่เด่นชัดคือการที่พื้นที่เศรษฐกิจบางส่วนในลาว โดยเฉพาะเขตสามเหลี่ยมทองคำกลายเป็นพื้นที่ที่ใช้เงินหยวนเป็นหลักในการทำธุรกรรม มีแรงงานจีนเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก และบริษัทจีนสามารถบริหารจัดการพื้นที่โดยตรงภายใต้ข้อตกลงกับรัฐบาลบ้าน ทั้งหมดยังเกิดขึ้นในลักษณะที่รัฐบาลของอียิปต์ไม่สามารถควบคุมกิจกรรมได้อย่างเต็มที่ สถานการณ์เช่นนี้ไม่ใช่เพียงการลงทุน แต่คือการ ออกแบบระบบที่ทำให้รัฐบาลบ้านต้องอยู่ภายใต้กรอบที่จีนกำหนดไว้ ซึ่งกล่าวให้ชัดกว่านั้น จีนบรรลุอำนาจ (Achieve Power) โดยการทำให้รัฐเพื่อนบ้านไม่สามารถตัดขาดจากจีนได้ ทั้งในเชิงโลจิสติกส์ เงินทุน และโครงสร้างพื้นฐาน ประเทศอย่างลาวหรือเมียนมาไม่สามารถดำเนินนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจได้โดยไม่พึ่งพาเงินทุน เทคโนโลยี และเครือข่ายการค้าที่เชื่อมโยงกับจีน ซึ่งหมายความว่า นโยบายภายในของรัฐเหล่านี้ต้องสอดคล้องกับโครงสร้างที่จีนจัดวางไว้ หากรัฐใดพยายามออกนอกเส้นทางหรือตั้งคำถามต่อโครงการของจีน ก็จะมีต้นทุนสูงเกินกว่าจะรับได้ ทั้งในแง่ของเศรษฐกิจและการเมืองในประเทศ (Laungaramsri Pinkaew, 2014)

ที่สำคัญคือ การตอบสนองของรัฐในภูมิภาคนี้ต่อจีน ไม่ได้เป็นเพียงการ “ยินยอมร่วมมือ” หากแต่เป็น “การจําแนกเชิงโครงสร้าง” (Structural Submission) ที่เกิดจากความไร้ทางเลือกในระบบที่จีนออกแบบมา กล่าวคือ จีนไม่จำเป็นต้องบังคับ แต่รัฐเหล่านั้นจะถูกผลักดันให้ต้องเดินตามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะเงื่อนไขเชิงระบบได้จำกัดอำนาจการต่อรองไว้ล่วงหน้าแล้ว (Ferdinand & Peter, 2016) ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมคือ รัฐบาลลาวไม่สามารถควบคุมกิจกรรมทั้งหมดของทุนจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษได้อย่างแท้จริง ถึงแม้จะมีอำนาจตามกฎหมาย แต่ในทาง

ปฏิบัติ กลไกภาครัฐไม่สามารถแทรกแซงการดำเนินงานของกลุ่มทุนจีนอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น กรณี Kings Romans Group ที่ได้รับสัมปทานขนาดใหญ่จากรัฐบาลลาว พร้อมสิทธิพิเศษหลายประการในการจัดการพื้นที่ สื่อท้องถิ่นและองค์กรระหว่างประเทศจำนวนมากเชื่อว่าพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะคล้าย “เขตอำนาจซ้อน” (Dual Sovereignty) ซึ่งสะท้อนถึงสถานะของจีนในฐานะรัฐที่สามารถสร้างอิทธิพลเหนือดินแดนผู้อื่นโดยไม่ต้องยึดครองทางทหาร นอกจากนี้ ความทะเยอทะยานเชิงมหาอำนาจระดับภูมิภาคของจีนยังสะท้อนผ่านการที่ประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคนี้ต้องหันมาเชื่อมโยงกับกรอบยุทธศาสตร์ของจีนในหลายระดับ ไม่ว่าจะเป็นกรอบ BRI, GMS หรือ AIIB ซึ่งจีนเป็นผู้กำหนดเงื่อนไข กฎเกณฑ์ และกลไกการดำเนินงานเกือบทั้งหมด การเข้าร่วมของรัฐอื่นไม่ได้สะท้อนถึง “ความสมัครใจ” อย่างเสรี หากแต่เป็นผลจากโครงสร้างความสัมพันธ์ที่ถูกออกแบบไว้ล่วงหน้าแล้ว โดยที่จีนอยู่ในฐานะผู้ออกแบบระบบ (System Designer) ที่ไม่มีรัฐใดสามารถหลีกเลี่ยงอิทธิพลของจีนได้ (Pholsena Vatthana, 2023)

กล่าวโดยสรุป ความทะเยอทะยานของจีนในการเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาคในบริบทของสามเหลี่ยมทองคำไม่ใช่เพียงเจตจำนงทางการเมือง แต่เป็นการ บรรลุอำนาจ ผ่านการจัดวางระบบที่รัฐอื่นต้องดำรงอยู่ภายในนั้นโดยไม่สามารถต่อรองได้อย่างเสรี การที่จีนสามารถ “ทำให้ผู้อื่นต้องตอบสนองตามแนวทางของตนโดยไม่มีทางเลือกอื่น” คือแก่นแท้ของอำนาจเชิงโครงสร้าง ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของมหาอำนาจที่มีความทะเยอทะยานในการครอบงำเชิงระบบและสถาปนาตนเองในฐานะผู้นำของภูมิภาคอย่างแท้จริง

4.5 รูปแบบการเชื่อมโยงระหว่างกลไกของจีนกับโครงสร้างเศรษฐกิจในสามเหลี่ยมทองคำ: จากผลประโยชน์เศรษฐกิจสู่การจัดวางอำนาจเชิงยุทธศาสตร์

การแสวงหาอำนาจของรัฐมิได้จำกัดอยู่เพียงมิติทางการเมืองหรือการทูต หากแต่ครอบคลุมถึงการสร้าง “โครงสร้างที่รัฐอื่นต้องพึ่งพาและปฏิบัติตามโดยไม่มีทางเลือก” ซึ่งในกรณีของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ การจัดวางกลไกความร่วมมือทางเศรษฐกิจนับตั้งแต่ปี 2017 เป็นต้นมา มิได้เกิดขึ้นเพื่อผลกำไรเชิงธุรกิจเพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นการ “ออกแบบเงื่อนไข” ที่นำไปสู่การบรรลุอำนาจเชิงยุทธศาสตร์ของจีนในภูมิภาคนี้

โครงการในกรอบ Belt and Road Initiative (BRI) การลงทุนโดยรัฐวิสาหกิจจีน (SOEs) และการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษโดยกลุ่มทุนจีน ล้วนมีความเกี่ยวโยงโดยตรงกับการจัดวางโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เช่น เส้นทางรถไฟจีน – ลาว การพัฒนาท่าเรือแม่น้ำโขง และการควบคุมเส้นทางโลจิสติกส์จากจีนสู่ลาว เมียนมา และไทย ซึ่งมีลักษณะเชื่อมต่อกันอย่างเป็นระบบ (Dwyer

& Michael, 2022) โครงสร้างเหล่านี้มิได้ส่งผลเพียงในทางการค้า แต่ทำให้รัฐเจ้าบ้าน “อยู่ไม่ได้” หากปราศจากโครงสร้างที่จีนจัดหา” ซึ่งเป็นแก่นแท้ของอำนาจเชิงโครงสร้าง

การเชื่อมโยงเชิงระบบนี้ยังปรากฏชัดในรูปแบบของการครอบครองเชิงกลไก (Mechanistic Control) ผ่านการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจที่อยู่ภายใต้การบริหารของทุนจีน เช่น กรณีของ Kings Romans Group ในฝั่งลาวที่ได้รับสัมปทานในการจัดการพื้นที่อย่างกึ่งอธิปไตย โดยไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของภาครัฐอย่างเบ็ดเสร็จ (Laungaramsri Pinkaew, 2014) สิ่งนี้มีใช่แค่การลงทุน แต่คือการจัดวางความสัมพันธ์ที่จีนสามารถควบคุมกฎ กติกา และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้โดยตรง ขณะที่รัฐเจ้าของพื้นที่กลายเป็นผู้ตามเงื่อนโซ่ เมื่อจีนสามารถฝังตัวในโครงสร้างเศรษฐกิจระดับพื้นฐานได้สำเร็จ สิ่งที่มาคือ “ผลลัพธ์เชิงยุทธศาสตร์” ในลักษณะของการควบคุมวาระ (Agenda-setting) และการจำกัดอธิปไตยเชิงนโยบายของรัฐเจ้าบ้าน ตัวอย่างเช่น รัฐบาลลาวไม่สามารถพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษโดยไม่อิงกับเงินทุนและแรงงานจากจีน หรือการที่รัฐไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายภายในบางเขตที่กลุ่มทุนจีนควบคุมอย่างเต็มที่ (Hameiri & Li, 2023) สิ่งเหล่านี้ล้วนชี้ว่าการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจได้กลายเป็นกลไกของการสถาปนาอำนาจทางยุทธศาสตร์โดยปริยาย

อีกทั้ง การดำเนินโครงการต่าง ๆ ยังแฝงด้วยกลไกทางการเงินที่สร้างความพึ่งพิงในระดับโครงสร้าง เช่น การให้เงินกู้ผ่านธนาคารจีนหรือ AIIB โดยมีเงื่อนไขที่ผูกพันรัฐเจ้าบ้านในระยะยาว (Hameiri et al., 2021) ความพึ่งพิงนี้ทำให้รัฐเจ้าบ้านไม่สามารถถอนตัวจากโครงสร้างที่จีนออกแบบได้โดยไม่เผชิญความเสียหายทางเศรษฐกิจและเสถียรภาพภายใน นี่คือสภาพที่แสดงให้เห็นว่า จีนมิใช่แค่พันธมิตรทางเศรษฐกิจ แต่กลายเป็น “ผู้ออกแบบความเป็นไปของภูมิภาค” (Regional Structurer) ดังนั้น รูปแบบการเชื่อมโยงระหว่างกลไกของจีนกับโครงสร้างเศรษฐกิจในสามเหลี่ยมทองคำจึงไม่ควรถูกเข้าใจว่าเป็นเพียงการพัฒนาทางเศรษฐกิจ แต่ควรตีความในฐานะ “กระบวนการของการจัดวางอำนาจเชิงยุทธศาสตร์” ซึ่งรัฐเจ้าบ้านมีอาจต้านทานหรือเจรจาต่อรองได้ในลักษณะของความเสมอภาค โครงสร้างที่จีนออกแบบไว้นั้นได้ทำหน้าที่เป็น “กรอบจำกัดนโยบาย” ซึ่งบีบให้รัฐเพื่อนบ้านต้องดำเนินการภายใต้ขอบเขตที่จีนกำหนดไว้ (Hameiri et al., 2021)

กล่าวโดยสรุป การที่จีนสามารถเชื่อมโยงกลไกเชิงเศรษฐกิจเข้ากับโครงสร้างของอำนาจได้อย่างแนบเนียนและต่อเนื่อง ถือเป็นบทพิสูจน์สำคัญว่า “เศรษฐกิจ” ในมือของจีนมิได้ทำหน้าที่เพื่อกำไรเพียงอย่างเดียว แต่คือเครื่องมือในการจัดวางระบบภูมิภาคที่ดำเนินไปโดยไม่ต้องใช้กำลัง หากแต่ใช้ “โครงสร้าง” เป็นเครื่องมือ

4.6 การมีส่วนร่วมของบริษัทเอกชนจีนกับโครงสร้างเศรษฐกิจในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ

ในช่วงระยะเวลาระหว่างปี ค.ศ. 2017 – 2024 บริษัทเอกชนจีนมีบทบาทเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในโครงสร้างเศรษฐกิจของพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ โดยบริษัทเหล่านี้มีการเข้าไปลงทุน ดำเนินกิจการ และจัดตั้งความร่วมมือในหลายภาคเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างพื้นฐาน การท่องเที่ยว อสังหาริมทรัพย์ พลังงาน และโลจิสติกส์ (Chheang & Paltemaa, 2022) การมีส่วนร่วมของบริษัทเอกชนจีนมีลักษณะหลากหลาย ทั้งในรูปแบบการลงทุนโดยตรง การจัดตั้งบริษัทร่วมทุน และการดำเนินกิจการภายใต้การอนุมัติจากรัฐบาลท้องถิ่นในแต่ละประเทศ (Christopher, 2024)

เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำในแขวงบ่อแก้ว ตั้งอยู่ที่ สปป.ลาว บริษัทเอกชนจีนโดยเฉพาะกลุ่มบริษัทดอกจิวคำ (Kings Romans Group) ได้รับสิทธิในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษแห่งนี้ภายใต้สัญญาระยะยาว ซึ่งครอบคลุมพื้นที่กว่า 10,000 เฮกตาร์ บริษัทดังกล่าวดำเนินกิจกรรมในหลากหลายสาขา เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานพื้นฐาน การก่อสร้างที่พักอาศัยและรีสอร์ท รวมถึงการจัดตั้งระบบสาธารณูปโภคในเขตพิเศษ (Chheang & Paltemaa, 2022) การดำเนินการของบริษัทดอกจิวคำเป็นตัวอย่างสำคัญของการที่ภาคเอกชนจีนเข้ามามีบทบาทในพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยกิจกรรมของบริษัทนี้อยู่ภายใต้กรอบความร่วมมือกับรัฐบาลลาวผ่านกลไกสัมปทานพื้นที่ และได้รับการส่งเสริมจากนโยบายที่เอื้อต่อการลงทุนจากต่างประเทศ (Christopher, 2024)

บริบทของ **เมียนมา** บริษัทเอกชนจีนหลายแห่งมีบทบาทในการพัฒนาโครงการโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ เช่น โครงการท่าเรือน้ำลึกที่เมืองก๊วกพิว (Kyaukphyu Deep Sea Port) ซึ่งดำเนินการโดยบริษัท China International Trust and Investment Corporation (CITIC Group) โดยเป็นโครงการในรูปแบบร่วมทุนกับรัฐบาลเมียนมา ความร่วมมือดังกล่าวยังครอบคลุมถึงการสร้างนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่ใกล้เคียง รวมถึงระบบโลจิสติกส์ที่เชื่อมต่อกับเส้นทางขนส่งภายในประเทศ โครงการเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงการเข้ามามีบทบาทของภาคเอกชนจีนในภาคเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อยุทธศาสตร์ของเมียนมาในการพัฒนาเขตตะวันตกของประเทศ อีกทั้งยังเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกับจีนตอนใต้ (TAMER, 2024)

สำหรับ **ประเทศไทย** บริษัทเอกชนจีนมีการลงทุนในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีพรมแดนติดกับสปป.ลาวและเมียนมา ตัวอย่างหนึ่งคือการลงทุนในภาคโลจิสติกส์และคลังสินค้าในจังหวัดหนองคายและเชียงราย โดยบริษัทจีนได้จัดตั้งศูนย์

กระจายสินค้าเพื่อเชื่อมโยงกับการขนส่งข้ามพรมแดนผ่านสะพานมิตรภาพไทย – ลาว และเส้นทางรถไฟจีน – ลาว นอกจากนี้ยังมีการลงทุนในภาคบริการ เช่น การจัดตั้งโรงแรม สถานพยาบาล และโครงการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่มุ่งรองรับนักลงทุนและนักท่องเที่ยวชาวจีนในพื้นที่ดังกล่าว (Soukamneuth & Baird, 2023)

ในระดับโครงสร้างเศรษฐกิจ บริษัทเอกชนจีนจำนวนหนึ่งมีการดำเนินธุรกิจโดยใช้ทุนและแรงสนับสนุนจากสถาบันการเงินจีนหรือองค์กรความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับรัฐ เช่น ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศจีน (China Development Bank) หรือกองทุน Silk Road Fund ทำให้การดำเนินกิจการของบริษัทเอกชนเหล่านี้มีความสามารถในการขยายตัวอย่างรวดเร็ว และครอบคลุมหลายพื้นที่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ (Silk Road Fund, 2020)

โดยรวมแล้วการมีส่วนร่วมของบริษัทเอกชนจีนในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำระหว่างปี ค.ศ. 2017 – 2024 มีลักษณะเชิงรุกและครอบคลุมหลายมิติ ทั้งด้านการลงทุนโดยตรง การเข้าร่วมโครงการขนาดใหญ่ การประสานงานกับรัฐบาลในพื้นที่ และการจัดตั้งเครือข่ายธุรกิจในระดับภูมิภาค ลักษณะดังกล่าวทำให้บริษัทจีนเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา

สรุปผลของบทที่ 4 ผลการศึกษา

จากการศึกษาพฤติกรรมของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำช่วง ค.ศ. 2017 – 2024 พบว่า บทบาทของจีนในพื้นที่นี้มีความซับซ้อนและมีลักษณะเชิงยุทธศาสตร์ที่เป็นระบบอย่างชัดเจน โดยไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในมิติทางเศรษฐกิจ แต่สะท้อนถึงความพยายามในการจัดวาง “อำนาจเชิงโครงสร้าง” (Structural Power) ที่มีเป้าหมายเพื่อการยกระดับสถานะของจีนในฐานะผู้กำหนดทิศทางของภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงในระยะยาว ซึ่งพฤติกรรมของจีนในพื้นที่ดังกล่าวปรากฏในรูปของ “กลไกหลากหลาย” ซึ่งถูกออกแบบให้สอดคล้องกัน ทั้งในด้านโครงการโครงสร้างพื้นฐานภายใต้กรอบ Belt and Road Initiative (BRI) การลงทุนผ่านรัฐวิสาหกิจและกลุ่มทุนเอกชนที่เชื่อมโยงกับรัฐ การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษร่วมกับรัฐบาลลาว ตลอดจนการเข้าครอบงำห่วงโซ่อุปทานและโลจิสติกส์ในพื้นที่ นอกจากนี้ จีนยังมีบทบาทในระดับสถาบัน เช่น การกำหนดกฎเกณฑ์ผ่านธนาคารเพื่อการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (AIIB) หรือการขอความร่วมมือระดับภูมิภาคที่จีนมีอำนาจควบคุม ซึ่งล้วนส่งผลให้รัฐเจ้าบ้านต้องยอมรับโครงสร้างที่จีนกำหนดไว้โดยไม่มีทางเลือกที่เท่าเทียม

ลักษณะของการขยายอิทธิพลของจีนจึงมิได้เกิดขึ้นในลักษณะ “การแทรกแซงโดยตรง” หากแต่เป็นการ “ฝังตัวอย่างเป็นระบบ” ผ่านความพึ่งพิงเชิงโครงสร้างและการผูกมัดทางสถาบัน ความพึ่งพิงนี้มีลักษณะไม่สมดุลง (Asymmetrical Interdependence) กล่าวคือ จีนสามารถเข้าถึงทรัพยากร โครงสร้างพื้นฐาน และแรงงานของรัฐเจ้าบ้านได้อย่างเสรี ในขณะที่รัฐเจ้าบ้านกลับมีอำนาจจำกัดในการกำหนดเงื่อนไขร่วม สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้จีนสามารถจัดวางภูมิรัฐศาสตร์ใหม่ที่รัฐเพื่อนบ้านไม่อาจแยกตัวออกได้โดยไม่เผชิญความเสี่ยง ซึ่งที่สำคัญ บทบาทของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำยังนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระดับภูมิรัฐศาสตร์ซึ่งไม่ได้เกิดจากการใช้กำลัง แต่จากการควบคุมทรัพยากร เส้นทางการค้า และโครงสร้างพื้นฐานที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงในระดับรัฐ เช่น การควบคุมเส้นทางรถไฟจีน-ลาว-ไทย หรือการครอบครองพื้นที่ยุทธศาสตร์บริเวณชายแดนลาว-เมียนมา-ไทย จึงแสดงให้เห็นว่าจีนสามารถ “แทรกซึม” เข้าไปในภูมิภาคผ่านโครงการทางเศรษฐกิจ โดยได้รับผลลัพธ์ที่เป็นอำนาจทางยุทธศาสตร์โดยปริยาย

ผลจากการจัดวางกลไกเชิงโครงสร้างในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ จึงมิได้จำกัดแค่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ หากแต่เป็นการขยาย “เขตอิทธิพลของจีนในเชิงยุทธศาสตร์” โดยมีการตอบสนองจากรัฐเจ้าบ้านในลักษณะที่ต้องยอมรับบทบาทของจีน เช่น การให้สัมปทานพื้นที่ การปรับนโยบายเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ของจีน, หรือแม้แต่การลดทอนบทบาทของตนในบางพื้นที่เพื่อเปิดทางให้ทุนจีนดำเนินงานอย่างถึงอริสระ เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว ลักษณะของการขยายอิทธิพลของจีนในพื้นที่ดังกล่าวจึงเป็นตัวอย่างชัดเจนของการดำเนินยุทธศาสตร์ตามแนวคิดสังคมนิยมเชิงรุก (Offensive Realism) และความทะเยอทะยานในการเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาค (Regional Hegemony) โดยใช้กลไกทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการจัดวางอำนาจ และยกระดับจีนจากผู้ลงทุนทั่วไปไปสู่ผู้กำหนดโครงสร้างของภูมิภาค ประเด็นเหล่านี้จะถูกนำไปขยายต่อไปในบทที่ 5 ซึ่งเป็นการอภิปรายผล เพื่อประเมินว่า พฤติกรรมเหล่านี้ของจีนสามารถอธิบายได้อย่างไรในกรอบของทฤษฎีสังคมนิยมเชิงรุกและสะท้อนถึงความก้าวหน้าในการแสวงหาอำนาจในระดับภูมิภาคของจีนในกลุ่มแม่น้ำโขงอย่างเป็นรูปธรรมเพียงใด

บทที่ 5

บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การค้นคว้าอิสระ “บทบาทของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ช่วง ค.ศ. 2017 – 2024 : การแสวงหาอำนาจในระดับภูมิภาค” ฉบับนี้มุ่งศึกษาบทบาทของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ยุทธศาสตร์และกลไกที่จีนใช้ พร้อมทั้งศึกษาการแสวงหาอำนาจของจีนในระดับภูมิภาคในบริบทเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ทั้งนี้ ผู้เขียนได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ผลการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องและตามกรอบแนวคิดที่ได้วางไว้ ซึ่งสามารถสรุปผลการดำเนินงาน โดยแบ่งหัวข้อในการสรุปผลได้ดังต่อไปนี้

1. บทสรุป
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

บทสรุป

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่ออธิบายและทำความเข้าใจบทบาทของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ระหว่างปี ค.ศ. 2017 – 2024 ผ่านกรอบแนวคิดสังคมนิยมเชิงรุก (Offensive Realism) และแนวคิดความเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาค (Regional Hegemony) โดยมุ่งวิเคราะห์ว่า พฤติกรรมของจีนในพื้นที่ชายแดนที่มีลักษณะพิเศษทางภูมิรัฐศาสตร์นั้น มิได้เป็นเพียงการลงทุนเชิงเศรษฐกิจทั่วไป หากแต่เป็นการดำเนินยุทธศาสตร์ที่มีเป้าหมายเชิงอำนาจอย่างเป็นระบบ อันสอดคล้องกับเป้าหมายในการยกระดับสถานะของจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

จีนได้แสดงบทบาทในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำผ่านการเข้ามาลงทุนในโครงการที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ เช่น การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่เชื่อมโยงจีนกับกลุ่มแม่น้ำโขง การส่งเสริมบริษัทจีนให้เข้ามาครอบครองกิจการในพื้นที่สำคัญ และการสนับสนุนรัฐบาลท้องถิ่นในลักษณะที่สร้างสายสัมพันธ์แน่นแฟ้นระหว่างรัฐจีนกับกลุ่มอำนาจภายในสปป.ลาว พฤติกรรมเหล่านี้สะท้อนถึงความตั้งใจของจีนในการจัดวางความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างที่มีลักษณะบูรณาการทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง เพื่อยึดโยงอำนาจและอิทธิพลไว้ในมือของตนอย่างมั่นคง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ โดยเฉพาะบริเวณแขวงบ่อแก้วของสปป.ลาว ได้กลายเป็นพื้นที่ทดลองสำหรับการวางระเบียบภูมิภาคในแบบจีน ทั้งในแง่ของโครงสร้างการลงทุน ระบบสัมปทานระยะยาว การสร้างศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่ควบคุม

โดยกลุ่มทุนจีน และการจัดระเบียบทางสถาบันที่ส่งผลให้รัฐเจ้าบ้านลดบทบาทลง การดำเนินบทบาทของจีนในพื้นที่ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าจีนไม่เพียงมุ่งหวังผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจระยะสั้น หากแต่ดำเนินยุทธศาสตร์เพื่อสร้างเงื่อนไขแห่งการครอบงำในระยะยาว อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของรัฐที่แสวงหาความเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาค

กลไกสำคัญที่จีนใช้ในการสร้างและขยายอิทธิพลในพื้นที่นี้ ได้แก่ โครงการ Belt and Road Initiative (BRI) ซึ่งทำหน้าที่เป็นเครือข่ายเชื่อมโยงทางภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจระหว่างจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษโดยทุนจีน เช่น บริษัท Kings Romans Group ที่ได้รับสิทธิพิเศษจากรัฐบาลลาว การเข้ามาถือครองกิจการในด้านพลังงาน การเกษตรกรรม และอสังหาริมทรัพย์ ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือทางการเงินในรูปแบบของเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำและการสนับสนุนด้านการศึกษาและสาธารณสุขให้กับชุมชนในพื้นที่ชายแดน ทั้งหมดนี้ดำเนินไปภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ใหญ่ของจีนที่มุ่งวางตนในฐานะผู้กำหนดระเบียบของภูมิภาค และลดบทบาทของอำนาจภายนอกอื่น ๆ โดยเฉพาะจากชาติตะวันตก

เมื่อพิจารณาจากภาพรวมของพฤติกรรมจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำในช่วงระยะเวลาที่กำหนด จะเห็นได้ว่าจีนได้ดำเนินการวางโครงสร้างอำนาจในเชิงยุทธศาสตร์โดยอาศัยกลไกที่หลากหลาย ทั้งกลไกที่เปิดเผยในเชิงเศรษฐกิจ เช่น การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและการค้าชายแดน และกลไกที่มีลักษณะแฝงเชิงอำนาจ เช่น การแทรกซึมผ่านเครือข่ายทุนและการสถาปนาสัมพันธภาพที่ไม่สมดุลกับรัฐเจ้าบ้าน แนวทางเหล่านี้สามารถอธิบายได้ผ่านกรอบของสัจนิยมเชิงรุก ซึ่งเน้นว่ารัฐมหาอำนาจจะไม่หยุดอยู่แค่การป้องกันตนเอง แต่จะเดินหน้าแสวงหาอำนาจสูงสุดอย่างไม่หยุดยั้งเพื่อรับประกันความอยู่รอดในระบบที่ไร้ศูนย์กลางควบคุม

ผลการศึกษาทั้งหมดที่นำเสนอในคั่นคว่ำอิสระฉบับนี้ยืนยันว่า บทบาทของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ไม่อาจมองได้เพียงในฐานะกิจกรรมการค้าระหว่างประเทศทั่วไป แต่คือการดำเนินนโยบายต่างประเทศเชิงยุทธศาสตร์ที่มีเป้าหมายในการครอบครองอำนาจเชิงโครงสร้างในภูมิภาค การจัดวางโครงข่ายความสัมพันธ์ทั้งในระดับรัฐและระดับทุน กลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่จีนใช้ในการยึดโยงภูมิรัฐศาสตร์ลุ่มแม่น้ำโขงไว้ภายใต้การควบคุมของตน และสะท้อนให้เห็นว่าจีนกำลังดำเนินตามแนวทางของรัฐมหาอำนาจที่มุ่งสู่สถานะมหาอำนาจระดับภูมิภาคอย่างเป็นรูปธรรม

อภิปรายผล

จีนกับยุทธศาสตร์การจัดวางอำนาจเชิงโครงสร้างในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ

จากผลการศึกษาพบว่า จีนได้ดำเนินบทบาทเชิงยุทธศาสตร์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำระหว่างปี ค.ศ. 2017 – 2024 ผ่านกลไกการลงทุน โครงสร้างพื้นฐาน และความร่วมมือกับรัฐเจ้าบ้านในลักษณะที่สอดคล้องกับเป้าหมายการแสวงหาอำนาจในระดับภูมิภาค ภายใต้กรอบแนวคิดสังคมนิยมเชิงรุก (Offensive Realism) และแนวคิดความเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาค (Regional Hegemony) พฤติกรรมของจีนในพื้นที่ดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นอย่างไร้ทิศทาง หากแต่มีรูปแบบการจัดวางอำนาจอย่างเป็นระบบ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าเป็นกระบวนการสะสมอำนาจเชิงโครงสร้างเพื่อเสริมสร้างสถานะของจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การที่จีนเลือกเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ เป็นพื้นที่เป้าหมายสำคัญ สะท้อนถึงการประเมินเชิงยุทธศาสตร์ของจีนต่อพื้นที่ชายแดนที่มีความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ ทั้งในแง่การเป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างจีนตอนใต้กับภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง และในแง่ของการควบคุมเส้นทางคมนาคม การค้า และทรัพยากรในระยะยาว การลงทุนของจีนในโครงการรถไฟจีน – ลาว การก่อสร้างถนน ท่าเรือ และศูนย์โลจิสติกส์ ตลอดจนการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษโดยกลุ่มทุนที่มีสายสัมพันธ์กับรัฐบาลจีน ล้วนเป็นเครื่องมือในการออกแบบ “ภูมิทัศน์แห่งอำนาจ” ที่จีนสามารถควบคุมได้ในเชิงโครงสร้าง

การอภิปรายในที่นี้ชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมของจีนไม่สามารถอธิบายได้โดยแนวคิดเสรีนิยมที่เน้นความร่วมมือ หรือแนวคิดสังคมนิยมเชิงรับที่เน้นการรักษาสมดุลแห่งอำนาจ หากแต่ต้องอธิบายผ่านแนวคิดสังคมนิยมเชิงรุก ซึ่งถือว่ารัฐมหาอำนาจมุ่งแสวงหาอำนาจสูงสุดอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้มาซึ่งสถานะที่ปลอดภัยที่สุดในระบบระหว่างประเทศที่ไร้ศูนย์กลางควบคุม ภายใต้เงื่อนไขนี้ จีนจึงใช้การลงทุนและกลไกความร่วมมือในลักษณะของ “เครื่องมือทางอำนาจ” ไม่ใช่เพียง “กลไกทางเศรษฐกิจ” เท่านั้น นโยบายเช่น Belt and Road Initiative (BRI), Going Out Policy หรือการทูตแบบจีน ล้วนถูกนำมาใช้เพื่อยึดโยงรัฐเจ้าบ้านเข้าสู่โครงข่ายที่จีนสามารถกำหนดกติกาได้

จากการพิจารณาเชิงทฤษฎี พฤติกรรมของจีนสอดคล้องกับหลักการสำคัญของ Offensive Realism ในหลายประการ ได้แก่ (1) การไม่ไว้วางใจรัฐอื่นโดยสมบูรณ์ ซึ่งทำให้จีนต้องเร่งสร้างอำนาจของตนให้มากที่สุด (2) การเป็น “นักแสวงหาอำนาจ” ที่ไม่หยุดอยู่เพียงความมั่นคงระดับปานกลาง แต่มุ่งเป็นผู้ครองอำนาจสูงสุดในภูมิภาค และ (3) การจัดวางกลไกเชิงโครงสร้าง เช่น การควบคุมโครงสร้างพื้นฐานและสถาบันระดับท้องถิ่น ที่ทำให้จีนสามารถกำกับภูมิภาคได้โดย

ไม่ต้องใช้กำลังทหารโดยตรง แนวทางนี้สอดคล้องกับแนวคิด “การจัดระเบียบภูมิภาคแบบจีน” ที่กำลังขยายตัวอย่างต่อเนื่องในกลุ่มแม่น้ำโขง

อีกประเด็นสำคัญในการอธิบาย คือ การที่จีนสามารถสถาปนา “ความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบสมมาตร” กับประเทศเจ้าบ้านอย่างสปป.ลาว ได้อย่างแนบเนียน โดยใช้ทั้งแรงจูงใจทางเศรษฐกิจและกลไกเชิงสถาบัน เช่น การให้ทุนการศึกษา การช่วยเหลือทางการแพทย์ และการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น แต่เมื่อมองผ่านแนวคิดสังคมนิยมเชิงรุก สิ่งเหล่านี้คือเครื่องมือในการสถาปนาอำนาจเชิงโครงสร้างที่จีนสามารถควบคุมผลลัพธ์ได้ในระยะยาวผลลัพธ์จึงไม่ใช่ความร่วมมือแบบสมมาตร หากแต่เป็นโครงข่ายแห่งอำนาจที่จีนเป็นผู้กำหนดขอบเขต

กล่าวได้ว่าในบริบทของการแสวงหาอำนาจในระดับภูมิภาค การดำเนินนโยบายของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ จึงควรได้รับการมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์กว้างที่มุ่งยกระดับสถานะของจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การจัดวางอำนาจของจีนในพื้นที่ชายแดนไม่เพียงเป็นเรื่องของโครงการพัฒนา แต่คือการยึดครองอำนาจนำอย่างเป็นขั้นตอนและมีเป้าหมายทางยุทธศาสตร์อย่างชัดเจน

การจัดวางอำนาจเชิงโครงสร้างของจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ผ่านเครื่องมือทางเศรษฐกิจ การลงทุน และสถาบันระหว่างประเทศ

จากผลการศึกษาที่ได้ค้นพบสามารถวิเคราะห์ “การจัดวางอำนาจเชิงโครงสร้าง” (Structural Power) ของจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในกรณีของเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่จีนมีบทบาทเข้มข้นทั้งในเชิงเศรษฐกิจและภูมิรัฐศาสตร์ การอธิบายผลในส่วนนี้จะชี้ให้เห็นว่าเครื่องมือทางเศรษฐกิจ การลงทุน และสถาบันระหว่างประเทศที่จีนใช้ มิใช่เพียงกลยุทธ์เพื่อการพัฒนา แต่เป็นกลไกที่มีเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ในการสร้าง “ความเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาค” (Regional Hegemony) อย่างเป็นระบบ

การจัดวางอำนาจเชิงโครงสร้างในบริบทของจีนไม่ได้ดำเนินไปในลักษณะของการใช้กำลังทางทหารหรือการครอบงำทางตรง หากแต่เป็นการวางรากฐานของอิทธิพลในระดับลึก ผ่านการควบคุมโครงสร้างพื้นฐาน ห่วงโซ่อุปทาน ความช่วยเหลือทางการเงิน และการสถาปนาบทบาทนำในกลไกสถาบันระหว่างประเทศ ซึ่งส่งผลให้ประเทศเจ้าบ้านต้องปรับตัวเข้าสู่วงจรความสัมพันธ์ที่จีนเป็นศูนย์กลาง การจัดวางเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิดสังคมนิยมเชิงรุก (Offensive Realism) ของ John Mearsheimer ที่เสนอว่ารัฐมหาอำนาจในระบบอนาธิปไตยย่อมมีเป้าหมายหลักคือการขยายอำนาจอย่างไม่หยุดยั้ง เพื่อลดความไม่แน่นอนและเพิ่มความมั่นคงให้กับตนเอง

ในกรณีเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ จีนวางกลไกหลายด้านพร้อมกัน โดยกลไกแรกที่สำคัญคือ **การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน** ภายใต้โครงการ Belt and Road Initiative (BRI) เช่น ถนนสายหลัก ด้านศุลกากร และการเชื่อมโยงระบบขนส่งระหว่างจีน-ลาว-เมียนมา การลงทุนในโครงข่ายลักษณะนี้ ทำให้จีนสามารถกำหนดทิศทางการค้าและการขนส่งในภูมิภาคได้ในระดับที่รัฐเจ้าบ้านเองไม่สามารถดำเนินการได้โดยอิสระอีกต่อไป กล่าวคือ จีนแปลง “โครงการ” ให้กลายเป็น “โครงสร้าง” ที่ฝังแน่นในพื้นที่และยากจะถอนตัวออก กลไกต่อมาคือ **การให้ความช่วยเหลือทางการเงินและสินเชื่อ** ผ่านธนาคารของรัฐ เช่น ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศจีน (China Exim Bank) หรือ AIIB ซึ่งถูกออกแบบมาเพื่อส่งเสริมบทบาทของจีนในฐานะผู้ให้ทุนรายใหญ่ของภูมิภาค แม้เงินช่วยเหลือเหล่านี้จะไม่แนบมาด้วยเงื่อนไขทางการเมืองโดยตรงไปตรงมาเหมือนกับประเทศตะวันตก แต่ก็แฝงไว้ด้วยข้อผูกพันทางเศรษฐกิจและการใช้ผู้รับเหมา สินค้า และแรงงาน จีนเป็นหลัก เมื่อประเทศเจ้าบ้านติดกับดักหนี้หรือมีภาวะในการพึ่งพาทุนจีนต่อเนื่อง ก็ยิ่งเสริมอำนาจการต่อรองของจีนในระดับโครงสร้าง อีกหนึ่งกลไกสำคัญคือ **การใช้บริษัทเอกชนจีนที่มีสายสัมพันธ์กับรัฐ** เข้าไปดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ ซึ่งในกรณีของเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ได้แก่ บริษัท Kings Romans Group และเครือข่ายบริษัทจีนอื่นที่ดำเนินธุรกิจรีสอร์ต กาสโน การเกษตร และการค้าชายแดน บริษัทเหล่านี้ได้รับสัมปทานจากรัฐบาลลาวในระยะยาว (เช่น 50 ปีขึ้นไป) ทำให้จีนสามารถควบคุมทรัพยากร ดินแดน และกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่โดยพฤตินัย อีกทั้งยังมีการก่อรูป “ระบบปกครองในเขตพิเศษ” ที่มีลักษณะใกล้เคียงรัฐซ้อนรัฐ ซึ่งลดบทบาทการกำกับดูแลของรัฐเจ้าบ้านลงอย่างมีนัยสำคัญ

ในด้าน **สถาบันระหว่างประเทศ** จีนยังมีบทบาทในการออกแบบหรือเป็นแกนนำขององค์กรความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาค เช่น AIIB และกรอบความร่วมมือแม่น้ำโขง-ล้านช้าง (Lancang-Mekong Cooperation: LMC) ที่จีนใช้เป็นเวทีในการส่งเสริมนโยบายแบบทวิภาคีแทนพหุภาคี ซึ่งเอื้อต่อการสร้างอำนาจต่อรองและลดอิทธิพลของมหาอำนาจตะวันตกในภูมิภาค จีนยังใช้เวทีเหล่านี้ในการกำหนดวาระด้านการลงทุน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการค้า โดยประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต้องปฏิบัติตามหากต้องการเข้าร่วมและได้รับประโยชน์

จากองค์ประกอบทั้งหมดจะเห็นได้ว่า จีนกำลังวางโครงสร้างอำนาจที่ทำให้รัฐเจ้าบ้านต้องปรับตัวเข้าหาจีนในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นโดยความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ความพึ่งพิงในระบบโครงสร้างพื้นฐาน หรือข้อจำกัดทางการคลัง ซึ่งส่งผลให้จีนสามารถควบคุม “เงื่อนไข” ที่รัฐเหล่านั้นจะตัดสินใจเรื่องสำคัญ ๆ ได้ แม้ไม่มีการบังคับอย่างเปิดเผย กล่าวได้ว่ากระบวนการ

จัดวางอำนาจเชิงโครงสร้างของจีนผ่านเครื่องมือเศรษฐกิจ การลงทุน และสถาบันระหว่างประเทศ ได้สร้างเงื่อนไขที่จีนสามารถดำรงสถานะของตนในฐานะผู้นำภูมิภาคโดยพฤตินัย และสอดคล้องกับเป้าหมายเชิงทฤษฎีของสังคมนิยมเชิงรุกที่เสนอว่ารัฐมหาอำนาจจะไม่หยุดยั้งในการขยายอำนาจของตนจนกว่าจะบรรลุสถานะมหาอำนาจระดับภูมิภาคได้สำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาพบว่าบทบาทของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำมีลักษณะของการแสวงหาอำนาจเชิงโครงสร้างอย่างเป็นระบบ ค้นคว้าอิสระฉบับนี้จึงเสนอข้อเสนอแนะดังนี้

ประการแรก ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของประเทศเจ้าบ้าน เช่น สปป.ลาว ควรเสริมสร้างขีดความสามารถในการกำกับดูแลการลงทุนจากต่างชาติ โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนที่มีความอ่อนไหว เพื่อป้องกันการครอบงำจากทุนต่างประเทศในระยะยาว

ประการที่สอง ประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มแม่น้ำโขงควรมีการประสานความร่วมมือระหว่างกันในระดับนโยบาย เพื่อสร้างดุลอำนาจในการเจรจากับจีน และเพื่อป้องกันไม่ให้โครงข่ายอิทธิพลจีนกลายเป็นระบบควบคุมภูมิภาคในทางปฏิบัติ

ประการที่สาม นักวิจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศควรศึกษากรณีศึกษาลักษณะเดียวกันในพื้นที่อื่น ๆ ที่จีนมีบทบาท เช่น ในกัมพูชา หรือเมียนมา เพื่อเปรียบเทียบพลวัตของการขยายอำนาจและตรวจสอบความเป็นรูปธรรมของแนวคิดความเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาค (Regional Hegemony) ในบริบทเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อไป

บรรณานุกรม

- Affairs, F. (2017). Life in China's Asia: What Regional Hegemony Would Look Like. *Foreign Affairs* 96(4), 45-60.
- Affairs, J. o. C. C. (2024). Elite Perceptions of a China-Led Regional Order in Southeast Asia. *Journal of Current Chinese Affairs* 53(2), 112-140.
- AidData. (2017). *China's Concessional Loan to Laos for Power Transmission Project*. <https://china.aiddata.org/projects/64776/>.
- AidData. (2021). Banking on the Belt and Road: Insights from a New Global Dataset of 13,427 Chinese Development Projects. https://docs.aiddata.org/ad4/pdfs/Banking_on_the_Belt_and_Road_Insights_from_a_new_global_dataset_of_13427_Chinese_development_projects.pdf
- AidData. (2023). China Eximbank provides RMB 300 million government concessional loan for Myanmar Section of Greater Mekong Subregion (GMS) Information Superhighway Network (ISN) Project. <https://china.aiddata.org/projects/35826/>
- Albert, E. (2023). China's Massive Belt and Road Initiative. Council on Foreign Relations. <https://www.cfr.org/backgrounder/chinas-massive-belt-and-road-initiative>
- Associated, P. (2020). China's leader ends Southeast Asia tour touting Beijing's reliability vs. US tariff threats. <https://apnews.com/article/304a9e862460312dcb778da721579124>
- Baird, G. I. (2019). Chinese Land Investments and State Territorialization in the Sino–Lao Borderlands. *Journal of Contemporary Asia*, 49(3), 407-428.
- Bank, A. D. (2018). North–South Economic Corridor: Progress and Prospects.
- Bank, A. D. (2020). Infrastructure Projects in Laos: Development and Financing.
- Bank, A. I. I. (2022). Annual Report 2022. *Asia Infrastructure Investment Bank*. <https://www.aiib.org/en/news-events/news/2023/AIIB-Annual-Report-2022.html>
- Bank), A. A. I. I. (2016). Annual Report 2016. Beijing: AIIB. https://www.aiib.org/en/news-events/news/2017/20170119_001.html
- Bank), A. A. I. I. (2019). Annual Report 2019. *Beijing: AIIB*. <https://www.aiib.org/en/news->

[events/news/2019/annual-report.html](https://www.researchgate.net/publication/228658767)

- Bellabona, P., & Spigarelli, F. (2007). Moving from Open Door to Go Global: China Goes on the World Stage. *International Journal of Chinese Culture and Management* 1(1), 97-107. <https://www.researchgate.net/publication/228658767>
- Bull, H. (1977). *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics*.
- Cabestan, J.-P. (2019). Beijing's 'Going Out' Strategy and Belt and Road Initiative in the Sahel: The Case of China's Growing Presence in Niger. *Journal of Contemporary China* 28, 592-613. <https://doi.org/10.1080/10670564.2018.1557948>
- Center, A.-C. (2010). China-Laos Economic and Trade Cooperation.
- Center, C. C. s. (2022). China and Laos Issued a Joint Statement. https://www.ccc.org.cn/art/2022/12/5/art_771_44709.html
- Chen, M. (2021). Chinese Foreign Direct Investment in Southeast Asia: Economic and Political Dimensions.
- Chheang, V., & Paltemaa, L. (2022). Ponder the Path of Thy Feet: How China's Security–Development Nexus Works in the Mekong Region. *European Journal of International Security* 8(1), 1-21. <https://doi.org/10.1017/eis.2022.17>
- Christopher, H. (2024). Experimental Governance and Statecraft in the Laos Golden Triangle Special Economic Zone. *Social Sciences* 13(10), 500. <https://www.mdpi.com/2076-0760/13/10/500>
- David, C. (2022). China's Infrastructure Investments and Political Influence in Laos. *Journal of Asian Economic Studies* 14(2), 112-130.
- Diplomat, T. (2021). The China-Laos Railway and the Promise of Regional Connectivity.
- Dwyer, & Michael. (2022). Tectonic Infrastructure: China–Laos Railway and the Making of Geopolitical Space in Mainland Southeast Asia. *Geopolitics Online First*.
- Dwyer, M., & Oehlers, A. (2024). Experimental Governance and Statecraft in the Laos Golden Triangle Special Economic Zone. *Social Sciences* 13(10), 500. <https://www.mdpi.com/2076-0760/13/10/500>
- Eyler, B. (2020). *The Last Days of the Mighty Mekong*. Zed Books.
- Ferdinand, & Peter. (2016). Westward Ho—the China Dream and 'One Belt, One Road':

- Chinese Foreign Policy under Xi Jinping. *International Affairs* 92(4), 941-957.
<https://doi.org/10.1111/1468-2346.12660>.
- Ferdinand, P. (2016). Westward Ho—the China Dream and 'One Belt, One Road': Chinese Foreign Policy under Xi Jinping. *International Affairs* 92(4), 941-957.
https://www.researchgate.net/publication/304630814_Westward_ho-the_China_dream_and_'one_belt_one_road'_Chinese_foreign_policy_under_Xi_Jinping
- Fund, S. R. (2020). Overview of Projects.
<https://www.silkroadfund.com.cn/enweb/23775/23767/index.html>
- Gallagher, K. P. (2020). The China Triangle: Latin America's China Boom and the Fate of the Washington Consensus. *Oxford*.
- Godwin, C. (2003). China as Regional Hegemon? *Asian Affairs* 34(3), 115-130.
- Godwin, H. P. (2004). China as Regional Hegemon? *Asian Survey* 44(1), 43-67.
<https://doi.org/10.1525/as.2004.44.1.43>
- Green, Christopher, & Lee, P. K. (2021). China's Belt and Road Initiative and the New Regional Order in Southeast Asia. *Journal of Current Chinese Affairs* 50(2), 139-162.
- Group, I. C. (2023). Stepping into South East Asia's Most Conspicuous Criminal Enclave.
- Hameiri, Shahar, & Jones, L. (2021). Debunking the Myth of 'Debt-Trap Diplomacy': How Recipient Countries Shape China's Belt and Road Initiative. *Chatham House Research Paper*.
- Hameiri, J. L. S., & Li, M. (2023). Experimental Governance and Statecraft in the Laos Golden Triangle Special Economic Zone. *Sustainability*, 15(9), 7-10.
<https://doi.org/10.3390/su15097510>.
- Hillman, J. E. (2020). The Emperor's New Road: China and the Project of the Century.
- Huang, Q., & Liu, Z. (2021). Financing Entrepreneurship and Innovation in China.
<https://arxiv.org/abs/2108.10982>
- Institute, M. (2022). *Special Economic Zones and Cross-Border Cooperation in the Greater Mekong Subregion*. Mekong Institute.

- JWSR. (2022). Shades of Red: Assessing China's Hegemony in the Belt and Road. *Journal of World Strategic*, 18(3), 230-250.
- Keohane, R. O., & Joseph, N. S. (1977). Power and Interdependence: World Politics in Transition. In. Little, Brown. assets.press.princeton.edu
- Kyi, S. (2024). Securing the China-Myanmar Economic Corridor: Navigating Conflicts and Public Scepticism. https://www.iseas.edu.sg/wp-content/uploads/2024/09/ISEAS_Perspective_2024_79.pdf
- Lee, M.-J. (2021). Chinese Construction Firms and the Belt and Road Initiative in Laos. *Infrastructure and Development Review* 7(1), 45-59.
- Li, W. (2023). Economic Penetration and Structural Power: Chinese FDI in the Greater Mekong Subregion. *Journal of Contemporary Asia*, 53(1), 46-67.
- Lu, J. (2020). Rubber's Reach: Chinese Land Investments and State Territorialization in the Sino-Lao Borderlands. *Geopolitics*, 25(1), 1-24.
- Mark, B. (2018). *Rethinking Global Governance: China, the West and the Future of World Order*. Palgrave Macmillan.
- Mearsheimer, J. J. (2001). *The Tragedy of Great Power Politics*. New York: W. W. Norton & Company.
- NDRC, N. D. a. R. C. (2015). Vision and Actions on Jointly Building Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road.
- Nedopil, C. (2021). China's Belt and Road Initiative (BRI) Investment Report 2021. Green Finance & Development Center.
- News, K. (2023). Golden Triangle SEZ Projects Drive Regional Economic Growth. *Khaosan Pathet Lao*. <https://kpl.gov.la/EN/detail.aspx?id=70927>
- Pham, L., & Lee, J. (2023). State Capitalism and Chinese Economic Influence in Laos. *Journal of Asian Studies*, 82(2), 350-375.
- Pinkaew, L. (2014). Territorialisation of the Lao Frontier: The Case of the Golden Triangle Special Economic Zone. *Pacific Affairs*, 87(1), 59-79.
- Portal, B. a. R. (2021). China-Laos Railway Starts Operation. *Belt and Road Portal*. <https://eng.yidaiyilu.gov.cn/p/290503.html>

- Programme, U. U. N. D. (2021). China's International Development Cooperation in the New Era.
<https://english.mee.gov.cn/Resources/publications/Whitep/202101/P020210122374486901993.pdf>
- Pustovitovskij, A., & Jan-Frederik, K. (2012). Structural Power and International Relations Analysis. *Working Paper. Bonn: Center for Global Studies*. econstor.eu
- Quarterly, T. W. (2020). China Won't Achieve Regional Hegemony. *Washington Quarterly*, 43(1), 78-95.
- Schweller, L. R. (1998). Deadly Imbalances: Tripolarity and Hitler's Strategy of World Conquest. *European Journal of International Relations*, 4(3), 299-333.
<https://doi.org/10.1177/1354066198004003002>
- Secretariat, L.-M. C. C. (2021). LMC Special Fund Implementation Report.
https://www.lmcchina.org/eng/zyxz_1/2021lmcfund.pdf
- Shambaugh, D. (2018). Life in China's Asia: What Regional Hegemony Would Look Like. *Washington Quarterly*, 41(4), 97-112.
- Shiping, T. (2009). The Security Dilemma Revisited. *Security Studies* 18(4), 587-623.
<https://doi.org/10.1080/09636410903133050>
- Smith, A., & Nguyen, T. (2023). Hydropower Development and Debt Dependency in Laos. *Energy Policy Journal* 22(3), 210-225.
- Soukamneuth, S., & Baird, I. G. (2023). Strategic Implications of China's Economic Influence in Lao SEZs: Patterns and Security Dynamics in Thailand's Golden Triangle. <https://www.researchgate.net/publication/387877517>
- Studies, I. I. f. A. (2020). Chinese Special Economic Zone in Northern Laos. *IISAS Newsletter*. <https://www.ias.asia/the-newsletter/article/chinese-special-economic-zone-northern-laos>
- Suisheng, Z. (2020). *China's Global Reach: Power and Influence in Asia and Beyond*. Routledge.
- Sutter, G. R. (2020). China Won't Achieve Regional Hegemony. *Orbis*, 64(1), 35-50.
- TAMER, C. D. (2024). Myanmar Economy Corridor in the Context of China's Generation

- Road Attempt. <https://www.kusakveyol.org/en/myanmar-economy-corridor-in-the-context-of-chinas-generation-road-attempt/>
- Thanh, N. (2022). Chinese Investment and Regional Integration in the Mekong Region. *Asian Journal of Political Science*, 30(3), 295-315.
- Thompson, M. (2020). China's Belt and Road Initiative: Economic and Environmental Impacts in the Mekong Region. *London*.
- Times, V. (2023). Golden Triangle SEZ Marks 20 Years of Development. *Vientiane Times*.
https://www.vientianetimes.org.la/freeContent/FreeContent_Golden80.php.
- Times, V. (2024). Laos Receives More than US\$18 Million from LMC Special Fund to Carry Out *Vientiane Times*.
https://www.vientianetimes.org.la/freeContent/FreeContent128_68project.php
- Vannarith, C. (2021). China's Economic Diplomacy in the Mekong Region." *Journal of Asian Public Policy*. 14(2), 205-221.
- Vatthana, P. (2023). Laos-China Infrastructure Cooperation: Legitimation and the Limits of Host-Country Agency. *Contemporary Southeast Asia* 45(1), 1-28.
<https://muse.jhu.edu/article/896253>.
- Vilay, T. (2023). The Politics of Investment in the Golden Triangle Special Economic Zone. *Lao Studies Journal* 12(1), 60-75.
- Voros, A., & Somsack, P. (2020). Laos and the Belt and Road Initiative. *Foreign Policy Review*(2), 24-38. https://hiia.hu/wp-content/uploads/2021/01/2_2020_FPR_beliv_online_voros_somsack_24-38-1.pdf
- Wang, R. (2022). China's Role in Southeast Asian Infrastructure: Case Studies from Laos. *Asian Infrastructure Journal* 5(4), 78-91.
- Wang, X., Zhang, L., & Chen, Y. (2021). Chinese Private Sector Investments in Special Economic Zones: Case Studies from the Golden Triangle. *Journal of International Development* 33(5), 789-807. <https://doi.org/10.1002/jid.3540>
- Wang, Y. (2018). The Belt and Road Initiative: What Will China Offer the World in Its Rise? .
- WorldBank. (2020). From Landlocked to Land-Linked: Unlocking the Potential of Lao PDR's Rail Connectivity.

<https://documents1.worldbank.org/curated/en/648271591174002567/pdf/Main-Report.pdf>

WorldBank. (2022). Economic Corridor to Boost Regional Trade and Growth through Lao PDR. <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2022/09/15/economic-corridor-to-boost-regional-trade-and-growth-through-lao-pdr>

Zhang, D. (2024). China's Foreign Policy Tools: The Going Out Policy and Southeast Asia. *Harvard Kennedy School Working Paper*. https://ash.harvard.edu/wp-content/uploads/2024/02/300675_hvd_ash_chinas_role.pdf

Zhang, F. (2023). Southeast Asia amid Sino-US Competition: Power Shift and Strategic Uncertainty. *The Chinese Journal of International Politics* 16(1), 1-24. <https://doi.org/10.1093/cjip/poac019>

ประวัติผู้เขียน

